

20. LETNICA OSVOBODITVE SLOVENSKE KRAJINE 25. LETNICA „NOVIN“

HVALA MARIJI.

1913. dec. 8.

25 letne Novine.

1938 dec 8.

Na den Brezmadežne, Nevtepene Device Marije smo pred 25 leti izdali 1. številko Novin. Jasen dokaz, da smo je postavili pod obrambo dobre nebeske Matere. Denešnja številka pa ešče jasnej i glasnej svedoči, da je Marija pod svojo obrambo vzela Novine i skrbela, da so ohranile v sebi duha njenoga Sina, krščanskoga duha i ka so ravno zatogavolo prestale huđe čase i so se včakale 25 letnice obstoja.

„Od vseh strani so Novine želeli i zahtevali,“ sam v 1. številki zapisao pred 25 leti. To naj bo žela i zahteva Slovenske Krajine tudi ob 25 letnici. Vsi želite, vsi zahtevajte Novine, tudi bratje evangeličanci. Pred 25 leti smo se z etimi rečmi obrnili na vas: „Našim slovenskim bratom, ki so ne katoličanske vere, je tudi drage vole rado pošle vredništvo.“ Meli smo i mamu v vseh 25 letaj evangeličanske naročnike tudi, a prosili bi brate, da pristopijo v večšem številu k vojski Novin, šterih namen je zatirati vse slabo, ka proti Slovenskoj Krajini i podpreti vse dobro za njo.

Svoj poziv smo pred 25 leti z etimi rečmi dokončali: „Na Marijin den začnem to delo, tisti den, šteroga sem pred devetimi leti Marijin List vam obrvim do rok dao, naj je ona blagoslovi, kak je list blagoslovila. Desetletnjo Marijinoga Lista naj vpelajo notri „Novine za vogrške Slovence“. Branimo krščanstvo, ljubimo svoj jezik, svoj narod, svoj dom! Na delo!“

To je bio naš program. I z Marijinim blagoslovom, šteroga smo si sprosil, smo ga dosegnoli. Branili smo krščanstvo. Kristušov navuk smo nestrasheno glasili i pri tom ne smo se zbojali zamere, ne preganjanja, ne smrtnih nevarnosti od strani boljševikov i drugih sovražnikov našega ljudstva. Ne nas potrla nesreča, da so nam boljševiki vkradnoli naročnino i prepovedali naš list. V Marijino materno Srce smo posejali

semen detinskoga zavüpanja i včakali smo se, da se je to semen sklilo, včakali smo se vstajenja Novin. Pa kakšega vstajenja!? V novoj, lastnoj državi, v naročji bratov.

Lübili smo svoj jezik, svoj narod, svoj dom, šil smo na delo v toj lübezni i zmagali smo. Marija nam je sprosil zmagö, šteroj smo izročili borbe. Naš jezik je postao uradni, službeni jezik v velikoj Jugoslaviji; našemi narodi so se odprla vrata do vseh služb tak državnih, kak cerkvenih i zasebnih brez toga, da bi svoj materni jezik v teh mogo tajiti; naš dom, Slov. Krajina, je v novoj državi razcvela v veliko košnato drevo, pod štere sencov se pripravla mladi rod na delo, da dovrši, ka smo mi starejši začeli.

Marija nas je vodila, branila, krepila tolažila, se z nami borila i nas do zmage pripelala zato, ar smo delali samo iz lübezni. Lübezen je nepremagljiva, če se položi v Marijine roke, kajti njena deviška roka se naslanja na Jezüša Kristüša i zajimle z njegovoga Srca lübezen, ki je Boža, ki je Večna. Ta Večna Boža Lübezen dela vse po Mariji. Ta naj pripela ves naš narod pod Marijin plašč, da tü zadobi po njeni Maternoj lübezni vse pripomočke za časno i večno blaženost Slov. Krajine. V dosego toga namena naj stopijo Novine prek praga 25 letnice i prestopijo prag vsake slovenske hiše v Slovenskoj Krajino.

Naša hvala za Marijino varstvo v 25 letnom obstoji krščanskih Novin naj bo vroča odločitev: da bomo vsi goreče, detinsko častili Jezüšovo Mater, Marijo, i pod njenov obrambov iz lübezni do Boga i diš čuvall Jezüšov navuk v Novinaj i te razširili do vsake hiše v Slovenskoj Krajini.

Črensovci, Slovenska Krajina, 1938. dec. 8.

Klekl Jožef,
dühovnik, ustanoviteo i urednik Novin.

POMEN „NOVIN“ ZA SLOVENSTVO.

Če ščemo dodobra spoznati pomen kakšega dogodka v preminočnosti, te se moremo vživeti v tisti čas, gda se je dogodek izvršo pa presoditi, kakše važnosti je bio za tiste lüdi, šteri so te živeli, po njih pa tudi za njihove potomce. Če bi gledali vsakši zgodovinski dogodek i vsakše delo samo s svojega denešnjega stališča, te bi se dostakrat prenaglili, ar bi nepremišleno tak sodili: ah, ka je to za nas, gde smo že mi dnes! Vistini se okoli nas tak godi pa so takše površne i krivične sodbe med nami ne redke. Na to trbe misliti tudi zdaj, gda slavimo srebrni jubilej našega tjednika. Na to more misliti posebno mlajši rod, tisti, ki so ne poznali časov, gda smo narodne slöbode ešče ne meli i je slovenska reč ne bila v časti. Naj té mlajši, pa tudi pozablivi starejši rod malo naténci premisli, kakšega pomena je bilo rojstvo slovenskih „Novin“ v vogrskoj državi pred petdvajsetimi leti!

V tistom časi je večina slovenskoga naroda, združena v Austriji, mela že svoje dnevne i tjedenske novine, mela več mesečnikov i dobivala leto za letom vnožino slovenskih knjig v rokë. Med njimi je ne bilo nikaj posebnoga, če je začno izhajati novi tjednik. — Naša krajina pa je bila v vogrskom deli države, samo redki so dobivali iz Ljubljane i Maribora slovenske novine pa knjige. Preprosti lüdje so malo znali, kak je na Kranjskom, malo bole so poznali bližanje Štajersko. Vogrščina je pri nas pretila, da vniči slovensčino popolnoma. Pa smo mi že od 1715. leta meli svoje slovenske knjige, tudi v šolaj. V dvajsetom stoletji pa so nas Vogri želeli potopiti v svojem morji i nam vzeti od Bogä

dani materin slovenski jezik. Proti vogrskomi vali pa se je zdigno tudi močen val naših narodnih dühovnikov, štere je zbüdo na delo dr. Franc Ivanocy. Za leto 1904. smo dobili kalendar i mesečnik Marijin list. S tem je bio zasnovani velki začetek, ljudstvo je poleg slovenske molitvene knjige, katekizmuša i biblije melo vse leto v rokaj slovensko čtenje v domačoj reči. Pa vse to je bilo premalo. Ešče ravno zadnji čas, malo pred začetkom velkoga boja, so prišle „Novine“, da bi tolažile v ešče bole zapuščenom časi. Pomislimo, da so nas Novine včilë čteti, to je redno vsaki tjedem; včilë so nas čteti tudi zmetnejše spise, spoznavali smo iz njih svet, slovenski pa slovanski; zvëzale so s svojimi glasi i s tem, da so je čteli v vsakoj vesi i skoro vsakoj hiži — vso Slovensko Krajino z vezaljom tople, domače sküpnosti. Čutili smo se kak v kot stisnjena čredica, pred štere ide svetski viher. Ne pozabimo, da so Novine vsaki tjedem znova glasile: slovenska reč na Vogrskom živë, slovenska reč nam je draga i potrebna, edina naša! Ves naš tisk, posebno pa Novine so bilë stalen živi ogen, ki je vsemi sveti glasö: tü smo Slovenci! To je bila naša narodna zastava, štera je glasila našo volö, ostati Slovenci — i ta vola nas je dozörila za osloboditev i združenje z brati prek Müre... Če bi mi bili neizobražena čreda brez slovenskih knjig i novin, se svet ne bi brigao za nas i bi nas nehao Vogrom, da nas povogrščijo! Naš tisk pa je osvedočo našo kulturno zrelost i kričao za nas že stem, da je bio: dajte nam slöbodo! Dajte nam izöbrazbo v slovenskoj reči! Mnogi naši dühovni i svetski izöbrazenci, ki so se dru-

1913-1938

decembra 8.

ŽIVELA SLOV. KRAJINA
S SVOJIMI
NOVINAMIŽIVEL NAS SLOVEN
SKI NAROD

žili okoli našega tiskā, so se ravno za toga volo ohranili za slovenstvo. Ne pozabimo, da so naše „Novine“ že od vsega začetka bile pisane z denšnjimi slovenskimi črkami (gajicov) i so tudi s tem pripravljale pot za sprejem slovenske knjige i šole. Novine so bile naša narodnostna, slovenska domača šola!

Gda se bo pisalo i gučalo, kakši je pomen tiska Slovenske Krajine za ohranitev i okrepitev slovenskoga čutenja v mišljenja pred letom 1919., te se bodo vsigdar imenovali tudi „Novine“.

K petindvajstletnici Novin.

„Novine“ se lahko s ponosom ozirajo nazaj na svoje 25 letno delo. Pred jugoslovansko dobo, do 12. avgusta 1919. so „Novine“ bile edini list, ki so orale prekmursko ledino in vzbujele pri Slovencih med Muro in Rabo versko in narodno zavest. Med svetovno vojno so imele šest tisoč naročnikov, to se pravi, da je bil vsak dvajseti prekmurski človek naročnik tednika „Novin“. Zasluge „Novin“ so nepopisno velike, ne le v verskem,

ampak tudi v narodnem in državnem oziru. Da so bivši „ogrski Slovenci“, ki so bili tisoč let ločeni od drugih Slovencev, ohranili zavest, da spadajo z njimi v eno slovensko družino in zaradi tega v jugoslovansko državo, je zasluga naših „Novin“.

„Novine“ niso začele prekmurskega tiska. Že dve sto let pred nami smo imeli knjige v prekmursčini. Oba Kuzmiča sta začela s prekmurskim tiskom, s prevodi sv. pisma Nove zaveze, z molitveniki, učbeniki, pesmaricami in podobnimi rečmi.

Proti koncu ogrske dobe je to prekmursko slovstvo skoro usahnilo in zamrlo. Le molitveniki in pesmarice ter katekizmi in Zgodbe sv. pisma so se še na novo izdajale. Temu se ni čuditi, če pomislimo, da proti koncu madžarske dobe ni bilo nobene slovenske šole več in nič slovenščine v samo madžarskih šolah razen katekizma. V tej slovstveni temi so edino Novine vsak

kak se že zdaj imenujejo. Ž njimi pa bomo mislili na vse tiste, ki so s perom, z rečjov i z djanjom pripomogli k njihovimi napredki. Zdaj ob 25 letnici želemo, naj bi za tresetletnico dobili knjigo, v šteroj bi natenci bio prikazani razvoj i pomen vsega katoličanskoga tiska Slov. Krajine s ponatisi najvažnejših člankov iz Kalendara, Mar. lista i Novin, ki so pomembni za našo zgodovino i so zanimiva svedočanstva za našo preminočnost pa jasen spomin na možé, šteri so nam našo zgodovino delali. Bg.

teden pošiljale skoro v vsako prekmursko hišo svojo prijetno, domačo tiskovno luč in užigale žerjavico, ki je še tlela med Muro in Rabo.

V jugoslovanski dobi pa se je ta žerjavica razplamtela v krasno in mogočno slovstveno luč. Prekmurske osnovne šole so se že noč poslovenile, odprla se je takoj slovenska meščanska šola in gimnazija, prekmurski dijaki so začeli obiskovati štajerske in kranjske slovenske srednje šole

ter slovensko univerzo v Ljubljani. V 20 letih imamo že vse polno prekmurskih absolventov teh višjih slovenskih šol. Zrastel je v tej kratki dobi mlad prekmurski književniški rod, ki je krepko prijel za pero, ki piše knjige, povesti in članke v vseh mogočih slovenskih revijah. Prekmursko slovstveno življenje se je v Jugoslaviji vzbudilo in se začelo lepo

razvijati na globoko in široko. Novine se lahko z veseljem ozirajo na ta nov slovstveni rod, ki so ga priklicale v življenje. Niso več „glas vpijočega v puščavi“, ki bi se ne slišal. Njihov glas je mogočno donel od prekmurske Radgone do Lendave, od Slovenske vese ob Rabi do treh Bistrice ob Muri. Ta gläs ni donel zaman, trkal je še pravočasno na prekmurska srca, da so se razklenila v ljubezni do slovenskega jezika in slovenskega slovstva.

K temu delu iz uspehu Novinam ob jubileju iz srca čestitam

V Ljubljani, dne 25. nov. 1938.

Dr. M. Slavič.

Dr. M. Slavič,
vseučilišni profesor v Ljubljani.

Grabrijan Miloš, sreski načelnik:

Sresko načelstvo v D. Lendavi.

Z okupacijo Prekmurja, ki se je izvršila na podlagi sklepa vrhovnega sveta združenih sil v Parizu, je prevzel iz rokčasne vojaške uprave civilno upravo prvi civilni komisar za oba prekmurska srezā, dr. Lajšič. Z njim je prišlo v Slovensko Krajino ostalo naše uradništvo. Kot prvostopna občes upravna oblast za oba prekmurska okraja je bil ustanovljen civilni komisariat v Murški Soboti, ki je imel politično ekspozituro v Dolnji Lendavi. Prvi šef polit. ekspoziture v Dolnji Lendavi je bil tukajšnji rojak dr. Kočar Jožef, ki je sedaj sodnik na Stolu sedmorice v Zagrebu. Na osnovi čl. 135 Vidovdanske ustave iz leta 1921 se je z uredbo o razdelitvi države na oblasti od 28. 4. 1922. ustanovil v mariborski oblasti samostojen lendavski srez s sedežem v Dolnji Lendavi. Politična ekspozitura pa je bila uki-

njena šele z odlokom ministrstva za notranje posle z dne 28. I. 1924 št. 149 ter je s 1. junijem 1924. začelo poslovati sresko načelstvo v Dolnji Lendavi. Prvi sreski načelnik je bil dotedanji šef politične ekspoziture Kandrič Matko. Sedež okraja v Dolnji Lendavi se je določil po sklepu ministrskega sveta od 24. I. 1924. Pri določevanju teritorija novega okraja se nekatere občine, med njimi Beltinci, Bogojina Ivanci niso mogle pomiriti, da so pripadle k srezu dolnjelendavskemu, murskosoboški bi jim bil priročajši. Reševanje vseh teh želj se je do tedaj odgodilo na čas, ko bi sreske skupščine mogle s skupščinskimi sklepi vplivati na spremembe te vrste, do česar pa ni prišlo.

Po likvidaciji pokrajinske uprave v Ljubljani so se prenesli posli notranje uprave po teritorialni pristojnosti na velikega

župana v Mariboru, kamor sta prvotno spadala tudi oba Medjimurska srezā Čakovec in Prelog. Pri velikem županstvu v Mariboru sta oba prekmurska srezā tvorila predmet prav posebne pozornosti radi svojstev, ki jih ostali okraji niso imeli: bližina državne meje, neenakost zakonov, posebno narečje, mešanost veroizpovedanj, visoka gostota naseljenosti, velik odstotek veleposestniške zemlje, močan kontingent sezonskih delavcev, dobro razvita govedoreja in močan izvoz v inozemstvo.

Z ukinitvijo velikih županstev in novo razdelitvijo države na banovine v letu 1929. je lendavski okraj prišel pod teritorialno pristojnost kraljevske banke uprave v Ljubljani.

Okraj Dolnja Lendava je v početku imel 48 nižjih upravnih edinic — upravnih občin. Z uredbo o spojitvi občin v dravski banovini od 8. IX. 1933. so se bižje občine spojile tako, da je ostalo le 12 upravnih občin. Pri poznejših prekomasacijah je odpadla še prvotno komesirana občina Bratonci, tako, da je sedaj v okraju 11 upravnih občin.

Z zakonom od 3. X. 1929. o imenovanju in razdelitvi Kraljevine na upravna področja, je lendavski okraj dobil uradni naziv: srez Lendava, medtem ko se je po uvodoma citiranemu zakonu o razdelitvi države na oblasti imenoval: dolnjelendavski srez.

Srez Lendava ima 339 km² površine in je med srezā naše banovine na predzadnjem mestu; je pa zelo gosto naseljen ter prebiva povprečno 110 ljudi na 1 km². Po ljudskem štetju iz leta 1931. ima 38.053 prebivalcev, po ljudskem štetju iz leta 1921. je imel okraj 37.612 prebivalcev. Dasi ima prebivalstvo zelo močen prirodni prirastek ter imajo družine veliko število otrok, vendar prebivalstvo v okraju številčno ne raste, ker so radi prenaseljenosti prebivalci primorani, da se izseljujejo.

Poslovanje sreskega načelstva obsega vse pānoge občes uprave, vendar za posamezne grane občes uprave se niso na sedežu srezā vedno nahajali potrebni referenti. Poleg uradništva in referentov notranje uprave je bil že civilnemu komisarijatu, v začetku 1920. dodeljen veterinarski referent, ostali referenti so se za oba kraja nahajali v Murški Soboti. V letu 1926. sta bila sreskemu načelstvu prideljena sreski sanitetni referent in sreski šolski nadzornik, v letu 1925. je bil srezu prideljen kmetijski referent, ki pa pri kasnejših osebnih spremembah ni bil stalno na srezu, nego sta oba prekmurska srezā še kasneje imela nekaj časa skupnega kmetijskega referenta. Vsi omenjeni referenti se sedaj stalno nahajajo pri sreskem načelstvu, poleg njih vrši posle šumarskega referenta za lendavski okraj sreski šumarski referent v Murški Soboti, tehnični referent sreskega načelstva pa se nahaja pri tehničnem razdelku sreskega načelstva Maribor, levi breg.

Vodstvo urada je bilo začetkom v rokah dr. Kočar Jožefa, ki je bil šef politične ekspoziture. Njemu je sledil Kandrič Matko, ki je obenem bil prvi sreski načelnik novega lendavskoga okraja. Kot sreski načelniki so v naslednjih letih vodili urad sledeči gospodje: Dr. Farčnik Anton, dr. Trstenjak Alojzij, dr. Kartin Herbert in dr. Bratina Franc. Sedaj je vodja urada sreski načelnik Grabrijan Miloš, kateremu so dodeljeni sledeči referenti: Rijavec Jože, sreski podnačelnik, Sok Anton, veterinarski

referent, Dr. Lipnjak Danilo, zdravstveni referent, ing. Peternel Mirko, kmetijski referent. Mesto sreskega šolskega nadzornika po premetitvi g. Mikuž Mateja še ni popolnjeno.

Poslovanje sreskega načelstva in njegovi posli rastejo od leta do leta. Medtem ko je delovodnik sreskega načelstva za spise, ki se tičejo le notranje uprave v letu 1920. izkazoval le 2453 temeljnih števil, izkazuje glavni delovodnik sreskega načelstva v letu 1937. 12.387 temeljnih števil. V istem razmerju so narasli posli tudi pri posameznih referentih.

Od posameznih referatov bi bi bilo posebej omeniti po svoji važnosti posle kmetijskega referenta in sreskega šolskega nadzornika. Delo na pospeševanju kmetijstva se je osredotočilo predvsem na izboljšanje živinoreje, travništva, poljedelstva, sadjarstva in vinarstva. V letu 1930. se je osnoval sreski kmetijski odbor, ki je vsako leto podelil znatne podpore za nabavo dobrih plemenskih živali, licenčne nagrade, za nabavo semen, silosev, strojev, sa šolanje učencev in skupno s sreskim referentom uspešno deloval na pospeševanju kmetijstva.

V pogledu razvoja ljudskega šolstva v lendavskem okraju v zadnjih 20. letih je dovolj navesti sledeče številke: V letu 1919

Okrajna sodnija v D. Lendavi.

Ko je bilo odločeno, da pripade Dolnja Lendava z južno in zapadno okolico do Mure naši skupni domovini Jugoslaviji, je prevzela naša država v Dolnji Lendavi tudi sodno oblast v svoje roke. Ta prevzem se je izvršil dne 10. septembra 1919 pod protestom prejšnjega predstojnika Szabo Janeza. Znatno del prejšnjega lendavskoga okraja je bil prisojen Madjarski, vendar obsega današnje območje našega sodišča še vedno okrog 40.000 ljudi in spada vsled tega med večja sodišča dravske banovine. Prvi predstojnik sodišča je bil dr. Milko Gaber, drugi pa dr. Miroslav Muha, ki sta sedaj oba kasacijska sodnika pri našem najvišjem sodišču, stolu sedmorice v Zagrebu. Za njima je vodil sodišče sedaj že pokojni dr. Richard Tomšič, nato pa dr. Friderik Fabiani, ki je sedaj predstojnik okrajnega sodišča v Ormožu.

Sedanji predstojnik sodišča je dr. Janko Košan in sicer od oktobra 1936 naprej. Njemu sta dodeljena kot sodnika dr. Ivo Umnik in Otmar Cvirn, prvi za civilnopravne, drugi pa za kazenske zadeve in pristav Milan Zinauer. Med pisarniškimimi uradniki sta radi dolgega službovanja pri našem sodišču in radi dobrega poznavanja tukajšnjih razmer znana višji pis. oficijal Franjo Jureš

je bilo v okraju 33 šol, od teh 9 občinskih poslopij in 24 poslopij rimokatoliške verske občine. Na teh šolah je bilo 79 učilnic s 73 razredi, ker se v nekaterih učilnicah radi povojnih razmer ni poučevalo. Učencev je bilo 4408 (2131 moških in 2277 ženskih). Poučevalo je 59 učnih oseb, na en šolski oddelek je odpadlo 60 učencev. V letu 1938 je v okraju 37 šol, od teh 13 občinskih poslopij, in 24 poslopij rimokatoliške verske občine. Na novo so sezidane šole v Od-rancih, Mali Polani in Nedelici ter leseno šolsko poslopje na Benici. Učilnic je 88 s 138 razredi. Učencev je 6639 (3118 moških in 3222 ženskih). Poučuje 132 učnih oseb — na en šolski oddelek razred — odpade sedaj le 45 učencev. Ustanovila sta se tudi 2 ojrška vrtca v Lendavi in Turnišču, 10 šol ima svoje šolske odre, na katerih se marljivo prirejajo mladinske igre, 3 šole pa imajo na razpolago društvene odre. Izpopolnile so se šolarske knjižnice na vseh šolah, katere se prav dobro izkoriščajo, ker šolska mladina zelo rada čita. Učiteljstvo se udejstvuje s prosvetnim delom tudi izven šole, predvsem pri prosvetnih, humanih društvi, pri ljudskih knjižnicah, dramskih odsekih, pevskih društvi, kmetijskih nadaljevalnih in gospodinjskih šolah in pri šolskih odrih.

in vodja zemljiške knjige Evgen Mod. Podrejeno je bilo naše sodišče okrožnemu sodišču v Mariboru, še le letos je bilo dodeljeno na novo ustanovljenemu okrožnemu sodišču v M. Soboti po želji vsega tukajšnjega prebivalstva. Iz starih sodnih spisov je razvidno, da se je pojavila zahteva po ustanovitvi okrožnega sodišča v M. Soboti že leta 1921, do uresničenja teh načrtov pa je prišlo še le letos. Obžalovati je le, da ima Dol. Lendava z M. Soboto slabe prometne zveze, dopoldanskega avtobusa ni, zveza z železnico pa vodi preko Čakovca in Ormoža.

Sodišče si prizadeva rešiti vse pojavljajoče se spore in probleme nepristransko po veljavnih zakonih in naredbah ne glede na versko pripadnost ter nacionalno, politično in stanovsko opredeljenost strank. Največjo težavo pri uradovanju povzroča vsem uslužbencem sodišča neurejena zemljiška knjiga, ki se vodi v glavnem še po madjarskem sistemu. Če bo pa prišlo res do naložitve novega katastra, bomo dobili s tem zanesljivo podlago za ureditev zemljiške knjige in s tem bo ustrezno ne samo nameščencem sodišča, ampak vsemu prebivalstvu okraja.

Dr. Janko Košan,
predstojnik sodišča.

K srebrnoma jubileju Novin.

Lübezen do slovenskoga jezika, do slovenskoga ljudstva Slovenske Krajine, je bila tista, ki je pred 25 leti rodila Novine.

Lübezen do slovenskoga jezika i slovenske domovine jih je vodila skoz 25 let.

Iz lübezni do Slov. Krajine so Novine trpele preganjanje v časi madžarskoga komunizma i v letaj Živkovičove strahovlade.

Preganjanci so zgubili moč, Novine pa so ostale, ar sovraštvo ne moglo premagati prave, ne-sebične lübezni do Slov. Krajine i jugoslovanske domovine.

Novine teden za tednom obiščejo jezere hiš v Slov. Krajini.

One teden za tednom romajo k našim bratom i sestram, ki so raztepeni po vseh delih Evrope i sveta. Nam, ki smo zvüna Slov. Krajine, prinašajo toploto domače zemle. Kda jih vzememo v roke i prebiramo, se nam vidi, da mammo pred sebov svoje rojstne domove i svoje drage domače.

Kak bivši urednik k 25 letnici želem: „Novine“, Bog vas blagoslovi! Tüdi nadale bodite oznanjüvalec lübezni do Slovenske Krajine, Slovenije, Jugoslavije i branilec pravic našega ljudstva.

Kolenc Franc,
bivši urednik

Petdvajsti let smo iskale
Po sveti vse izseljence,
Petdvajsti let vas vezale
Na dom, domače cerkvice.
Petdvajsti let vam mati b'le,
Zapirale smo vas v srcé . . .

Petdvajsti let smo jokale
Za vas i v dom vas čakale . . .
Oj sestre drage, bratje mi,
Po sveti vsem razstopeni,
Pozdravljeni od Novin vsi:
Bog naj živi vas! — Naj živi! NOVINE.

VSI NASI V TUJINI

Pismo prevzv. g. knezoškofa dr. Ivana Jožefa Tomažiča uredniku „Novin“.

P. n. Uredništvu

„NOVIN SLOVENSKE KRAJINE“
(v roke p. n. g. Klekl Jožefu)

Črensovci.

Prosili ste me, g. urednik, da kaj napišem za Vaš list ob 20letnici Slovenske Krajine in 25letnici Novin.

Najprej rečem: Gospodu Bogu hvala za vse, kar se je v tem času koristnega storilo za dobro ljudstvo Slovenske Krajine. Mislím in sem prepričan, da se je versko življenje v tem času tam poglobilo in utrdilo; naj bi cvetelo še naprej, saj sta sveta vera in življenje po njej podlaga naše časne in večne sreče.

Želim obenem, naj bi dobri časopisi, predvsem Novine in Marijin list, še naprej širili pravo krščansko omiko in izobrazbo med tamkajšnjimi prebivalci in jih branili pred zmotami in zapeljevanji, ki jih je današnji čas tako poln.

V mislih in pri srcu so mi tudi izseljenci Slovenske krajine. Slavnostno številko boste, g. urednik, izdali okoli

Dr. Ivan Jožef Tomažič
škof in ap. administrator.

1. adventne nedelje, ki je že nekaj let sem izseljenska. Naj bi naši izseljenci, ki si morajo v tujini služiti svoj vsakdanji kruh, ostali z domovino v zvezi po sveti veri in medsebojni ljubezni. Vesel sem, da mi je bilo mogoče, dati jim lastnega duhovnika-rojaka, čigar delovanje je, kakor se mi poroča, od Boga blagoslovljeno in plodonosno. Naj tukaj izrečem še posebno zahvalo tistim izseljencem, ki so si od svojih ust pritrkali in poslali že lepe prispevke za novo bogoslovno semenišče, ki se gradi v Mariboru. S tem so pokazali, kako veliko jim je na tem, da se vzgaja dober duhovniški naraščaj; in naj še dodam, Slovenska Krajina more biti ponosna, da daje tako veliko število mladih duhovnikov.

S temi besedami Vam, g. urednik, čestitam k Vašim jubilejem in želim Vam in vsej Slovenski Krajini še nadalje obilo božjega blagoslova.

Maribor, dne 12. novembra 1938.

Dr. IVAN JOŽEF TOMAŽIČ
škof in ap. administrator.

Pismo izseljencom.

Zdaj kesno na jesen, kda se osipavle z drevja zadnje listje, štero veter raznaša na vse kraje, se mi rada vsiljavle miseo, da naša zemla sliči ostareloomi drevi, štero je odvršlo od sebe zeleno listje iz straha pred zimov. Siromaštvo naše zemle je razmetalo svoje najbouse moči na vse kraje sveta, zato, da si očuva golo življenje. Pa vezalje, ki šče Tebe, dragi izseljenec, draga izseljenka, veže na zemlo i dom, ne pretgano, ravno naopak, močnejše je kak kdakoli, ar ravno tu občutiš vso toplino domačega doma, ki ga v tujini stežka dobiš.

Moje misli rade romajo z Tebov izseljenec i izseljenka, Te iščejo i se stavljajo pri Tebi, ki režeš i paraš njive, ki dojiš krave, paseš ovce, ki kričiš gošče, ki se sūčeš okoli brnečih strojev v tovarni, ki včasih stopiš iz kraja v kraj i pri Tebi, ki nosiš v duhi nemir, strahoten pekeo, šteri žge, da nemreš zaspati z blaženim nasmehom na vūstnicaj. S tihov, v toplo lūbezen odetov rečjov bi Te izseljenec i izseljenka rad nagačao. Ne bi me žmetno razmela, ar mi šče domače, preproste reči ne pokvaro vučeni jezik. Zavūpno bi si pogučala od vsega, ka sva doživela, čiravno se razhajata najnivi živlenskivi poti.

Zvedila bi, kak sta se puniva nemirnoga pričakūvanja odtrgala od doma pa domače vesi i se z veseljom napotila v tūhinske kraje. A sprevidila sta, da so bogati pa gizdavi tej kraji, ali v njūve dūše se je naselo beteg. Lūdje so brezi srca, brezi dūše.

Vidla bi, da poleg telovnoga sirmastva pritiskavle šče vekše sirmastvo na Vajino dūšo. Znam, dragi izseljenec i izseljenka, da sta bila dobriva doma i sta zdaj ne sama radiiva zagazila v blato: skrb za vsakdenešnji krūh Vama je popolnoma odrinola skrb za dūšo. Pripoznam Vajni trūd. Pa denok

sam osvedočeni, da ne iščeta samoga bogastva, do šteroga vodi jako šklizka pot i Vama jako rado spodleti, liki da si spravitelko, da si očistita grūnt duga, si očuvata tisto malo krpo zemle pred grabežljivimi rokami, nasitita i oblečeta deco i data casari to, ka je casarovoga.

Ali data tūdi Bogi, ka je božega?

Vūpam, da se šče ne posūšila tista vretina v Vajnoj dūši izseljenec i izseljenka, odked zajemleta moči v teh žmetnih dnevaj, vera, sv. meša, svestva i krščanski listi. Vūpam, da v njih najdetata vsikdar hladilno olje za Vajne skeleče rane i da s tem vsikdar dolevleta olje svojemi večnomi posveti svete vere, da Vama ne vgasne v sredini kmičnoga brezvestva. Te posvet Vama dosta več pove, kak vsa posvetna vučenost, Vaj bole odene s toplinov, kak vsa zvūnešnja vlūdnost tūhinskih lūdi.

To srečo i zadovolnost bi rad vido pri Vama,

Nemata bogastva, dragi izseljenec i izseljenka, a v svojih prsah nosita srce vse napunjeno z dūhovnim bogastvom, ki ga Vama nišče nemre odvzeti brezi Vajne vole. Iz svojih dūš moreta napraviti bleščečo, svetlo cerkev, ki bo pritegnola k sebi vse mlačne, pa zblojene izseljence.

Znam, da sta sirmaka, izseljenec i izseljenka, a v tom dosta vekšiva bogatca, kak vsi tisti, šterim so žepi napnjeni od milijonov, a v sebi nosijo praznoto, trdoto pa mrzla srca: to so samo goli računarje, ki vidijo samo sebe. Občūtila bodeta, da bo lepše i svetlejše v Vajinaj dūši pa okoli Vaj.

Vidita, skoro bi pozabo na žele i pozdrave. Ka naj želem v teh dnevaj? Trdno zdravje, zadosta krūha i živo vūpanje v lepšo prihodnost.

Pozdravla Vaj zapūščeni dom, osirotela deca, zaskrblena cerkev i čakajoča pola.

Bog s Vama!

M. Balažic.

Pozdrav Slovenske Krajine.

Dragi izseljenci, drage izseljenke!

Vaša mati — vaša mila i nepozabna Slovenska Krajina, vas vse, raztepene po celom sveti, najpre v imeni Boga i Marije najlepše pozdravla po našoj lepoj krščanskoj navadi: Hvaljen bojdí Jezuš Kristuš!

Vi ste tisti, ki ste vredni i potrebni najprisrčnejše lūbezni svoje drage domovine.

Zakaj?

Vi ste tisti, ki s svojimi žūlnatimi rokami v težkom deli rešavlete stoternim i jezernim družinam v domačem, rojstnom kraji — dom.

Vi ste pa tūdi tisti, ki ste v stalnoj nevarnosti, da se ne potopite v morji mrzle i neprijazne tūjine; da ne zgūbite Boga, vero, poštenje i svoj lepi slovenski jezik;

da zavolo falajčka bokšega krūha ne postanete robi, brezpravne delavne moči tūjini i mogočnejšim narodom.

Zato vas vaša Slovenska Krajina prav posebno lūbi s toplov i nesebičnov lūbeznostjov. Lūbi vas, pa se tūdi boji za vas:

z lūbeznijov vas šče občuvati vašim dragim rojstnim hišam, zato vas lūbi, kak more; samo mati meti rada svoje dete;

STE VSEM NAM V SRCI

BODITE POZDRAVLJENI

STE VSEM NAM V MISLIH

boji se pa za vas, da ne bi svoj dom, jezik i vero zatajili, da ne bi postali njeni zgubljeni sinovi i hčeri;

trepeče ob misli, v kakši nevarnosti so v nogokrat vaše duše;

boli jo, če vidi, da se z vami ne ravna tak, kak bi se moglo po vsej božoj i človečoj pravici

i žmetno njej je, če mora čuti kaj nej lepoga i žalostnoga od vas.

Vaša žalost je njena žalost, vaše veselje — njeno veselje.

Delavstvo Slovenske Krajine.

Kerec Franc, šef borze dela, je rojen kak dete jako siromaških, pa globokovernih staršev, 5. oktobra 1895 l. v Prosečkoj-veši na Goričkom. Dovo je 6 razredov ljudske šole pri Sv. Sebeščani. V trinajstom leti, komaj kak je končao šolo, je že šo na sezonsko delo i to na okapanje cukrne repe na veleposestvo Matyusháza na Madžarsko. Na sezonsko delo je hodo večkrat i dosta trpo, ar je bio šče slab. Sledkar je delao pri zidaraj. Ali tūdi tū njemi je slabo šlo, bio je pač bole

slabe narave. Od zidarov je odišao v Budimpešto i postao vajenec v restauraciji. Ne njemi je bilo po voli, ar je mogo po noči predugo biti gor, posebno pa njemi bilo težko, ar je ne mogao opravlati svojih verskih dužnosti. Premeno je službo, ali bratje i sestre so ga zvabili v Donavitz. Pa tūdi tū je ne dugo ostao. Odišao je domo, ar je delo bilo težko. Sam piše: „Mi bratje i sestre smo pač te delali, da smo pomagali našemi brati, Jožki, ki je zdaj misijonar na Kitajskom. Z doma sem romao v Budimpešto i od tam z nekim znancom iskat delo prek Zagreba v Reko, Pulj, po raznih krajih i prišeo v Ljub-

Kerec Franc,
šef borze dela v Soboti.

ljano. Bio sem v službi v hiralnici sv. Jožefa i tam me je zalotila svetovna bojna. Prišeo sem domo i 1915. leta odišao v bojno. Iz Beča sem bio poslani v Galicijo i tam postao ruski ujetnik. V ujetništvu se nam je slabo godilo, vsaki den je zavolo tifusa vmrlo več kak 200 ljudi. Ne sem počakao, da bi smrt tūdi mene pobrala, nego sem vujšao i se vozo daleč okoli, da sem prišao v Vladivostok. Od tam sem prišao nazaj v Ukrajino. V ujetništvu sem bio do revolucije, ali te sem več ne mogao ostati i gledati grozot, ki so se tam godile. Pobegno sem i prišao do austrijske vojske. Tūdi tū se mi je nej najbogše godilo, šče slabše je bilo kak v Rusiji. Po velkom trpljenju je vendar prišeo konec bojne i prišao domo. Pobirao sem podpise za priključitvi Slov. Krajine k Jugoslaviji. Da bi se

To veliko spoznanje naj bo vsigdar živo v vaših dušah. Skrbeti, da bodete vsi svojoj materi, Slovenskoj Krajini, vsigdar v radost i veselje. Ostanite dobri i poštini. Vaš rojstni kraj vam uaj bo dragi nad vse. Na Boga i molitev nikdar ne pozabite. Vsepovsedik z vzglednim i lepim življenjem kažite vsem, da je edino življenje po navukaj sv. Cerkve — srečno življenje. Tūjina vam davle telovni krūh; vi pa vsem tistim, ki gladūjejo za nebeskim krūhom, kažite pot k njemi — k Bogi. Škafar Ivan.

te sem več ne mogao ostati i gledati grozot, ki so se tam godile. Pobegno sem i prišao do austrijske vojske. Tūdi tū se mi je nej najbogše godilo, šče slabše je bilo kak v Rusiji. Po velkom trpljenju je vendar prišeo konec bojne i prišao domo. Pobirao sem podpise za priključitvi Slov. Krajine k Jugoslaviji. Da bi se

ognu komunistov, ki so naše dečke pobirali po sili v rdečo vojsko, sem znova šo na sezonsko delo k Velikoj Kaniži. Ostao sam tam do konca revolucije i se srečno vrno v Slov. Krajino, ki je že pripadala k Jugoslaviji.“
Po zimi leta 1919-20. si je

začno pisati z Drž. posredovalnicov dela v Ljubljani i vstopo tam kak praktikant i sledkar ustanovo podružnico v Soboti. Sprva delavci neso jako zavūpali našemi uradi, ar se je te jako agitralo med njimi, naj se Slovenska Krajina znova priklūči Madžarskoj. Ali poznej so si naši na posredovalnici pridobili zavūpanje delavcov, ki so sprevidli, da njim je posredovalni urad spravo samo hasek.

1924. leta je bila podružnica zavolo pomenkanja kreditov ukinjena. Postao je nato g. Kerec glavni voditeo 1.800 delavcov na državnom imanju Belji i skrbo za dobrobit naših delavcov.

1929. leta je merodajna oblast po posredovanju takratniva poslanca preč. g. Jeriča i Klekna določila, da znova postavi borzo dela v Soboti. Znova je nato g. Kerec prevzeo vodstvo, ar ga je na to pozvalo vodstvo v Ljubljani. Morao je pa napraviti tūdi 4 razrede meščanske šole, ar z osnovnoškolskov izobrazbov ne mogeo vršiti svoje službe. Nato je napravio šče strokovui izpit v Beogradi i dosegno stalno imenūvanje za šefa Borze dela s stalnov službov v Soboti. Zdj žive za svojo družino i za delavce. Trūdo se je i se bo, da bo pomagao našemi siromaškomi, a dobromi narodi.

Sezonsko delavstvo v Slov. Krajini.

Siromaška i mala je Slovenska Krajina, zato so se njeni sinovi razstepli za zaslužkom po celom sveti. Pred svetovnov bojnov je bila Amerika, ki je zaposlūvala naše ljudi, po bojni pa Kanada. Ali svetovna stiska je omejila izseljavanje v Ameriko i Kanado, naši delavci so si morali iskati delo v Franciji i Nemčiji, pa tūdi na veleposestvih v državi. Malo pa jih najde v sveti listo, ka so iskali, vnogi so nesrečni, zato trbe tū pomagati i omejiti izseljavanje, kelko je li mogoče. Zato si moremo ogledati sledeče točke:

1. Zgodovinski pregled sezonskega delavstva v Slov. Krajini i ustanovitev ustanove za posredūvanje dela v M. Soboti.
2. Gibanje sezonskih delavcov i njihov zaslužek.
3. Dobre i slabe strani

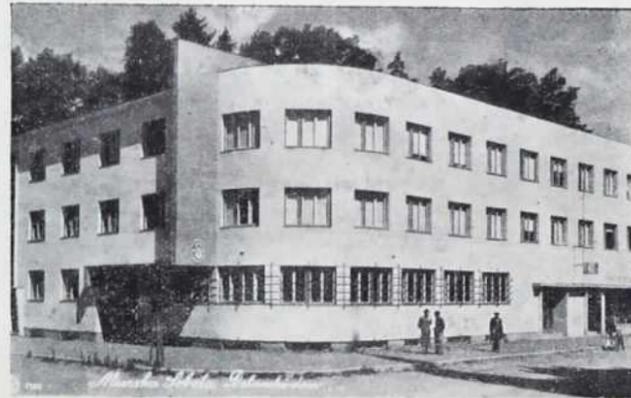
sezonskega izseljavanja.

4. Glavni vzroki, ki so povzročili razvoj sezonskega delavstva v Slov. Krajini.

5. Pogoji za omejitev sez. delavstva v Slov. Krajini.

1. Zgodovinski pregled sezonskega delavstva v Slov. Krajini i ustanovitev ustanove za posredūvanje dela v Soboti.

Začetki sez. delavstva v Slov. Krajini segajo že v leto 1855. Že tistoga časa so naši moški hodili na delo v bližnje madžarske vesi i to kak mlatci. Dobili so sedmo ali osmo mero namlačenoga žita, štero njim je delodajalec sam domo odpelao.

Delavski dom.

Ar so bili dobri delavci, so je jemali tūdi madžarski veleposestniki na mlatitev i sledkar tūdi na gojenje cukrne repe. Iz te dobe dale mammo palere, ki so pa navadno dali delavcom samo dva tala zaslužka, ostalo so obdržali sami. Naši dobri delavci so bili znani po celoj madžarskoj ravnini.

Po bojni, kda je bilo spravljanje prislūženoga žita iz Madžarske zavolo mej težavno, je bilo potrebno poiskati za naše sezonske delavce delo indri. Zato je bilo potrebno tūdi ustanoviti zavod, ki bi posredūvao delo. Od ljubljanskoga šefa Drž. posredovalnice dela, je bio imenūvani za praktikanta g. Kerec Franc in 1920. leta je že bila ustanovljena podružnica v Soboti, ki jo je vodo g. Kerec. Ali delavci sprva neso zavūpali uradi, bili so pač preveč navajeni na palere, šterim so zavūpali, čeravno so je odirali. Pomali so pa dobili zavūpanje v posredovalnico i že drugo leto je ta poiskala delo na raznih veleposestvih v Bački i Slavoniji. Delavci so dobro zaslužili i njih-

Prostori berze dela i njeno poslovanje.

Borza dela je bila do 23. jan. 1924. v Cerkvenoj vulici, nato do 1925. v Maloj Kaniži. 1929. leta je bila nekaj časa v Slovenskoj vulici, nato na Aleksandrovoj cesti do l. 1931. Te se je preselila v Szaparyjov grad. 1933. l. se je preselila na Lendavsko cesto i leta 1937. v

Delavski dom,

kde je dobila primerne prostore. Njeni vodja g. Kerec je uvidio potrebo toga doma i je prvotno nameno, da naj bi ga zidala zadruha „Delavski dom“, ka pa je sledkar postalo nemogoče zavolo pomenkanja kreditov. Zavolo toga je najela občina posojilo 400.000 din pri Izseljenikom odseki za zaščito delavcov v Beogradi i 700.000 din pri ustanovi posredovanja, nekaj je prispevala občina sama, nekaj zadruha „Delavski dom“, vse delo pa je vzela v roke velika občina Soboti. Tū ide velika zaslužga g. dr. Klar Franci, nar. poslanci za posredūvanje. Dom je bio popolnoma dogotovleni i

Omejimo izseljevanje.

„Socijalni arhiv“, maj—avgust 1938 je na prvem mestu prinesel članek g. Janko Švajgerja, pod naslovom „Izseljevanje Jugoslovena u Francusku“, poln mnogih uradnih statistik, res izredno posrečen „prvi poskus opisa naše emigracije v Franciji“.

Članek izzveni v pravilno misel, naj izseljevanje omejimo zlasti z agrarno reformo, melioracijo i industrializacijom. To je edino pravilno. Agrarna reforma je posebej v naši krajini menda rešena. Glede melioracije zemlje so pa gotovo še velike potrebe, ki jih vsi dobro poznamo i čutimo na lastni koži. Tudi industrializacija bi v naši krajini gotovo imela mnogo uspeha. Za oboje bi bil potreben točen načrt, ki bi ga s pomočjo države, banovine i z lastno požitvovalnostjo gotovo ne bilo težko izvesti. Pred kratkim otvorjena kmetijska šola v Rakičanu bo pri tem velika opora.

V omenjenem članku je zapisano dejstvo, da so Prekmurci od leta 1929 do 1937 v Franciji zaslužili prek 131 milijonov dinarjev. To je res čedna vsota, ki nas mora navdati s ponosom. A vendar moramo pri tem postati tudi žalostni, če pomislimo, koliko tega denarja se

je po nepotrebnem zapravilo za gosposko obleko, pijačo i toliko drugih stvari, o katerih je bolje ne govoriti...

Ob tem krasnem zaslužku moramo namreč tūdi pomisliti na morda še večjo moralno izgubo. Koliko zakonov razbitih, koliko nedolžnosti zapravljenih, koliko življenskih moči do konca izčrpanih. Menda mi je še vsak izseljenec priznal, da, če bi doma toliko in tako delal, bi zaslužek tūdi ne bil dosti manjši, oziroma dvig posestva i gospodarstva.

Nikdar ne mislite, da sem črnogled ali prijatelj posploševanje; daleč od tega! Ali vendar moram iz svoje enoletne skušnje na potovanjih med našimi izseljenci i čitajoč njih pritožbe na Izseljensko odposlanstvo v Parizu, priznati, da nam le preveč ran zadaja ta stran našega narodnega i državnega življenja.

Ni nezanimivo, da so za časa zadnjih razburljivih svetovnih dogodkov tūdi naši izseljenci v prijateljski Franciji bili „umazani tujci“ (sale étranger); nevolja je sicer nekoliko razumljiva: večina gospodarjev mobilizirana, naši izseljenci moški, sicer hlapci, postanejo naenkrat prav za prav gospodarji tolikih ferm, ali bolje rečeno upravitelji...

Dobro poznam tūdi sončne strani izseljevanja; poleg že omenjenega obilnega zaslužka, pridobitev zelo koristnih gospodarskih izkušenj, moderni način

Camplin Ivan,
izseljenski duhovnik v Franciji.

obdelave zemlje, česar mnogo se v gotovi meri da uporabiti tūdi doma i se bo ščasoma dalo še več. Spoznanje velike vrednosti zemlje, ki za ljubezen odgovarja z rodovitnostjo. Sicer ne pregozi, ali vendar mnogi slučajji vzglednih izseljencev, delavnih i treznih; celo številni

redovni poklici.

Vendar me vsi ti sončni prizori ne prepričajo, da ne bi vztrajal pri trditvi, da je temnih oblakov še več. Kvarne ideje, ki se jih mnogi navzamejo na francoski campagne, ki je precej, skoraj bi rekel, poganska, zlasti tam, kamor morajo priti tūdi delavci. Tu je brezvernim gospodarjem Bog njih polni žep. In s tem stalno bombardirajo zbeگانega deleveca, ki še moli k pravemu Bogu. Pa vidi, da se takemu gospodarju vendar le dobro godi. Pri tem pa pozabi nauk še iz ljudske šole i iz katekizma, da tūdi hudobni ljudje vendarle kaj dobrega storijo v svojem življenju. In za ta dobra dela prejmejo plačilo v tem življenju, ker v drugem bodo zasluženo kazni za večja, slaba dejanja.

Zopet ponavljam, da poznam tūdi mnogo izbornih patronov, ki celo z autom vozijo delavce k maši i tūdi sicer skrbijo za nje ne samo v verskem oziru. Prepričen sem celo, da je francoska inteligenca na potu k odkritju starih krščanskih tradicij, ki so Franciji prinesle svetovno slavo. Vem, da ta duh potom obnovitvenega mladinskega gibanja polagama prehaja tūdi v podeželsko maso.

Vendar vztrajam pri svoji

trditvi, da je nevarnost za naše izseljence še vedno velika i bo še dolgo taka, precejšnja pa vedno.

Ponavljam, da vidim rešitev tega tako perečega vprašanja v omejitvi izseljevanja. V ta namen bi predlagal sledeče pripomočke:

Starostna meja, strožji zdravniški pregled, strogo upoštevanje premoženjskih razmer, zadostna izobrazba i skupinsko naseljevanje.

1. Starost: na noben način se ne bi smelo dovoliti izseljevanje (tudi sezonsko ne!) pred polnoletnostjo (21 letom) oziroma pred končano vojaško službo. Žalostnih dokazov o izrabljanju nedoletnih izseljencev od brezvestnih gospodarjev je vse preveč. Tudi prekoračenje gotove starostne dobe je kvarno. Menda se starejšim od 40 let ne bi več smelo dovoliti izseljevanje; tu je sicer manj pritožb, ali vendar dovolj.

2. Zdravje: izkazalo se je da zdravniški pregled v domovini ni bil zadosti strog; žalost, ne posledice je nosil nesrečni izseljenec, kljub zelo dobri francoski zakonodaji za slučaj bolezni, ponesrečenja i poroda. Tu bi se pač moralo postopati brez usmiljenja strogo. Oziroma ta neusmiljena strogost bi bila edino prava usmiljenost.

1937. V njem ma svoje prostore Javna borza dela, je skupna spalnica za delavce i to za moške z 29 posteljami i za ženske z 21 posteljami, je kuhinja za delavce i drugi prostori. V domu ma svoje prostore srezko načelstvo, zadruga Delavski dom, Električno podjetje i Občinska hranilnica.

Ekspozitura je mela sprva samo ednoga uradnika. Ar pa je bilo dela vsigdar več, je morala prositi za pomoč. Zdaj delajo na borzi že 4 uradniki.

2. Gibanje sezonskih delavcov i njihov zaslužek.

Promet na borzi je v gotovih mesecih velki, nato se zmenša. Vzrok tomi je, da sezonski delavci začnejo odhajati na delo meseca marca i odhajajo do konca junija. Do 1930. l. je bio promet izredno veliki, nato se je do l. 1935. zmenšao, to pa zavolo svetovne krize. To so bila najhüša leta za delavce, ki so po večini odhajali na delo v tujino, ka je popolnoma razumlivo, ve je tam zaslužek bio dosta vekši. Posebno Francija je zadnja leta zdržavala Slovensko Krajino s penezi i vnoqi kmet

V	Leta:	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	sküпно
Jugoslavijo:		4264	3010	2613	3504	2964	2130	2367	2688	1839	25.379
Francijo:		1114	2024	2037	1338	1456	1530	1967	2868	3221	17.675
Nemčijo:		899	1861	999	472	—	—	—	—	2015	5.246
Avstrijo i druge:		—	—	—	198	60	84	80	8	—	375
Sküпно:		6277	6895	5694	5542	4570	3684	4414	5564	7075	49.670

Letos se je izselilo sküпно 9318 delavcov i to v Nemčijo 4318, v Francijo 2200 i v Jugoslavijo 2000. Zaslužek vseh bo znašao približno 33.000.000 D.

Delavski zaslužek.

Zgoraj navedeno število delavcov je zaslužilo v teh letaj:

V Jugoslaviji 40 mil. 326 jezero 900 din, v Franciji 94 mil. 187.000 din, v Nemčiji 30 mil. 052.000 din, v Avstriji i indri 942.400 din.

Poleg toga so še delavci, ki se neso vrnoli iz Francije, nego so več let ostali tam. Tej so zaslužili v teh letaj 37 mil. 500.000 din. Tak je v devetih letaj 49670 delavcov sküпно zaslužilo 203.008.000 din. To je okroglo dvestotri milijone dinarov.

Ta ogromna številka nam jasno svedoči, kak potrebni so tej penezi za naše sezonsko delavstvo i sploh za naše narodno gospodarstvo. Vendar pa je to za trüd i težko delo naših sezonskih delavcov jako malo i so

3. Premoženje: Ravno tako strogo bi se morale upoštevati premoženjske razmere dotičnih, ki mislijo iti v tujino. In nikakor ne dati dovoljenja dovolj premožnim, ki hočejo iti le radi pohlepa po nepotrebnem bogastvu, da bi se prepad med revnimi in bogatimi znova nevarno poglobil.

4. Izobrazba: Ne bi verjel, če ne bi sam videl, slučaja, da je bil v Franciji en moški izseljenec iz naše krajine in to nepismen. Mislim, da je to res edini slučaj iz naše krajine. Kaj bi pa moral reči glede izseljencev iz ostalih predelov naše države? — A trdim, da glede nepismenih vendar ne bomo pomišljali. Gre za take, ki so skraj nepismeni radi lenobe ali nenadarjenosti. V tujini je treba ne samo telesnih sposobnostih, ampak ravno tako tudi duševnih; kako se bo sicer potegoval za svoje pravice? Kolikor sem slišal, drugi narodi imajo celo šole posebej za tiste, ki odhajajo v tujino. Če mislimo, da se nam kaj takega „ne bi izplačalo“, pa bi vsaj neki tečajji, če hočete, bili potrebni. Tako jezikovni, kakor glede kulturnih in posebej delavskih razmer v dotični deželi, v tem slučaju v Franciji. Glede jezika bi se mogoče dalo nekako pomagati z izseljenci, ki

ne bi mogoce plačati dače, če ne bi dobo penez iz Francije.

S 1. junijom 1933. l. je bila uvedena glavarina i delavci so po njej plačali državi do l. 1938. 1,235.000 Din.

3. Dobre i slabe strani izseljavanja.

Jasno je, da naši ljudje ne bi mogli izhajati brez zaslužka v tujini. Delavci si za peneze, štere so prišparali v tujini, odküpijejo agrarno zemlo, plačüjejo duqe i si popravljajo, ali delajo nove hiše. Vnogo siromakov si je na te način pomoglo. To je dobra stran izseljavanja.

Slabih strani je pa na žalost več. Naš delavec si vniči v tujini svoje moči, vnogo jih zbeteža, med temi jih je dosta takših, ki si nakopajo stalen beteg. Prepadajo pa tudi jakostno-versko i narodnostno. Tak je tisti hasek, šteroga prinaša izseljavanje, dosta menši, kak pa je kvar, šteroga povzroča. Ekspozitura je posredüvala delo 49.670 ljudem i to v letih 1929 do 1938.

Od teh je šlo na delo v sledeče države:

v düqih državah delavci, ka se toga tüce, na boukšem, kak pri nas.

Borza sama, ki je preskrbela delo toj vnožini delavcov, je mela v teh letaj 672.705 din dohodkov i 640.098 34 din izdatkov. Izdatki so neznatni v primeri z ogromnim delom, ki ga je borza v teh letaj izvršila.

4. Glavni vzroki, ki so povzročili razvoj sezonskoga delavstva v Slovenskoj Krajini.

Slovenska Krajina, ki je del velikoga panonskoga nižavja, je v svojem spodnjem deli, kde je ravnina, rodovitna. Gorička pa, ki ma puno breščekov i težko ilovitno zemlo, je pa nerodovitna. Ta nerodovitnost i pagosta naseljenost (ve pride na eden kvadratni kilometer približno 100 ljudi) žene naše ljudi po sveti, da si zaslužijo krüh, šteroga doma nega zadosta. V Slov. Krajini tüdi nega nikše industrije, ki bi zaposlila naše delavce. Veliki vzrok je tüdi nevednakomerna

so že bili v tujini, zlasti taki, ki so služili v mestih, oziroma imeli na deželi priliko, da se dobro priučijo jeziku. Tudi dijaki, višješolci bi morda pri tem radi pomagali. Tudi ne bi bil tja vržen denar, če bi se pri tem dala kaka nagrada dotičnim „učiteljem“.

5. Skupinsko naseljevanje.

Skupinska izseljevanja oziroma potovanja v in iz tujine že imamo. Kar nosi dobiček transportnim ustanovam. Veliko bolj potrebno bi pa bilo skupinsko naseljevanje v tujini. Tu nikakor ne mislim in nočem, da bi naši izseljenci zasedli izumrle francoske vasi in tam vedno ostali; Bog ne daj! Prepričan sem, da bo naš mali slovenski narod v mračnem razvoju svetovnih dogodkov vztrajal le, če bo združen ne samo duhovno, ampak tudi kar najbolj mogoče še prostorno. Hočem le reči, da se nikakor več ne bi smelo dogoditi, da bi naši izseljenci bili tako strašno raztreseni po tej širni Franciji. Da ne bi smelo biti več slučaja, da bi v francoski vasi bil le eden jugoslovenski izseljenec, mnogo kilometrov proč, morda več in tako naprej? Osamelost je težka že za izobraženca, tem bolj pa za preprostega človeka. S tem v zvezi je vprašanje organizacije naših

razdelitev agrarne zemle i parcelizacija zemle (da se deli med vso deco i tak razpadajo vekša verstva). Slov. Krajina leži tüdi preveč daleč od središča države, zato ne more svojih pridelkov odati tak dobro, kak tiste pokrajine, ki so bliže sredini.

5. Pogoji za omejitvev izseljavanja v Slov. Krajini.

Tomu izseljavanju bi se tak odpomoglo, če bi se pravilno razdelila agrarna zemla, štero bi naš kmet obdelavao i meo zadosta krüha doma. Naše sezon-

ske delavstvo so najpre povekšali številni kolonisti, ki so dobili agrarno zemlo. Ta zemla i ona, ki so jo dobili prostovolci, bi se naj razdelila med naše kmete i število sezonskoga delavstva bi se zmenšalo. Lahko bi se razvila tüdi industrija i to gojitev cukrne repe, za štero je naša zemla pripravna i ž njov v zvezi za izdelavanje cukra. Tak bi država s pomočjov bole realnoga gospodarstva i racionalizacije zemle zmenšala število sezonskoga delavstva v Slov. Krajini.

Slava Novin.

(Govor dr. Fr. Klara, poslanca na proslavi 11. sept. t. l. v Črensovcih).

Dragi Zborovalci!

Zemlja, na kateri stojimo, je slovenska zemlja. Slovenska, slovanska je bila že v 9. stoletju, ko sta hodila in učila tukaj slovanska apostola sv. Ciril in Metod, ko je vladal Slovanom knez Kocelj, o katerem tako lepo piše Franc Grivec v svoji knjigi „Slovenski knez Kocelj“, ko pravi: „Knez Kocelj je močno vzljubil slovenske knjige, se jih naučil in jih rad prebiral. Sedem let je bil glavni steber in velikodušen mecen Ciril-Methodove književne šole. Štiri leta je bil junaški pokrovitelj slovanske nadškofije svetega Metoda. Za književno šolo, za slovansko prosvetno in versko apostolsko delo pa je bila

Dr. Klar Franc,
nar. poslanec.

potrebna precejšnja zbirka spisov in knjig, precejšnja knjižnica. Vse te knjige je knez Kocelj ljubil in jih mogel brati.“ Slovenska Spodnja Panonija je bila pod modrim vodstvom Kneza Koclja predramljena, prebujena.

Žal, pa ta cvetoča slovenska doba ni trajala dolgo časa

poljedelskih izseljencev v Franciji, ki se mi v sedanjem, prej povedanem stanju, zdi skoraj nemogoče. Saj bi jih lahko veliko vpisal že sedaj v kako izseljensko družbo, pobral od njih članarino, pa bi bila zadeva v sedanjem stanju končana. Imam jaz prav za prav že nekako organizacijo na vidiku potom sestankov, ki sem jih imel izven Pariza na vse strani Francije. Imam v osebi izseljencev, ki so mi pomagali organizirati sestaneq 50, 100 in več ljudi, že nekake predsednike krajevnih organizacij, če hočete. Ali kako težko in spremenljivo je vse to pri večnem preseljevanju naših izseljencev...

Posebno glede zadnje točke, skupinskega naseljevanja, bi se dalo največ in morda edino urediti potom Borze dela v Soboti in koncesionirane francoske imigracijske družbe.

Glede ostalih točk bi pa srez, banovina oziroma ministristvo določilo stroga pravila, pa bi se samo po sebi omejilo nepotrebno izseljevanje. Da ne bi darovali najboljših moči na oltar tujine, naša lepa krajina, ki jo vsi tako zelo ljubimo, bi pa radi tega trpela kakor opustošena sveta zemlja... Camplin.

Prebrvela so iz vzhoda divja plemena, ter podjarmila Slovane na tej zemlji. Tisoč let je trajal ta jarem, tisoč let je krvavelo slovensko srce iz mnogih ran. Tisoč let je trajalo to robstvo, v katerem so pod udarci tujca morali usahniti vsi napajajoči vrelci narodne zavednosti. Saj je bil greh, smrten greh izustiti na tej slovenski zemlji besede „Slovenec sem“ greh, smrten greh ljubiti svoj slovenski materni jezik, ljubiti ta ravna polja, te lepe zelene gričke. Obledela je, mlačna je postala narodna zavest Slovencev na tej zemlji, toda slovanske duše, slovenske duševnosti, bistva nam tujec nije mogel oropati, nikdar vzeti, le knez Kocelj, Ciril-Methodov je manjkalo.

Toda pehar trpljenja se je vendar napolnil, Vsemogoči se je vsmilil trpečega, krvavečega naroda.

Ravno pred štiridesetimi leti je bilo, ko je tišinsko župnišče obiskal en mlad duhovnik iz Štajarske, poln ljubezni do našega trpečega naroda, poln mladeniškega ognja in navdušenja. Obiskal je ljubitelja našega zapuščenega, zavrnjenega naroda, dr. Franca Ivanocija, pri katerem je kaplanoval takrat Jožef Klekl. Obiskal, prosil, s plamtečim ognjem ljubečega srca navduševal za nadaljevanje že začete borbe za narodne pravice Slovencev Slovenske okrogline na Madžarskem. Vilil je novega, neusahljivega ognja in ljubeča srca borcev, predramil, prebudil njih slovenske duše v polnem obsegu, ter s tem obenem odstranil vse druge ovire in ozire v borbi za narodne pravice Slovencev. In kaj mislite, dragi zborovalci, kdo je bil ta mladi štajerski duhovnik?

Bil je to urednik Slov. Gospodarja, sedanji voditelj slovenskega naroda, naš Dr. Anton Korošec. Dr. Korošec je posadil pred 40 leti seme nepremaglive borbe za narodne pravice Slovencev na Madžarskem, katero seme je rodilo našo zlato svobodo, v Dr. Korošču je dobila Slov. Krajina svojega drugega Koclja, v Dr. Ivanociju in Kleklu pa drugega Ciril-Methoda.

Dragi zborovalci! Kakor dišeče rožice so se vrstile po tem obisku Dr. Korošca tihe zmage prebujene narodne zavednosti med Slovenci na Madžarskem s pomočjo Slov. Gospodarja in knjig Cirilove tiskarne v en sam

prekrasen šopek, katerega imenujemo: Novine Slov. Krajine. Dne 8. dec. 1931., pred 25. leti, je bil zavezan in poklonjen ubogemu, zapuščenemu narodu, ta krasen šopek-narodu, ki nigdar ni imel svojega lista, narodu, katerega se je s silo in sistematično hotelo madžazirati. Dne 8. dec. 1913. l., pred 25. leti se je obrnil urednik Novin v prvi štef. s sledečimi besedami na slovensko ljudstvo: „Branimo krščanstvo, ljubimo svoj jezik, svoj narod, svoj dom. Na delo“. To je bil program Novin, katerega so Novine vestno spolnjevale vseh 25 let. Tako vestno, da je bil zaradi tega njih urednik, voditelj Slov. Krajine, banski svetnik, g. Klekl Jožef mnogokrat v smrtni nevarnosti, oropan svobode in brez pokojnine vržen na cesto. Tako vestno, da ga sijajna ponudba 500.000 zlatih Kron ni premotila, katero so mu ponujali takratni oblastniki, če spremeni program in stavi Novine v službo madžarizacije. Ne, Novine so stale trdno, kot granitna skala, zbrale so ves prebujen narod okrog sebe v najhujših časih svetovne vojne in tolažile vojake v strelskih jarkih, branile pravice doma ostalih, krepile z nabranimi darili bolnike, ranjence v bolnicah, ter ulivale nado v lepšo bodočnost. Dne. 14. jan. 1919. l. so se zbrali voditelji ljudstva Slov. Krajine v Črensovcih pri ur. Novin, ter soglasno sklenili, da se Slov. Krajina združi z brati onkraj Mure v Jugoslaviji. Novine so bile neustrašen borec za ta cilj, dasiravno je moral urednik pred vojaški preki sod. Novine so branile krščansko vero naših očetov pod komunizmom, dokler niso bile zaplenjene, njih urednik pa na smrt iskan. Novine so bile edino glasilo po vseh teh krizih naše zlate svobode, v njih se je prvič zglasila naša lepa pesem: „Kaj je Múra šepetala...“ Novine so obranile slovenski dom propada v agrarni borbi z veleposestniki. Novine spremljajo kot Angel varuh naše izseljence na vse kraje sveta.

Dragi zborovalci! Novine so dosegle svoj namen. Ohranile so nam krščansko vero naših očetov, prebudile so mlačno narodno zavest, občüvale slovenski dom, slovensko materno besedo, izvojevale nam zlato svobodo, saj brez Novin naše svobode nigdar bilo ne bi.

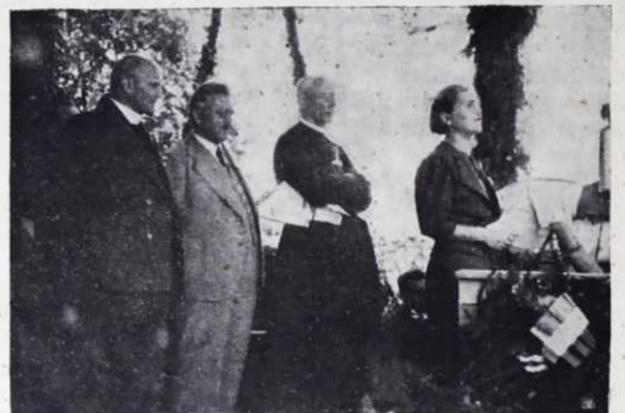
Z veseljem obhajajmo zato 25 letnico njihove borbe! 25 letnica Novin naj bo šopek zmage, ki v nobenem domu Slov. Krajine manjkati ne sme, ki v nobenem domu Slov. Krajine povehnoti ne sme. Današnji mogočen tabor naj zapoje zahvalno pesem, obenem pa prosí Vsemogočnega, da seme posejano pred 40 leti obrodi potom Novin še mnogo dobrega sadu, sejalca tega semena, voditelja slovenskega naroda, drugega Koclja Slov. Krajine, Dr. Korošca pa ohrani med nami še dolgo — dolgo let.

Živele naše Novine!

Živel Dr. Korošec!

Živela Slovenija!

Živela Jugoslavija!

Gd. Antauer Micika deklamira pesem:
„Kaj je Múra šepetala...“

Dr. Fr. Bratina:

Uprava murskosoboškega sreza v prvih dvajsetih letih.

Pod jugoslovansko upravo je prišlo Prekmurje ali Slovenska Krajina, ko je bilo Prekmurje na podlagi sklepa vrhovnega sveta v Parizu dne 1. avgusta 1919. zasedeno dne 12. in 13. avgusta 1919. po jugoslovanskih četah. Za vodstvo uprave cele krajine, ki je pripadla od bivše krone Sv. Štefana Jugoslaviji, to je za celi bivši madžarski okraj Murska Sobota razven 5 občin iz Zelenke županije in za del lendavskega sreza iz Zalavske županije, je bil sprva določen civilni komisarijat za Prekmurje. Za prvega začasnega civilnega komisarja je bil imenovan dr. Lanjšič, takratni mariborski okrajni glavar, ki mu je na veličastnem prvem slovenskem ljudskem taboru v Beltincih prvo nedeljo po osvoboditvi 17. avgusta 1919. vpriču 20 tisoč zavednih navdušenih Prekmurcev in njihovega voditelja Klekl Jožefa in njegovih sodelavcev izročil poveljnik vojaških čet podpolkovnik Uzorinac civilno upravo. V začetku je bila upravljana cela Slovenska Krajina od civilnega komisarja, ki je imel najprej sedež do 6. IX. 1919. v hotelu pri Soncu v Radgoni, potem pa v hotelu Dobraj v Murski Soboti, pozneje v malem Szaparijevem gradu v M. Soboti, v Lendavi pa je bil postavljen za njegovega namestnika prekmurski rojak dr. Kočar Jožef, do tedaj sodnik v Bosni, sedanji sodnik stola sedmorice v Zagrebu, za njim pa g. Kandrič Matko, poznejši gornjegrajski glavar. Dr. Lanjšič pa je ostal v Murski Soboti samo do 27. oktobra 1919., na kar se je vrnil nazaj na glavarstvo v Maribor. Za civilnega komisarja je bil imenovan Bogomil Berbuč, ki pa je že 9. maja 1920. umrl na posledicah bolezni, ki si jo je nakopal v italijanskem ujetništvu. Na njegovo mesto je prišel še v istem mesecu kot tretji civilni komisar vodja mozirske politične ekspoziture Lipovšek Gašpar. Kmalu v prvih časih po zasedbi je bilo dodeljeno civilnemu komisarijatu primerno število uradništva, ki se ga je tekom let menjalo pri tem uradu lepo število. Med prvimi je bil tu v službi g. Kosi Matko, sedanji načelnik VI. oddelka pri banski upravi v Ljubljani, ki je to krajino zelo vzljudil in ji vedno dragevolje z odprtó roko pomaga, zlasti pri deli za novo bolnico v Murski Soboti, dalje pisatelj Malešič Matija, sedanji glavar v Škottji Loki, ki je Slovensko Krajino in njene prebivalce v svojih spisih ponovno lepo opisal in od decembra 1920. naprej sedanji soboški okrajni glavar dr. Bratina Franc.

Uprava v Slovenski Krajini od začetka ni bila lahka in mnogo truda in dela je bilo treba skozi leta, da se jo je spravilo v gladek tir. Pod Madžarsko so imeli poleg okrajnega glavarstva dober del upravnih poslov v rokah notaroši ali okrožni beležniki, ki jih je pa slovensko ljudstvo kot sebične in nepriljubljene madžarske eksponente deloma nagnalo, v kolikor niso ob zasedbi že sami pobegnili, ostale pa je odstavil vse narodni svet, prekmurski parlament, na zborovanju 2. oktobra 1919. v Dobrajevem hotelu v Murski Soboti. Tu so bili določeni novi občinski župani, ki bi imeli prevzeti vso občinsko upravo brez notaršev. Toda če se pomisli, da je šla že tekom vojne uprava pri politični upravi in pri notaršijah zelo po rakovi poti, in da je imela Slovenska Krajina po vojni tekom komaj 10 mesecev kar 6 državnih oblik in vlad (Habsburžane, Karolyjevo republiko, Jurišičevo samovlado, Ogrsko republiko, boljševisko-sov-

jetsko republiko, vlado belih gardistov) tako, da so si upravni funkcionarji prav pogosto podajali kljuko uradnih vrat, se bo razumelo, da je bilo pri tolikih menjavanjih in selitvah politični in občinski upravi možno prevzeti le malo urejenega in da se je moralo skoro povsod začeti z delom, urejevanjem in organi-

Dr. Fr. Bratina,
sreski načelnik v Soboti.

ziranjem na novo. Pri tem težavnem delu so bili domači voditelji, kakor upokojeni župnik Klekl Jožef, župnik Baša in drugi člani „Sosvela za Prekmurje“ politični upravi v veliko pomoč. Kmečki župani po vaseh, ki so vzeli občinsko upravo po notarših, so obiskovali samo madžarske eno in dvorazrednice in niso bili večji slovenskega pravopisa in ne uradne književne slovenščine, pa tudi ne uradovanja. Da bi se jim pomagalo, se je priredilo s podporo ljubljanske vlade v letu 1921. v Soboti in v Lendavi tajniške tečaje, da bi se izvežbalo mladeniče, ki bi pomagali županom istočasno v več občinah. V Soboti je naredilo tajniški tečaj 32, v Lendavi pa 18 mladeničev. Vendar se tajniki v glavnem niso obnesli in tudi s plačevanjem so bile pri siromašnih malih občinah težave. Drug za drugim so izginili iz občinskih pisarn. Delo je ostalo na ramah vrlih kmečkih županov, ki so poleg težkega dela opravljali po noči in ob nedeljah županske posle. Velika večina je vršila to delo s hvalevredno požrtvovalnostjo in pridnostjo, tako, da so bili v kljub pomanjkljivi predizobrazbi po največ prav dobri župani, ki so v redu uradovali. Slovenskemu pravopisu in književni slovenščini so se hitro prav dobro priučili. Mnogo višjih uradnih funkcionarjev raznih strok jim je moralo izreči priznanje.

Velika ovira pri hitri ureditvi uprave je bila dolga časa nezaupljivost in zbežnost enega dela prebivalstva. Temu se ni čuditi. Šest vlad je bilo tu v desetih mesecih, bo sedma trajna? Madžarski hujskači so bili pridno na delu in mnogo pisanega je priteklo po skrivnih kanalih preko meje. Madžarska zbornica v Budimpešti je 15. XI. 1920. sicer ratificirala Trianonsko mirovno pogodbo, s katero je priznala Prekmurje kot sestavni del Jugoslavije, toda razdorna propaganda še ni nehala. Končne razmejitve še dolgo ni bilo in celo časopisje jugoslovanskih prestolic je prinašalo vesti, ki so bile vse prej ko prispevek k pomirjenju in konsolidiranju razmer v tej krajini. Delo politične uprave ob takih razmerah ni bilo in celo časopisje jugoslovanskih prestolic je prinašalo vesti, ki so bile vse prej ko prispevek k

pomirjenju in konsolidiranju razmer v tej krajini. Delo politične uprave ob takih razmerah ni bilo lahko. Končno je razmejitvena komisija med našo kraljevino in Madžarsko dovršila svoje uradovanje dne 31. maja 1924., ko je na licu mesta odobrila monument tromeje ter izrekla, da je v prekmurskem sektorju drž. meja definitivno določena z državnimi mejniki. Odslej je šlo delo na ureditvi uprave bolj gladko ob intenzivnejšem sodelovanju vseh. S časoma so se uredila več ali manj zadovoljivo ob sodelovanju naroda nova vprašanja, marsikatera žal tudi brez njega, vendar je šlo v glavnem srečno naprej. Uredile so se obmejne zadeve, vprašanje prehajanja drž. granice, šolstvo, finančna vprašanja, obrtne zadeve, založilo in uredilo razne katastre, knjige itd. Med tem je bil s 31. V. 1921. na željo prebivalstva ukinjen civilni komisarijat in preurejen s 1. VI. 1921. v okrajno glavarstvo v Murski Soboti s politično ekspozituro v Lendavi. Ekspozitura je postala s 1. VI. 1924. samostojno okrajno glavarstvo za oni del Prekmurja, ki je pripadal svoj čas Zaladskemu komitatu.

Naloge in delokrog upravne oblasti je rastele vedno bolj. Tudi občinam so bile vedno z nova naložene večje in številnejše naloge in z njimi seveda tudi večji izdatki. Kmečki župani sami niso zmogli toliko težavnega dela poleg svojih kmečkih opravil brez vsake pomoči in tudi male občine ne več povečanih izdatkov. Moralo se je pristopiti k združevanju ali komasaciji mali občin v večje, ki bi imele nastavljen strokovno izobraženo uslužbenstvo, zlasti tajnika ali delovodjo. Leta 1933. je bilo prvič združeno 122 malih samostojnih občin soboškega okraja v 19 upravnih občin. Toda ta prva združitev je povzročila skoro povsod veliko nezadovoljstvo in moralo se je začeti s popravljanjem, ker se ni pri združitvi poslušalo v polnem obsegu naroda in resičnih potreb, ampak se oziralo v več slučajih preveč na druge okolščine. Tako je prine-

Industrija v Slovenski Krajini.

Benko Josip, industrijalec v M. Soboti.

Rojen je v letu 1889 v Tešanovcih. Njegov oče je bil kmetovalec, gostilničar in trgovec z živino. Kmetijski stan je že v mladosti vzljudil in mu bo celo življenje ostal zvest. Ko je srednje dorastel, se je poprijel tudi trgovine z živino. Radi izpopolnitve se je izučil mesarske obrti. Z veseljem se je že v mladosti bavil z vsem, kar je služilo v koristen napredek kmetijstva, trgovine i prosvete. Videl je, da mu ne bo mogoče v Tešanovcih uresničiti vsega, kar si je na tem polju predstavljal. V sporazumu z starši je zato prodal posestvo v Tešanovcih in se v letu 1913 preselil v Mursko Soboto, kjer je pred tem pustil sezidati današnji hotel Slon. Tu je odprl restavracijo, mesnico in začel trgovati z živino. Ko je pa izbruhnila svetovna vojna, je moral odpotovati na bojne poljane, od koder se je vrnil šele po končani vojni.

Sam piše: „Ob mojem povratku koncem leta 1918. so nastale pri nas izredne razmere. Ljudstvo je strmeló po priključitvi naše zemlje k Jugoslaviji. Tudi jaz sem deloval za to idejo. Kmalu pa je izbruhnil komunizem, ki je vse one, ki so delo-

sel Službeni list št. 235/29 iz l. 1934, št. 24/3 iz l. 1936, št. 34/34 iz l. 1936 in št. 369/51 iz l. 1936. celo vrsto popravil. Vendar narod še vedno ni bil zadovoljen, dokler ni sedanja vlada ugodno rešila celo vrsto prošenj za spremembe iz zadnjih let. Videlo se je, da ni bilo pritožb iz občin, kjer se je združilo zopet nekdanje notaršije, proti katerim ni bilo pritožb. Zato je tudi sedanja vlada skoro povsod vpustila v obsegu občin stanje, kakor se je izkazalo skozi dolga leta za dobro, ker je odgovarjalo gospodarskim, prometnim in drugim zahtevam. Z uredbo ministerstva notranjih del, razglašeno v Službenem listu št. 531/83 iz l. 1937. je bilo ugodeno željam prebivalstva in vasi celega okraja združene v skupino 17 velikih občin, tako, da odgovarjajo te zakonitim predpisom, potrebam in željam prebivalstva. S to združitvijo so zmanjšani tudi izdatki za občinsko poslovanje.

Tako je bila tekom prvih 20 let uprava v srezu v splošnem zadovoljivo urejena in pričakovati je, da bo v tretjem desetletju obstoja kraljevine uspešno nadaljevala delo v blagor naroda.

Šolstvo v srezu M. Sobota v dobi 20 let Kraljevine Jugoslavije.

Leta 1919. je naša prosvetna oblast oziroma višji šolski svet v Ljubljani prevzel šolstvo v srezu Murska Sobota. Bilo je 55 šol, v katerih se poučevalo samo madžarsko. Učitelji so bili večinoma tukajšnji rojaki, ki so govorili prekmurščino, ostali pa so bili pristni Madžari. Šole so bile ali državne ali konfesionalne rimokatoliške ali pa evangeljske. Prve je vzdrževala država ter so bile pod državnim nadzorstvom, druge pa krajevni šolski stolci. Z učili so bile vse šole zelo slabo preskrbljene. Madžari niso mnogo storili za izboljšanje šolstva v Prekmurju, saj prebivalstvo tukaj ni bilo madžarsko, temveč bili so Slovenci, katere je bilo treba čimpreje pomadžariti. Glavna naloga tukajšnjih madžarskih učiteljev je bila, da pomadžarijo deco in s tem tudi bodočo generacijo prebivalstva. Na šolah so smeli govoriti samo madžarski, sposobnosti učitelja pa se je tudi ocenjevalo po njegovem raznarodovalnem delu.

Prebivalstvo je bilo slovensko in vsak madžarski učitelj, ki je hotel delovati na tukajšnjih šolah, se je moral naučiti slovenski jezik oziroma tukajšnji dialekt.

Šole so bile večinoma nižje organizirane, saj je bilo, kakor sem že zgoraj navedel, 55 šol s komaj 92 razredi, torej skoraj samo eno in dvorazrednice. Danes je v srezu 49 šol, ki imajo svoje krajevne šolske odbore, kateri skrbijo za šolske stavbe, druge stvarne potrebščine pa krije banovina. V dobi 20 let se je ukinilo 6 šol in to samo tamkaj, kjer sta bili na enem kraju po dve šoli, v Murski Soboti pa so bile celo 3. Povsod se je po ukinilvi šolske okoliše spojilo v en šolski okoliš.

Število oddelkov je tekom 20 let narastlo od 92 na 174 in dva oddelka otroškega vrta. Danes je v srezu: 2 enorazrednici, 19 dvo —, 12 tri —, 6 štiri —, 2 pet —, 4 šest —, 2 sedem —, 1 deset — in 1 šestnajst razrednica. Število oddelkov je torej narastlo skoraj za 100%.

Vse šole imajo že primerne zbirke učil, ki si jih leto za letom pomnožujejo, povsod so primerne in lepe učiteljske in šolarske knjižnice, na 44 šolah pa je tudi javna ljudska šolska knjižnica s primernim številom knjig, ker prebivalstvo zelo rado čita.

Svoja lastna šolska poslopja so si pridobile šole v Mačkovcih, v Gor. Lendavi, Krogu in na Cankovi. Kraljevska banska uprava povsod podpira zidanje novih oziroma prezidavo obstoječih šol. Projektiranih novih stavb je sedaj tudi 15 in bo se nekatere začelo graditi v tekočem šolskem letu.

Pouk je na vseh šolah slovenski, narodne manjšine pa imajo svoje oddelke in to: Madžari na Hodošu in v Domanjševcih, Nemci pa v Fikšincih in Kramarovcih.

Prosvetna oblast tudi skrbi, da se prazna učna mesta zasede z učitelji, tukajšnjimi rojaki. Na vseh evangeljskih šolah so sedaj učitelji evangeličani ter je tudi v tem pogledu prebivalstvu ustrezno.

Največja pridobitev sreza in cele krajine pa je popolna gimnazija v Murski Soboti, ki omogoča nadarjeni mladini višjo izobrazbo in pot do inteligenčnih poklicev.

Soboti eksportno trgovino živine in živalskih produktov ter s tem dati priliko našim živinorejcem za boljšo prodajo živine. Prostorno območje današnjega hotela Slon, se mi je zdelo premajhno za takšno prevzetje. Kupil sem si zato na Lendavski cesti primeren prostor in tu dal sezidati novo eksportno klavnico in obenem zasnoval temelje za tovarno mesnih izdelkov. Prodal sem hotel Slon in se na to preselil v novo poslopje. Mnogo truda sem polagal za pridobitev odjemalcev naše živine, tako v naši, kakor v tujih državah. Večkrat sem imel lepe uspehe in s tem res seznanil odjemalce o dobri kakovosti naše živine in solidni trgovini z nami. V kolikor so mi finančne možnosti dopuščale, sem vedno večal in moderniziral mojo tovarno in danes lahko rečem, da je najmodernejša tovarna te vrste v naši državi. Izdelki v moji tovarni so povsod cenjeni kot odlični. Vse to je dosti pripomoglo k dvigu slovesa naše pokrajine in k lažji prodaji živine in svinj*.

Benko Jožef,
dozdajšnji poslanec,
največji industrijalec Slov. Krajine.

Javno udejstvovanje.
Od l. 1925. do 1927. je bil
gerent občine M. Sobota.

Od l. 1972. do l. 1932. je bil izvoljen župan te občine. V tem času je elektrificiral občino, uvedel red v občinsko upravo, policijski red, ustanovil občinsko hranilnico, ki ji je še danes predsednik. Ustanovil je tudi kreditno banko, ki prav zadovoljivo in nemoteno deluje. O svojem političnem delovanju piše sledeče:

„Od leta 1929. do 1932. sem bil banski svetnik. Od leta 1932. do 1938. pa narodni poslanec. Ni sem izrazil strankar, ljubim vsakega in z vsakim imam sočutje. Moje delovanje, kot poslanca, je bilo vedno stvarno. V krogu narodne skupščine sem si pridobil veliko število idejnih prijateljev. Z vsakokratnimi vladnimi funkcionarji sem iskal vedno dobre stike, ker sem smatral, da mi bo le s tem mogoče kaj doseči za moje volilce, ne pa z pretiranimi strankarskimi borbami. Dohodke iz moje poslaniške plače sem v glavnem porabil za razne podpore siromašnim ljudem, prekmurskim študentom in onim ustanovam, ki se bavijo z humanim delom. V kolikor sem osebno in gmotno podpiral razne nacionalne prireditve prekmurskega naroda, Vam je itak znano.“

Poleg toga je g. Benko že več let starešina gasilske župe sreza M. Sobota, predsednik Saveza industrijalcev mesnih izdelkov v naši državi, kakor tudi predsednik Prekmurskega lovškega društva i. t. d.

G. Benko je veliki prijatelj kmetskega stanu in ga njegov napredek izvanredno veseli. V dokaz naj služi dejstvo, da je zaradi prezaposlenosti v svoji industriji, politično vodstvo prepustil kmetskemu sinu, g. Bajlecu, odvetniku, koga podpira pri sedanjih volitvah na listi JRZ do zmage. O industriji v lendavskem srezu poroča g. Bačić, predsednik občine D. Lendava v svojem dopisu o D. Lendavi.

Obrtna zadruga v Murskoj Soboti.

Združenje obrtnikov se je ustanovilo leta 1894. za srez M. Sobota, z 1200 člani. Združenje se prile ne moglo tak dobro razviti kak zdej v slobodnoj Jugoslaviji, vendar pa smo se skrbeli in delali v prid vsega takratnega članstva, ka je dokaz, da združenja ma svoj lastni dom.

Kaj se pa tiče razvoja našega združenja v teh 20 letih slobodne Jugoslavije, se je močno razvilo. Za časa mojega predsedništva smo priredili ob 10. letnici odslobodjenja Slov. krajine prvo razstavo za vajence in pomočnike, ki je jako dobro uspela, ki je bila napredek našega vajenskoga in pomočničkoga naraščaja. Združenje je tudi priredilo 24 raznih tečajov za majstre i pomočnike, od šterih so imeli vdeleženci velike koristi i napredek v svojem obrati, priredili smo tudi 6 raznih predavanj za majstre i pomočnike. Združenje se je tudi preskrbelo za ustanovitev obrtne nadaljevalne šole v M. Soboti, ka je velika korist za naše vajence i vajenke. Združenje se pa tudi še nadale trudi, da uspešno deluje v korist našega članstva.

Jaz kak dugoletni delavec našega združenja v raznih poslih, sem vse svoje moči posveto obrtništvu. Sem večletni član uprave združenja i 10 letni blagajnik i že 18 letni predsednik našega združenja. Cela moja zaposlitev pri našem združenju je 44 letna. To je dokaz mojega velikega truda za dobrobit našega vsega članstva.

Sukič Štefan, krojaški majster i pred. združenja obrt.

Zakaj glasam jaz na listo voditelja slovenskoga naroda, dr. Anton Korošca.

Naše Novine so nadstrankarski list, ar so v službi kat. akcije, štera se ne veže na nedno stranko. Podpira pa vsikdar i povsod, tudi v politiki Kristušova načela i se bori proti vsakoj reči, zato stranki tudi, ki škodi Kristušovej veri i jakostam, štere ta glasi. Tak delajo tudi Novine. V toj volilnoj borbi podpirajo dr. Korošcovo listo v JRZ. stranki. Kak kat. duhovnik, kak urednik kat. lista, kak Slovenec po dušnoj vesti nesam se mogo odločiti i ne sam se smeo odločiti za drugo listo, kak za dr. Korošcovo.

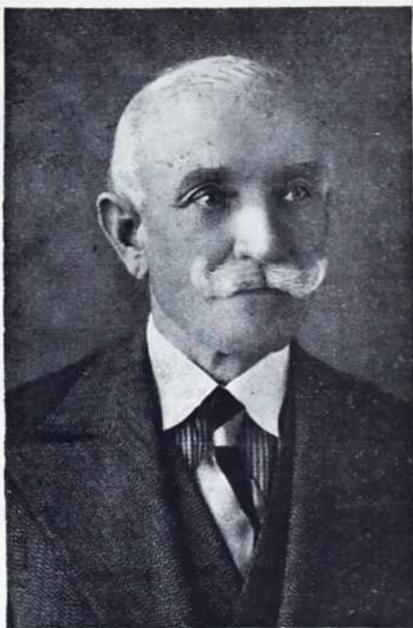
Nov. 30. na den molbe Najsvetejšega v Črensovcih sem na javnom spravišču Korošcove JRZ stranke meo sledeči govor. Te vsakomi pojasni, zakaj podpirajo Novine i jaz i vsaki zdravo misleči krščeničnik dr. Korošcovo politiko.

Te govor se je etak glasilo:

Dragi volilci!

Mi v Črensovcih dnes svetimo Molbo Najsvetejšega. Jezuš, naš Zveličar, je naš gost. Na oltar izpostavljen sprejema naše poklone, našo vdanost, našo zahvalo i naše prošnje. Njegova zapoved se glasi, ka vse, ka delamo, Njemi na čast delamo. To zborüvanje, to spravišče naj bode zato tudi Njemi na čast. Njemi na čast pa de samo tak, če se odločimo po Njem na takše delo, štero de hasnilo Njegovej Cerkvi, Njegovej veri i štero de kazalo na Njegovo največšo zapoved, na lübezen do bližnjega. Kde se Jezušova sveta vera zametavle i se preganja njegova Cerkev, tam se dela proti njegovej diki v nesrečo večno i vremenitnost našo. Na koj se jaz odločim po tom spravišču? Jaz na to pitanje dam sledeči odgovor. Jaz se odločim, da 11. decembra glasam na listo dr. Stojadinovič-Korošcovo i to iz treh razlogov:

1. Največki dar, tak zemelski, kak nadzemelski, tak naravni, kak nadnaravi, je življenje. Če življenja ne, je vse zgübleno. Lepota i moč človeka nikaj ne pomeni po smrti, samo v življenju. Drevo košnato vzbüja pomilüvanje, če se posüši. Ftüčice ne spevajo na njem in potnik ne išče pod njim počivališča i sence. Za sekiro i ogenj je določeno. Najlepše cveteča i dišeča rožica se vrže ta, če je posejnola. Življenja nema,

Sukič Štefan, predsednik obrtne zadruge v M. Soboti

zato je zgübila čast i valanost. A če so zemelske reči po življenju nad vse imenitne i brez življenja brez vse vrednosti, te je najdragše bože stvorenje, naša duša, ki je podoba boža, nezmerno draga, če je živa. Njena vrednost prekaša vse vrednosti sveta, ar življenje da düši v roke prijateljstvo z največšim i najlepšim i najbogatejšim prijateljom, z Večnim Bogom. Če pa duša zgübi življenje, to je po lübezni oživlajočo vero, to je nesrečnejša kak vse nevole sveta, zgübila je vretino življenja i bla-

stušove vere. Njegovo življenje i njegova pisarija je vretina za propast vere i nikdar za te porast. Tak mi pravi düšna vest i pred Bogom to svoje priznanje jasno povem, pred Bogom, ki me gleda izpod beloga krüha tam na našem oltari.

2. Drugi vzrok je lübezen. Lübezen do bližnjega je v takšoj meri pokazala v teh letaj vlada dr. Stojadinovič-Korošcova, ka jaz mimo nje ne morem i nesmem iti. Kmetski stan, ki ga je v Jugoslaviji nad 80%, to je vsaki osemdeseti človek je

Dr. Korošec govori na proslavi 11. sept. v Črensovcih od Novin:

„Ta tabor naj izreče tudi zahvalo „Novinam“, ki že skozi 25 let budijo med svojim ljudstvom lübezen do našega jezika in ki imajo največjo zaslugu, da je narod z veseljem prišel v jugoslovansko državo. Duh tišinskega dr. Ivanocija, duh bogojanskega Baše in črensovkega Klekla je vladal in še vlada v teh „Novinah“ in gre neprestano po preizkušeni potih do vsestranskega napredka. (Viharno odobranje.) — Izmed te trojice si še edini Ti, g. Klekl, živ. Tebi je dal Bog doživeti, da se še udeležiš današnjega tabora, na katerem se je zgrnila vsa Slovenska Krajina okoli Tebe, da se Ti zahvali za vse Tvoje delo. In Slovenski Krajini se pridružuje tudi vsa Slovenija in vsa Jugoslavija v hvaležnosti za Tvoje narodno in domoljubno delovanje. Nič ne želimo bolj, kakor da semena, ki si jih sejal, vzklijejo v bujno rast in donesejo bogat plod.“

ženstva. Gde jaz vidim, da se vera poštüje, tam jaz moram biti i kde jaz vidim, da se vera ne poštüje, tam ne smem biti. To je jasen i neprezvani odgovor vsakoga vervačnega krščeničnika pri vsakom dugovanju, pri volitvav zato tudi. Vlada dr. Stojadinovič Korošcova je dala popolno versko sloboščino. Nišče v teh letaj ne je bio zaviran v spunjavanj svoje vere, vlada je podpirala kat. Cerkev, kak niedna druga, ar je dala na glasanje konkordat, to je zakon, ki ga je sveta Stolica sprejela v Rimi i šteri konkordat zasigura vse pravice katoličanskoj cerkvi v Jugoslaviji. Konkordat je zglasan v parlamentu. Ta vlada ga dala zglasiti. Ka ne bi pa bio sprejeti tudi v senati i ne konkordat postao državni zakon, so

preprečili z velikimi nemiri i demonstracijami pa huskarijami i obečanimi vstajami tiste stranke, štere se zdej zbiraajo okoli dr. Mačka. Jaz po svojoj vesti zato nemorem glasati na drugo listo, kak na listo verske sloboščine, na listo dr. Korošca i moram proti vsem kandidatom, ki so nastopili v našem srezu, odločno protestirati, ne pa za nje glasati, ar kak poznam njihovo življenje, to ne nudi garancije meni, ka bi oni bili v stani, če bi prišli do vlasti, čuvati versko slobodo i zasigurati po živjoj slobodnoj veri življenje moje düše. Ka najmre što nema, ne more dati. Če bi bio Kranjec Miška moj brat, tudi ne bi smeo glasati na njega, ar v njegovom življenju vidim oviro za slobodno izpovedavanje Kri-

met, te kmetski stan, ki je ravno zavolo svojega velikoga številca steber države, te stan je bio v nevarnosti prepasti. Prezadužen ne mogo ne na desno i ne na levo. Njegovomi domi je pretila nevarnost, da se porüši, da pride v roke tistim pivajcam kapitalističnim, ki nemajo srca, samo žep i blek. Naj se te siromaški kmet reši te največše nesreče, naj se ne prežene kmet s pod svoje strehe z svojov ženov i drobnov dečicov, je lübezen sestavila zakon od zaščite kmeta. Vlada je izdala zakonsko odredbo, po šteroj se polovica dugov odpiše prezaduženomi kmetskomi stani i na te način je vlada 2700 milijon dinarov določila za odplačilo polovice kmetskoga duga i to polovico dobijo posojilnice za tiste kmete v 13 letaj, šteri so šparali i peneze v kase vlagali. Nieden kmet ni pare ne zgübi iz penez, ka je vložo v posojilnice, vse dobi nazaj v 13. odnosno zdej že v dvanajstih letaj, pa ešče prle. Dr. Korošec je pokazao pri tom pitanju ešče posebno lübezen. Naše posojilnice, ki so včlanjene pri Zadružnoj zvezi, so že letos dobile okoli 80 milijonov posojila od pošne hranilnice, ka te penez delijo vsem vlagatelom, posebno onim, ki so v velikih stiskaj i si pomagati ne morejo. Vsaki vlagateo zdej že kaj dobi i bo dobo v naših posojilnicaj. I gda vi veselo zdigavate v potrebi svoje krajcare, te na Hrvatskom ešče vse spi, ar tam neso meli z takšov lübeznostjov napunjeno srce, da bi se pobrigali za izplačilo vlog, kak so se dr. Korošec i njegovi lüdje v Sloveniji, jaz sem kmečki sin, sem med kmeti raseo gor, sem bio njihov duhovnik i sem dnesden, čeravno v pokoji, vendar vsikdar v deli za kmeta. Z kme-

tom mi je srce vküp zaraščeno, zato pa, ka se kmeti slaboga godi, reže tudi mene i ka se siromaškomi kmeti dobroga godi, veseli tudi mene. Za lübezen dr. Korošcovo, ka je rešo prepasti naš slovenski kmečki dom, po vesti morem i bom glasao 11. decembra na državnoj listi dr. Stojadinoviča i dr. Korošca i na njej na dozdajšnjega poslanca, dr. Klara.

3. Tretji zrok, zakaj glasam za državno dr. Korošcovo listo, je tisti mir, v šterom živemo. Mi se pripravlamo vsako leto v Adventi, zdaj tudi, na prihod Gospodov, ki je Krao mirü. Našega Odrašenika prva stopnja na zemlo je prinesla mir, zato so spevali angeli: Mir na zemli lüdem, ki so dobre vole, to je, ki majo volo na dobro i ne na slabo. Prva slopnja, prvo delo Zveličitelovo prinaša mir. Zakaj? Brez mira nega življenja. Ve prav pravi naš domači pregovor, ka gde nega mirü, kde je svaja i njevka doma, ka je tam pekeo, kde je pa blaženi mir, tam so pa nebesa. Vдите, dragi volilci, vlada dr. Stojadinovič-Korošcova nam je zasigurala mir. Mir v državi i mir prek njenih mej. Na naši mejaj so se godile velike spremembe.

Austrije nega več. Češka je razdroblena, Madjarska i druge države so mobilizirale i milijarde potrošile za orožje i preživljanje vojske, mi smo pa v blaženom miri opravljali svoje vsakdnešnje delo i ne samo ne potrošili niti edne pare za mobilizacijo, nego niti pednja zemle ne smo zgübili pa ne zgübito, kak je jasno povedao dr. Stojadinovič v Novom Sadi i kak je jasno gučao vogrski zvünesnji minister Kánya v peštinskem parlamentu, da Madjarska i Jugoslavija živeta v prijateljstvu i nemata si nikših sporov poravnovati. Mir nam zasigura zemelsko življenje, te največki kinč, od šteroga sam vam v začetki gučao. Mir nam zasigura razvoj verske sloboščine i povečanje dejanske lübezni do bližnjega, mir nas reši nešteti nesreč, štere nosi sebov nesloga, bojna i revolucija. Zato po vesti sam dužen glasati na listo dr. Stojadinovič-Korošcovo.

Jaz bi lejko šče več zrokov navedo za mojo odločitev. Lejko bi omeno več milionske podpore, šterih hasek vlečejo ne samo pristai JRZ, nego po istih popravljenih potaj i mostaj hodijo tudi nasprotniki mira i reda i agitirajo proti tistim, ki so njim dobrote delili i za tiste, šterih ne poznajo, šteri nje po volitvav tudi ne bodo šteli poznati. Lejko bi vam navedo kak zrok našo veličastno proslavo v Črensovcih, štere se je vdeležo notrašnji minister Jugoslavije, dr. Korošec i za šteroga lübezni pun obisk bi naša zahvalna dužnost bila povrniti njemi obisk z obiskom naših glasov 11. decembra. Ali vsi ti i nešteti drugi razlogi naj bodo samo omenjeni. Mene düšna vest opomina, da zavolo treh zrokov gjasam za dr. Stojadinovič-Korošcovo listo, ar nam je stranka zasigurala versko sloboščino, ar je rešila kmeta prepasti i ar nam je zasigurala mir. I ar se vüпам, da isto bo delala i v bodoče, kajti dr. Korošec nudi garancije, ka de šlo vse na shojenoj poti naprej, vsikdar bole naprej do popolne zmage pravice i lübezni v Jugoslaviji. *Kl verjete, da sem iz srca govorio i po vesti istinsko, hodite za menov i glasite 11. decembra na listo dr. Stojadinovič-Korošcovo i na toj listi v sobočkom srezu na g. Bajlec Franca, v lendavskom pa na g. dr. Klar Franca.*

Dr. Korošcova lista nosi naslov predsednika vlade dr. Stojadinoviča, pod njim sta pa napisaniva dr. Klar Franc v lendavskom i Bajlec Franc v sobočkom srezu. Klekl Jožef.

Topla zahvala

bodi povedana vsem živočim urednikom i širitelom Novin! Njim i pokojnim prosim obilno plačilo od tiste dobre Matere Marije, ki je skoz 25 let vse nas krepila v borbi za pravico i proti vsakoj krivici. Za vse urednike, širitele i vse naročnike Novin, žive i pokojne se darujeta

dec. 8 na lepi god Prečiste Matere i Marije, dve svetivi meši. To naj bude „Bog plačaj“ vsem za vse trüde preminoče i bodoče.
UREDNIK NOVIN.

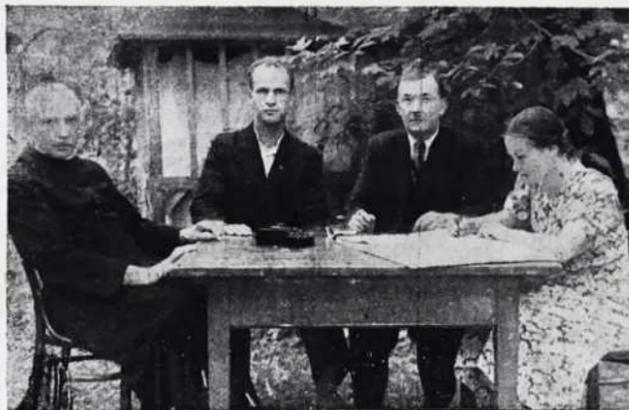

Uredniki Novin v 25 letaj:

Na sredi: Klekl Jožef, župnik vpokoji v Črensovcih, ustanoviteo Novin, na desnoj strani: Jerič Ivan, dekan v Turnišči, Novak Vilko, profesor na gimnaziji v Soboti i Kolenc Franc, katehet v Maribori. Na levoj strani: Bajlec Franc, odvetnik v Soboti, Maučec Joško, profesor kmetijske šole na Grmi pri Novom mestu i grob † urednika, ml. Klekl Jožefa, župnika v V. Dolencih. Poleg groba stoji naš goreči širiteo za dolensko faro, preč. g. Horvat Franc, oskrbnik fare.

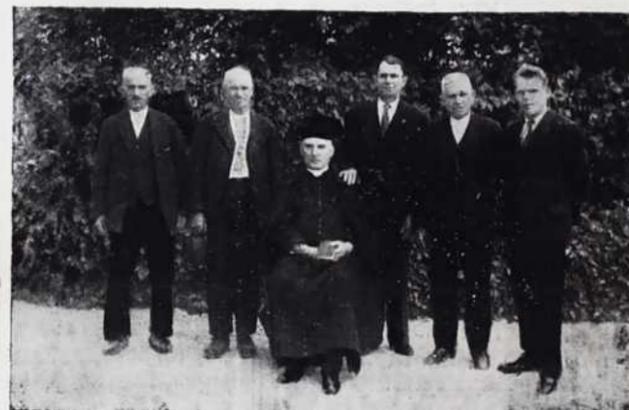

Širitelje Novin z črensovske fare z urednikom Novin.

Uprava Novin.

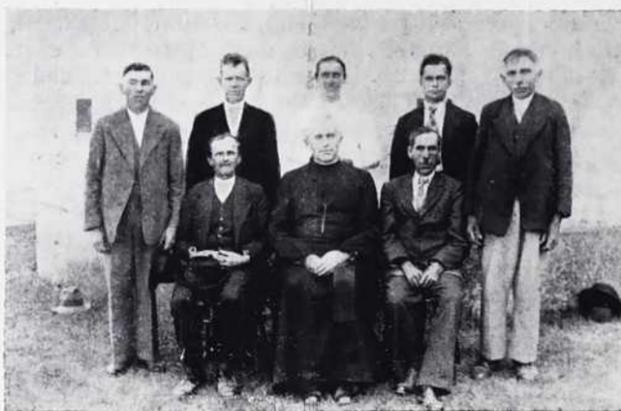
Od leve na desno: urednik Novin, Horvat Anton, Leban Anton i gd. Horvat Veronika.

Širitelje Novin z polanske fare z svojim duhovnim pastiom, g. Rantaša Antonom.

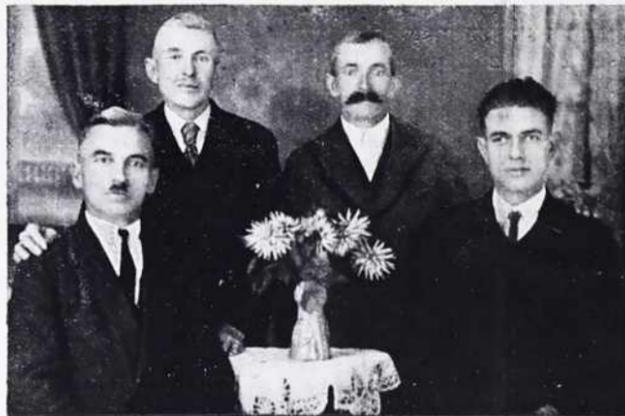
Širitelje Novin z bogojanske fare z svojim duhovnim pastiom, g. Haoko Jožefom.

Širitelje Novin z törjanske fare z svojim duhovnim pastiom, dekanom g. Jerič Ivanom.

Širitela Novin z nedelske fare.

Levo:
Širitelje Novin iz sobočke fare

Desno:
Širitelje Novin iz martjanske fare z svojim duhovnim pastiom, g. Berden Andrejom.

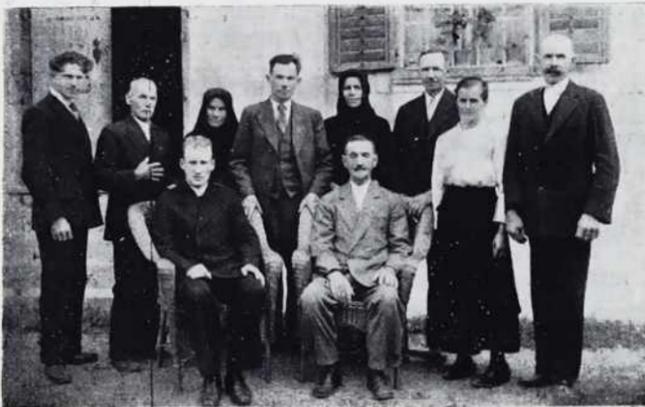

Kak glasaš? Gda si že povedao svoje ime v sobočkom srezi praviš: Glasam na dr. Stojadinoviča listi na BAJLEC FRANCA.

V lendavskom srezi pa praviš: Glasam na dr. Stojadinoviča listi na Dr. KLAR FRANCA.

Širitelje Novin z lendavske fare z gorečim našim sotrudnikom i namestnikom pri vrevjanji, g. Halas Danielom kaplanom.

Širitelje Novin z beltinske fare z božičnim novomešnikom, našim sotrudnikom, g. Glavač Francom, prefektom v St. Vidi.

Širitelje Novin z graške fare z svojim duhovnim pastirom g. Kolenc Ivanom i dopisnikom Novin, g. Kerec Vilijom.

Širitelje Novin z tišinske fare. Od leve na desno te drugi, Edšidit Štefan z Gederovec, je naš goreči širiteo vseh 25 let.

Širitelje Novin od Sv. Sebeščana.

Širiteo Novin iz dobrovniske fare z svojim duhovnim pastirom g. Lejko Štefanom.

Širitelje Novin od Sv. Jelene z svojim duhovnim pastirom, g. Varga Števanom.

Glasi iz Slovenske Krajine.

Tešanovci. Veseli nas, da smo prišli pod martjansko občino, štero vodi namestnik kandidata g. Vezer. Njegovoga županovanja dobre sade že uživamo, zato glasamo 11. dec. na g. Bajleca.

Tužno vest javlamo z Bogojine, ka želno čakani Kranjec Miška ne prišo 4. dec. k nam, kak je bilo javleno. Naše mamice so že mele pripravlene belice, štere neso za odajo. — Sam kandidat Grča nam je pravo, naj volimo dr. Klara, če nje-ga neščemo, a Mačka naj ne volimo. — Se zna, da de cela naša občina glasala na listi dr. Korošca na dr. Klara.

Shodi v tōrjanskoj fari. V Renkovcih, Nedelici, Gomilici i pod Lipov je meo dr. Klar z Kleklom krasno obiskane shode, na šterih so vsi ednoglasno odobraval politiko dr. Korošca. V Turnišči je Čizmarija, g. Litropa skrmelenik s par svojimi zamero, zakaj ne bio Litrop sprejet za kandidata JRZ. Čudna zamera. Ve pa dr. Klar ne dava kandidata, nego stranka po občinaj, če pa zvūn par lūdi v Tōrnišči nišče ne šteo meti Litropa, more zato dr. Klar. Večina tōrjanščarov je pa za dr. Klara.

Cankova. Pri nas so v šoli obdržali g. Bajlec jako punoštevno obiskan shod, na šterom so nam razložili delo vlade. Vsi bomo za JRZ i glasali za g. Bajleca, komunističnih pojbičov že nemo poslušali, ve med njimi poštenoga teško najti. Tisti na bregi, ki je prvle vsikdar kričao: Maček, Maček, je zdaj tūdi sprevido, ka pameten človek kriči samo! dr. Korošec.

Sv. Sebeščan. Dec. 26. bo pri nas blagosloven Prosvetni dom, šteroga smo zvekšega zidali sami siromaški farniki iz lastne moči.

V. Polana. V nedelo je meo tū javni shod kandidat JRZ dr. Klar. Razložo nam je neizmerne dobrote Stojadinovič—Korošcove vlade, pri šteroj je bio on tūdi kak poslanec veliki dobrotnik našega kraja. Do 400 lūdi, većinoma volilci, so ga poslušali pazlivo i izpovedali njemi zavūpanje. Za njim so govorili banski svetnik Klekl, ki so pravili, da govorijo za Miško Kranjca i so nam razložili, kak to razmijo. So ga kak maloga dijaka po mogočnosti podpirali. Čakali so, da bo ž njega veren krščanski mož. Sam je pa dao izjavo, ka je prek toga, da bi vervao v Boga. Ga ne obsodijo, ga lūbijo i pomilūjejo, ar ma nemrtelno dūšo, kak mi vsi. To moremo rešiti, zato ga moremo nazaj k Bogi pripelati. To pa tak napravimo, če nišče nede glaso za njega, nego po glasanji na listo dr. Korošca, naj vsi idejo v cerkev i prosijo Srce Jezušovo, ka to od vere blodečo dūšo pripela nazaj k sebi, k Bogi, ka de Miško Kranjec veren katoličanski mož. Če bo takši, ešče sami dajo na njega svoj glas, gda se z srca spokori.

Sv. Jūrij. Iz Sobote premeščena poštarica, gd. Šafaričeva, se je zavolo nekše ženske osebe polijala s petrolom, vužgala, z nožom ranila i žile prerezala. Nesrečno so duhovnik ešče spovedali, a med potjov je vmrla, kda so jo v sobočko bolnico pelali.

Širitelje Novin od Sv. Jūrja z svojim duhovnim pastirom g. Varga Jožefom.

D. Bistrica. Na Andrejovo so nas obiskali gg. dr. Klar, banski svetnik Klekl, šolski upr. Luthar i predsednik občine Horvat. Naša ves se je precu nagibala na Mačkovo stran. A gda so nam gospodje lepo razložili vse naše potežkoče i dali odgovore na naša pitanja, smo se odločili, da vsi glasamo za Korošcovo listo i kandidata dr. Klara. — V nedelo zajtra ob 6 je hūdobna roka zažgala oslico slame Šūmen Ivana. A ogenj so gasilci hitro pogasili, ar je slama od dežja bila še vlažna. — Majsterski izpit je napravio Glavač Mirko iz kovaške obrti i tūdi dovršo podkovsko šolo. Mladomi kovači iz srca čestitamo i ga priporočamo.

Miklavževo v Lendavi. Meščanska šola v Lendavi je priredila Miklavževo, ki je nad vse pričakūvanje lepo uspelo. Igranje samo je bilo tak dovršeno, da bi s tem lahko nastopili tūdi na vekših odrih. Angelčki i parkelci so svoje vloge jako dobro rešili. Samo na konci Miklavžev prihod bi morao biti bole efektan. Drižba angelov — parklov bi se morala bole zanimati za prihod svetoga škofa. Tūdi obdarūvanje je nikelko motilo, ar so samo nešterni bili pozvani i tej večkrat. Spevanje je tūdi bilo tak lepo, da je bio pravi užitek poslušati. Vidi se, da petje na meščanskoj šoli vodi požrtvovalna roka. Obleka angelov i parklov je bila jako lepa, pa tūdi maskiranje posrečeno. Petje je spremlao na pianini g. Pečnik, ki je tūdi vučiteo petja na meščanskoj šoli. Želeli bi večkrat viditi tak lepe slovenske prireditve. Vučencem, ki so igrali i g. Pečniki samo častitamo.

Gaberje. Na Miklošovo smo zakopali Sarjaš Jožefa, ki je bio z motikov vsekan i na posledicaj vmro. Pred dvema tjednoma je najmre na smrt zbežala mati od Sarjašove žene. K smrtnoj posteli je prišeo tūdi pok. Sarjaš gledat svojo punico. Te ga je pa brat njegove žene začno štenkariti, ka hodi k njim, ka tam nema nikaj iskati. Sarjaš njemi nazaj pove, ka po svojoj ženi on ravno telko pravice ma kak on. Čemerje so rasli i dečko je Sarjaša napadno. Te je bežao na cesto, dečko pa z motikov za njim. Sarjaš se na cesti spotekno, spadno i tak ga je dečko dojšeo. Z motikov ga vsekeo v glavo tak, da je komaj ostao pri življenji. Taki so ga pelali v špita, samo da je siromak že med potjov vmro. Grobijanski dečko je pred kratkim prišeo od soldakov. Zdj pa nekam pobegno, gda so mrtvoga Sarjaša domo pripelali.

Podpisana obveščava cenjeno občinstvo, da sva kupila od g. Pojbič Karola in Olge, gostilničarja v D. Lendavi, njuno

POSESTVO Z GOSTILNO,

katero prevzameva dne 1. januarja 1939. Obenem naprošava upnike prodajalcev, da svoje event. zahtevke prijavi pri nama najkasneje do 15. decembra 1938. VUKAN LUDVIK in MATILDA, gost. Hotel VAJDA — Čakovec

IZVENREDNA PRILIKA!

PRODAM

večjo množino koles, šivalnih strojev raznih znamk po izredno nizki ceni in zelo ugodnimi pogoji.

*

Kolesa z mufami originalnim prostotekom od Din. 725.— Šivalni stroji z central-bobin špulo od Din. 1525.— Originalno tvorniški radio aparat na baterije, 4 cevni super svetovne znamke Radione Din. 3000.—

Vse v novo urejeni trgovini tvrdke

ERNEST ŠTIVAN

M. SOBOTA - GLAVNI TRG.

HRANILNICA IN POSOJILNICA V ČRENDOVCIH, registrovana zadruga z neomejeno zavezo

SPREJEMA HRANILNE VLOGE PO 5%, ki so vsak čas izplačljive. Kdor naloži denar vezano na daljšo dobo, prejme po dogovoru višje obresti. Zlasti izseljencem priporočamo, naj vlagajo denar v svoj domači zavod. Kmečki denar v kmečke zavode. To vam priporoča Zadruga zveza v Ljubljani.

Svetek Marije, brez greha poprijete.

Evangelium (Lukač 1.)

Vu onom vremeni poslan je Angel Gabriel od Boga vu varaš Galileanski, komi je ime Nazaret, k Devici zaročenoj mož, komi je ime Jožef, z hiže Davidove: i Device je ime Maria. I notri idoči k njej Angel, pravo je: Zdrava bodi, milošče puna; Gospon je s tehom: blagoslavljena si ti med ženami.

Marija, Prečista Mati in Devica,
Pomagaj, da čista vsi smo tvoja deca.

Roži Mariji.

Cvela je roža
V ogradi božem...
Cvela, le cvela,
Nikdar ocvela
Roža ta bela...
Pravit je smela:
Večni me boža
V ogradi svojem.

Dišala roža
V ogradi božem...
Dišec presladki
Širi okoli...
Širi, le širi,
V grešnoj puštni:
Večni jo boža
V ogradi svojem.

Ti si tūd' roža
V ogradi božem
Draga mladina.—
Roža Marija
Naj ti cvet čuva,
Da si nedužna...
Naj te poboža
V ogradi svojem.

Volilec, če si pošteni,

boš volo dr. Korošcovo listo i na njej g. dr. Klara i Bajleca kandidata i to zato:

1. Jedinu Korošcova lista je slovenska, druga niedna ne v Slov. Krajini. Vsi ostali kandidati so se obesili ali na hrvatsko, ali na srbsko listo. Tebe je pa slovenska mati rodila, zato pa ne taji svojega pokolenja.

2. Krščenic si. Ka iščeš zato med komunisti i drugimi sovražniki krščanske vere, ki so se združili na dr. Mačka listi ne zato, da bi tebi boukše bilo, nego da bi njim boukše bilo, če gli bi pri tom prepadnola država, vera, Cerkev i tvoje siromaštvo. Ve poznaš žalostno usodo ruskoga kmeta, komi so oropali ne samo vero, nego tudi vso imanje.

3. Stari pregovor pravi, da je nezahvalen clovek najgrši clovek. Ne bodi zato nezahvalen, nego iz zahvalnosti za dobrote, štere ti je spravila Stojadinovič-Korošcova vlada, glasaj na njo i njeniva kandidata. Spravila ti je:

4. Rešitev kmečkih dugov. Dvejezero sedemsto milijon di-

narov kmečkih dugov je zbrisala, tak, ka pri tom niti pare nesi zgubo, ki si meo peneze naložene v posojilnicaj, nego te jemleš merno vō njnih.

5. Začnola se je izmeritev naše zemle v lendavskom srezu, da se na podlagi nove izmeritve določi nova preklasifikacija zemle, da se na te način znija dača i se vnogi nedostatkj odpravijo pri grūntnici i tudi pri nametavanji dače.

6. Obrtnikom je znizala obrtni davek od 120 na 80 Din.

7. Dala je Slovenskoj Krajini popolno gimnazijo v Soboti.

8. Zdignola je cene živini, polskim pridelkom, belicam. I to najmenje za 300%, a pri tom ne dovolila, da bi špekulanti znizali ceno na kmetovo škodo, ali jo pa znizali na delavcovo škodo, ar je zbrala v svoje silose teliko zrnja, ka ž njim lejko drži gor ednok vekšo ceno pri zrnji, kak je bila prve.

9. Ohranila nam je mir. Gda so druge države milijarde potro-

šile za mobilizacijo, te je naša država pod modrim vodstvom vlade vživala blajženi mir i je rajši določila en del prišparanih penez za nesrečne žrtve svetovne bojne, za invalide, šterih število se je na vnoge jezere podignilo, ki bodo vlekli invallidnino.

10. Za regulacijo Müre smo dobili nad dva milijona i smo s tem rešili občini Melince i Ižakovce. Na veličastnom črensovskom tabori je g. ban dr. Natlačen pred več, kak 20 jezer ljudmi povedao, da nam je vlada odobrila šče šest milijonov za regulacijo Müre i pet milijonov za vodno zadrugo v Lendavi, z šterim penezom se bodo naši potoki regulirali i izsušavala naša pola.

11. Znizali so se eksekucijski stroški pri plačili dače i dr. Klar z mirnov vestjov lejko pravi, da je vsakomi cloyeki v srezu v žep vteknoj 10 do 20 din, kda se je pobrigao, ka so se eksekucijski stroški znizali od 10—20 d. na 1—2 din.

12. Telko delavcov nikdar ne šlo z naše krajine v tujino si služiti krūh, kak pod tov vjadov i dr. Klar je dosegno, ka so delavce zdravnikj brezplačno pregledali. Samo iz Francije je prišlo v naš kraj, kak kaže beograjska statistika, 131 milijon dinarov.

13. Kolonisti so dobili 10 letno prostost od plačuvanja državnoga davka. Vsem agrarnim interesentom, majo njim določeno zemlo, ali je nemajo, če so dužni do 1. jan. 1938 l. na občinskih i banovinskih dokladaj, se vse doklade zbrisejo. Skoz osem let pa bodo plačovali agr. interesente samo polovico občinskih i banovinskih doklad, mesto njih bo te država plačovala občinam. Na te način milijone prihrani naš kraj, šteri ma samo agrarnih čekov šestnajset jezero.

14. Siromaški dvo-lastniki, ki so prvele ne mogli domo spravlati z prek meje svojih pridelkov, ali so pa mogli

carino za njo plačuvati, so dobili na posredovanje dr. Klara dvakrat na leto carine prosti prevoz.

15. Kmetijska šola v Rakičani se je dozidala, selekcijska društva so dobila vnoge deset-jezerske podpore v dinaraj.

16. Od bivšega režima o-ropane verske šole smo dobili nazaj i dobimo od banovine za nje 292 jezero din. arende samo v lendavskom srezu.

17. Občine so se premejile tam, kde je to prebivalstvo zahtevalo. Tak se je poslušnila prošnja Lipe, Krajne itd.

18. Kak delavcom, tak domačim šolanim ljudem se je poskrbela služba.

19. Prek štirimilijone podpore je prišlo na prošnjo dr. Klara v naš srez v teh kratkih treh letaj pod vladov dr. Stojadinoviča i dr. Korošca.

20. Pod tov vladov smo meli prebivalci Slov. Krajine to veliko čest, da nas je pri oblužavanji 25 letnice Novin i 20 letnice priključitve Slov. Krajine k Jugoslaviji, počasto z svojim obiskom notrašnji minister Jugoslavije, dr. Korošec, ki ga celi svet visoko časti i ki je naše

dobro ime odneseo na vse kraje, kamkoli se je obrno.

21. Ka so se pod tov vladov delavcom plače pobokšale, ka smo v nesreči povodni dobili od dr. Korošca i banovine lepe nagle podpore, ka se je začeo most na Petanjcih graditi, ka je določena zgraditev nove velike bolnice i gimnazije za Slov. Krajino, ka so se nam ceste popravile do tiste višine, kak nikdar prvele, ka smo dobili v Lendavo katasterski urad, ka se je vredilo pitanje Vodne zadruge, ka se je ustanovila Rafaelova družba za Slovensko Krajino, ka nudi vsestransko pomoč na-

šim v tujini, ka se novi mostov-je gradijo eden za drugim, ka mamu odprejte vrata na vsakom uradi i ka najdemo tu tudi odpreta srca, vse to i nešteto vno-gih drugih dobrot nam je delila dr. Stojadinovič—Korošcova vlada v teh treh preminoči letaj po gorečem prizadevanji našega poslanca dr. Klara. To vse nas sili, kak poštene i zahvalne Jugoslovane, da

11. decembra vsi glašamo na listo dr. Korošca i na njej na našiva kandidata, dr. Klara i Bajleca.

Glasi iz Slovenske krajine.

Slavnostno številko Novin v Franciji dobite pri izseljenskom duhovniku g. Camplin Ivani, Paris XI. Bd. Voltaire 57-IV. Pišite svojim, naj si jo tam naročijo. Cena 4 Din, to je dobre tri franke.

Delavci, ki ste prišli domo i mate peneze prišparane, vložite te v naše kmečke posojilnice kak novo vlogo. Ta vloga se gdašče vō placa i nosi vekše obresti od 4—6%.

Grad. Vsem se toplo zahvalimo, ki so nam pomagali pri vreditvi cerkvenoga prostora, predvsem gospej Šarugovoj za vožnjo. Prosimo naše delavce, ki so se vrnili z tujine domo, naj podpirajo to delo pri cerkvi. V te namen se naj zglasijo na župnišči, ali na občini.

Vidonci. Cestne rone smo dobili lani, pa neso bili na mesto djani. Že malo poškodovani so djani na drugo mesto. Tu so počivali tri mesece i so bili ljudem na poti. Po treh mesecaj so dobili ti rori palik novo mesto, vrženi so v potok. To je vse, samo briga za dobre poti ne. Prosimo, da se ta falinga kak najhitrej popravi.

Strehovci. Mi strehovčarje iz zahvalnosti, ka se je dr. Klar nesebično brigao za naš kraj i nam je vnogo i vnogo pomagao, glasamo na listo mira i gospodarskoga napredka, na listo dr. Korošca, na šteroj kandidira g. dr. Klar. G. poslanec je našemi fantovskom odseki darüao 100 Din podpore. Bog njemi povrni z blagoslovom v njegovoj familiji.

Sloboda. V Franciji sam delavec, doma iz Slov. Krajine. Tu poznam, ka je sloboda i ka vzeme komunizem vsako slobodo. V tujini hvalijo vlado Stojadinovič Korošcovo, kak vlado slobode. I tu li glasaš proti vladi, ki jo hvali, zvün komunistov, celi svet. Glasaj samo na to vlado, na štere listi kandidirata v Slov. Krajini g. Bajlec i g. dr. Klar.

Bogojina. Naš Verdun stoji, zobstom nam obečavlete komunisti zemelski raj, ne nam ga trbe, ar vaš raj je pekeo za kmeta i delavca. Mi smo vsi složni pri listi dr. Korošca, voditela Slov. naroda i glasamo na njegovoj listi na dr. Klara. *Bela zastava* more letos naša biti.

Turnišče. Čeravno smo vnogi šoštarje, vendar sprevidimo, da šoštar ne spada v parlament. To pa zato, ar se v parlamentu ne šivlejo črevli, nego delajo zakoni. Zakone pa samo kademsko izobraženi gospodje znajo napraviti, ki jih vodi krščanska istina. Takši so pa na Korošcovi listi. Zato mo volili to listo i njenoga kandidata dr. Klara.

Gorički kot. Na gračkom senji so komunistični agitatorje od krčme do krčme hodili, da bi štero nespametno ribico na svojo vodico priklenili. A takših nespametnih ribic se dnesden malo najde. Dec. 8. je javni shod g. Bajleca pri Gradi, šteroga izvolitev je zagotovljena.

Gančani. Spomenik smo postavili, po domače povedano novi križ, šteri stoji na meji med domačov ino agrarnov zemlov, kre banovinske ceste, štera pela proti Bogojini, Blagoslovitev se bode zvršila na sprotoletje.

M. Polana. Kmeti malošto pomogeo teliko z višanjem cen ino z zbrisanjom kmetjskih dugov, kak Stojadinovič—Korošcova vlada. Zato bomo iz zahvalnosti njo volili, to je njenoga kandidata, dr. Klara.

Gančani. Obiskali so nas v g. dr. Klarom g. banski svetnik Klekl i g. Baša veterinar. Zbraio se nas je do 70 volilcov i po mirnoj, lubezni punoj seji smo se odločili, da glasamo na dr. Korošcovo listo i na njej na g. dr. Klara. Komunističnih hujšakaov nam tak ne trbe, ki so za revolucijo, kak radikalov ne, ki so protu našoj zahtevanoj samoj upravi.

G. Bistrica. 200 nas je poslūšalo navdušene govore gg. dr. Klara, bivšega poslanca, bankskoga szetnika Klekina i Luther Štefana, črenšovskoga šolskoga upravitelja. Vsi smo navdušeni za listo dr. Korošca i bomo glasali na njej na dr. Klara.

Slavnostno številko Novin v Chicagi dobite pri Den-sa Johni 2730 Arthington Str. za 4 Din. Domači, javite to svojim v Chicagi.

Plemenita prošnja. Gda je v Velikoj Polani mino v nedelo krasen shod, so polančarje eto pravili g. kandidati, dr. Klari: Mesto pila i kadila Vas prosim, na pol leta dnevnik „Slovenec“. Gospod kandidat njim z veseljom privolo v prošnjo pa ešče dodao, da njim ga plača za celo leto.

Na podporo Novin je darüao Paucič Jožef, Francija 21-75 din, Kohek Jožef, Francija, iz Sr. Bistrice 5 din. Bog povrni!

Bogato naročnino nam je poslao za Novine veletrgovec g. Ivan Kohek iz Zagreba v zneski 100 din. Bog povrni plemeniti dar!

Beltinci. Naš g. plebanoš in duhovni svetovalec so nam poskrbeli materam tridnevne duhovne vaje, štere so vodili g. salezijanci iz Sobote. Bog njim povrni to dobroto.

Čarno internacionalo bomo naskori „zrūšili“. Tak je gucao na shodi Hodžerove stranke v Beltinci pri agitacije kandidata Grča njegov kortoš, kolonist Marušič. Čarna internacionala so papa z pušpeki, duhovniki i vernim ljudstvom. Te zrūšiti pomeni vzeti vse pravice Kristušovoj veri i Cerkvi. I katoličanec po dušnoj vesti ne sme glasiti na stranko, štera ma tak škodlivi program za najdragši kinč, za vero.

Zadružne kmetijske tečaje priredi Zadružna zveza sporazumno z bankov upravov i kmečkov zvezov, v Beltincih 14. dec. pri Sapači, v Odrancih 15. dec. i v Črenovcih 16. dec. v Našem Domi. Tečaji trpijo do edne vüre po poldnevi. Toplo vabljani vsi kmetje i zadrugarje

Slovenska Krajina na univerzi v 20. letih po vojni.

Po vojni se je naša inteligenčna mladina, ki je dotlej študirala na madjarskem, preusmerila v slovenske šole. Gimnazijo smo dobili v Soboti, slovensko univerzo v Ljubljani, naši bogoslovci pa so se preselili iz Szombathelya v Maribor. S tem se začne nova doba v kulturnem življenju Slovenske Krajine.

Od začetka.

Vendar je bilo takoj po vojni le malo našega naraščaja na univerzi. Že bogoslovci so bili redki, kaj šele posvetni akademiki. Saj so bili višješolci, ki so se pripravljali za svetne poklice, madjarsko vzgojeni in so raj ostali na Madjarskem, kot da bi se vživali v nove, njim popolnoma neznanne razmere v Ljubljani. Pa teh je bilo komaj za eno pešico. Poleg tega pa je bila to povečini mladina iz Sobotne in Lendave, kjer se takrat ni gojila ljubezen do slovenskega ljudstva in do slovenske besede.

verzi so se naši akademiki doslej skoro dosledno odločali za katoliško ali pa socialno-komunistično skupino.

Naši.

Katoliški akademiki iz Slov. krajine so se vedno zbirali v naši Zavednosti, ki prav letos obhaja 15 letnico obstoja. Tu so se po svojih močeh pripravljali za poznejše delo med našim ljudstvom. Ko so se pa v Ljubljani začele snovati različne skupine med katoliškimi akademiki, so se Prekmurci pridružili borbenim radikalnim strujam.

Evangelijanci dolgo časa niso vedeli, kaj bi. Bili so več ali manj neopredeljeni, imeli pa so premalo verske vzgoje in izobrazbe, da bi vzdržali na krščanski podlagi. Začeli so toniti v neveri in marksizmu. Danes so skoro brez izjeme levičarji. Marksiteri je bil sicer pri Sokolu, toda pri glasovanjih na univerzi, torej v odločilnih trenutkih, zme-

zaostajamo za drugimi pokrajini Slovenije. Zadnje čase opazimo, da je dotok s kmetov in delavcev posebno majhen. Nekoliko je to razumljivo. Kmet in delavec se zbojita stroškov šolanja, ki so za naše razmere preveliki.

Samopomoč.

Vendar so si akademiki sami storili nekako samopomoč proti gmotnim težavam študija. Naše akademsko društvo „Zavednost“ je ustanovilo poseben podporni fond, v katerega leto za letom nabira prostovoljne prispevke in potem njih podpira siromašne dijake, da se morejo preživeti tudi brez večje denarne pomoči od doma. Zavednost preskrbuje dijakom tudi brezplačno hrano, poceni stanovanje in instrukcije. Ako bi jo podprla v večji meri naša oblast in vsa naša krajina, bi bilo mogoče iti v šolo marsikateremu našemu siromašnemu kmetskemu in delavskemu otroku, ki je nadarjen za učenje.

Naprej!

Bodočnost kat. dijaške mladine iz Slovenske Krajine je velika. Danes je razgibana, živahna, delavna, študira in se pripravlja, da da svoj doprinos k skupni zgradbi slovenske kulture, da popravi, kar je bilo zamujenega v dobi tisočletne tlake in da pomore domači krajini iz njenih težav.

In evangeličani?

Kaj bo pa z našimi evangeličani? To se sprašujemo in

pogosto premišljujemo. Nepobitno dejstvo je, da so dobili doslej evangeličanski dijaki premalo trdne verske temelje, zato so šli v brezverski materializem in marksizem. Evangeličanski dijaki tonejo v marksizem! Krščanstvo pri njih ni dovolj živo, da bi jih moglo rešiti pred pogubo brezverstva! Tako se je storil med vernim evangeličanskim ljudstvom in med neverno evangeličansko izobraženo mladino prepad. Ali se to ne da rešiti? Sprašujemo se mi, vprašati se pa morajo tudi oni, ki so za nje odgovorni. Med evangeličansko dijaško mladino mora vzrasti nov, živ, močan krščanski pokret, ki se bo postavil s katoličani v isto stran pri borbi proti brezverstvu in komunizmu.

Voditelje „železne garde“ postreljeni. — Minister Antonescu zaprt.

Voditeo železne garde v Romuniji, Kornelij Codreanu je z svojimi 13 somišleniki bio zaprt v vozi Rimski Sarat. Odtoc so voznike na odprtih avtomobilih pelali v vojaško drugo vozo v Illavo. Med potjov so nekaki napadnoli avtomobil, nato je Codreanu z tovariši skočo z avtoja i zbežali so vsi v log. A straža je bila močnejša kak napadalc, zato je te obladala i pri begi postrelala vseh 14 voznikov.

Bivši vojni minister, Antonescu je aretiran i zaprt, ar je osumlen, da pripada k „železnoj gardi“. Železna garda je edne vrste hitlerizem.

Ob 25 letnici „Novin“.

V današnjem časi je postatolo jako moderno, da se postavljajo spomeniki v najraznovrstnejše namene. In mogoče je prav tak, ar je postao sodobni svet nenavadno pozabljiv i se jako ne rad spomina ali nešče spominati niti največjih dogodkov v svojoj lastivnoj zgodovini.

Spomenike, šteri so namenjeni spomini na velka djanja, moremo pozdravlati, ar so zvači velkoga junaštva, žrtve in plemenitosti. To so redke sodobne vrline!

Tudi mi Slovenci v Slov. Krajini bi smeli postaviti spomenik, veliki, kameniti in znameniti. Malo nas je, komaj 100 jezero, neznatni v primeri z onimi, šteri so nam bili skoz dugo dobo neprijatelje i tlačitelje. Toda narod smo, šteri ma svojino samo v svojoj slovenskoj zemli i v svojem slovenskom imeni! Da so nas ešče ne neprijatelje raztlačili skoz 1000 let, i da smo se ne zadremami odmeknoli i prepustili borbo močnejšim i številnejšim, da nas ešče zmerom vžiga i navdüşuje katoličanska ino slovenska reč, je to zasluga slovenskih mater, slovenskoj katoličanskoga duhovnika i slovenskoj tiska. Ti trije zaslužijo nepozabni spomenik i te nepozabni spomenik, jim bo dala slovenska zgodovina.

Med vsem prekmurskim slovenskim tiskom zaslužijo gotovo „Novine“ najlepši spomenik, štere so pred 25 leti, na Marijin svetek, dneva 8. dec. 1913. stopile pred slovensko ljudstvo med Mürov i Rabov. Skoz celo 25 letno dobo so „Novine“ vršile prevažno poslanstvo tak v verskom, kulturnoprosvetnom i narodnostnom pogledi, kak tudi v privatno gospodarskom pogledi. Prekmursko ljudstvo se je pri „Novinah“ včilo i privadilo čteti, ar je najšlo v njih vsega, ka potrebjuje za vsakdenešnje potrebčine. Tu se je seznanilo od dogodkov širom sveta, si širilo obzorje pri raznih poučnih član-

kaj v najraznovrstnejših kulturni zadevaj, se navčilo na pametno gospodarstvo, razumno kmetijstvo ino spodobno. Med svetovnov bojnov, gda je cenzura zatirala vsakšo slobodno miseo, so „Novine“, v kelko so pač mogle, prinašale poročila od razvoja dogodkov, dale zaslužititi konec Austro-Vogrške i končno lahko pozdravile tudi naše oslobojenje.

V političnom pogledi so se kak katoličanski list pridružile politiki dr. Antona Korošca i tak družile velko večino prekmurskoga ljudstva okoli voditelja slov. naroda. S tov krepkov armadov za sebov, so se vpustile v boj za potreboče Slov. Krajine i izbojüvale popuno gimnazijo v Soboti, okrožno sodišče v Soboti, kmetijsko šolo v Rakičani, most prek Müre na Petanjcih itd., zmerom v najtesnejšoj zvezi z vsakdenešnjimi potrebočami i želami ljudstva. Poleg toga so vodile borbo za pravično izvedbo agrarne reforme i zmerom zagovarjale stališče našega siromaškoga poledelavca. Jako važno vlogo so igrale v leti 1926 in 1927, gda se je hrvačka propaganda vrgla na delo, da bi Slov. Krajino pridobila za Hrvačko. Z vsem ognjom so Novine zagovarjale slovenski značaj dežele i končno slavile zmago nad hrvačkimi težnjami.

Gda dnes slavimo 25 letnico izhajanja „Novin“, se moremo spomniti tudi vsej onih, šterim se moremo zahvaliti, da so zvali „Novine“ k življenju in ž njimi büdili med slovenskim prekm. ljudstvom narodno zavest i ž njimi pripravljali nar. oslobojenje i zjedinenje z ostalimi Slovenci. Imena dr. Franc Ivanocy, Baše i ešče zdaj živečega narodnega voditelja prekm. Slovincov, Jožefa Klekla, bodo v zgodovini našega narodnoga prebujenja zapisane z zlatimi črkami.

Jožef Maučec,
prof. in bivši urednik.

Univerza v Ljubljani.

Prvi.

Tako so prvi naši akademiki prišli na slovensko univerzo šele pred kakimi 15. leti. Stvar se je naglo obrnila na bolje, ko je soboška gimnazija dala prve maturante. Toda tudi ti prvi akademiki iz Slovenske Krajine se še niso počutili preveč domače med akademiki iz ostale Slovenije. Držali so se zase, zbirali so se v naši Zavednosti i bol opazovali druge, kot se med njimi udeleževali.

Do danes.

Tudi to se je z leti obrnilo. V zadnjih osmih letih so se naši akademiki udeleževali vsega javnega, posebno društvenega življenja na univerzi. Moramo si s ponosom priznati, da so igrali in še igrajo zaradi svoje nadarjenosti vodilno vlogo v slovenskem akademskem življenju, enako kot je bilo to pred vojno na madjarskih univerzah.

Nepopolnost ljubljanske univerze pa je silila že od vsega početka naše akademike tudi na druge univerze, posebno v Zagreb, Beograd in v Gradec. Vendar je in ostane središče naših akademikov — popolnoma razumljivo — na slovenski univerzi v Ljubljani.

Smeri.

Na ljubljanski univerzi so bile že od kraja tri duhovne usmeritve: katoliška, liberalna in socialistično-komunistična.

Liberalna skupina s svojo versko brezbriznostjo in pretiranim jugoslovanskim nacionalizmom, ki hoče Slovence zbrisati z zemlje, je ostala našim akademikom vedno tuja. Prav za prav čudno, ker ima Sokol v Soboti vendarle nekaj naraščaja. Na uni-

raj glasujejo za levičarje. Pri njih je zrasla zamisel KPA, ki naj bi zajel tudi katoliške akademike, kar je pa bilo nemogoče, ker pravi katoličan ne more pristati na versko mlačnost ali celo na borbeno brezbožnost.

Domača skupnost.

Kljub temu, da se prekmurski akademiki močno udeležujejo pri raznih organizacijah na univerzi, da so celo v vodstvu tako na katoliški, kot na socialistično-komunistični strani, zelo močno gojijo svojo pokrajinsko skupnost. Prekmurski akademiki ostajajo tudi na univerzi tesno povezani med seboj, še posebej pa doma med počitnicami. To je pa razumljivo. Naša krajina ima v primeri z ostalo Slovenijo toliko različnih in njej lastnih problemov, da zaslužijo posebnega zanimanja in poučevanja. In kdo se bo zanje zanimal, če ne domači akademiki? Akademiki z nobene pokrajine ne poznajo tako svoje krajine kot mi poznamo našo! V gojitvi te močne pokrajinske skupnosti nas posnemajo vsi drugi.

Koliko nas je?

Danes študira na univerzi do 80 prekmurskih akademikov in jih je končalo univerzo do 40 (brez bogoslovcev). Ali ne bo to preveč izobražencev? Nikakor ne! Saj niti doma v naši krajini nimamo domačih izobražencev! Nimamo sodnikov, notarjev, političnih uradnikov na okraj. načelstvu, nimamo gospodarskih strokovnjakov, premalo zdravnikov in advokatov itd. Pomanjkanje domačih izobražencev je pri nas sploh veliko, posebno učiteljev. V tem pogledu daleč

Naznanilo Družbe sv. Rafaela

za varstvo izseljencov Slovenske Krajine.

Puhan Marjeta, hči pokojnoga Štefana i Kate, rojene Smej iz Kobilja št. 78, je 6. marca 1. 1937. vmrla v Franciji. Čeravno je pokojna mela tam zasluženi penez, mati domo nikaj ne dobila. Prišla je v Črensovce i se

tü pritožila pri Družbi sv. Rafaela. Ta je pritožbo sprejela, naprej poslala i je zdaj dobila pod brojem VI/15467/2 odgovor od kr. banske uprave, da je 565.05 frankov, to je 681 Din poslano potom sodišča materi pokojne.

Mačkova politika razbita.

Na kongresih hrvatskih narodnjakov je dr. Puk predlagao, naj vsi glasajo na Mačkovo listo, dr. Kuci je pa predlagao, naj Hrvatje ne glasajo za Mačkovo listo. I te predlog, naj Hrvatje ne glasijo na Mačkovo listo, je bio sprejeti s 114 glasi, i

predlog dr. Puka pa je dobilo samo 7 glasov. Če že sami zavedni Hrvatje ne glasajo za Mačkovo listo, ar se je vezao za sovražniki hrvatskoga naroda, predvsem z komunisti, bi bio takši bedak v Slov. Krajini, da bi dao glas na njega?

Češka je volila novoga predsednika.

Bivši predsednik, dr. Beneš, se je odselo v London k svojemu rodi i tü premišlavle nesrečo svojega naroda i države, štero njemi je spravo, ka je podpirao sovražnike vere, Boga, komuniste i slobodno zidare.

Na njegovo mesto je ljudstvo države Čehov, Slovakov, Ukrajincov zvolilo za novoga predsed. dr. Hacha Emila, višjega državnoga sodnika. Po volitvaj ga je njegova prva pot vodila v cerkev sv. Vita, kde je poslušao sv. mešo i sprejeo sv. Oče blagoslov.

Nemčija i Francija sta se sporazumele.

Med nemškov i francoskov vladov je prišlo do pomirenja i podpisa pogodbe, v šteroj obe vladi izjavlata, da so denešnje meje Nemčije i Francije nespremenlive.

Napad na Cerkev v Nemčiji.

V Salzburgi je v gledališči javno napadao nadškofa Weitza kak neprijatelja državne Springenschmied, voditeo narodnosocialistične stranke. Nadškof je po svojoj od Kristuša doblenoj oblasti glas zdigno proti ropi cerkvenoga imanja — zato je neprijateo države. — Berlinske škofije list „Das kath. Kirchenblatt für das Bistum Berlin“ je vlada prepovedala, ar je pohvalno pisao od jakostnoga življenja ednoga katolicanca, ki je bio svoj čas poslanec krščanske stranke „centruma“. — V Beči radio ne sme prenašati predge i sv. meše.

Kde majo starišje največ dece?

V Daniji na Fererskih otokaj, kde ma vsaka familija poprek sedmero dece, nešterna celo štirinajset.

Dr. Slavko Šumenjak:

Okrajno sodišče v M. Soboti.

Dne 9. septembra 1919. je naša pravosodna uprava prevzela okrajno sodišče v Murski Soboti od takratnega sodnega predstojnika dr. Radu Romulusa. Ta dan so bili uslužbeni pri tem sodišču sledeči uslužbenci: Dr. Radu Romulus, predstojnik sodišča, sodnika Schweitzer Evgen in dr. Grandpierre Evgen, avskultant dr. Wathy Gábor, vodji zemljiške knjige Neszményi Dionizij in Šokal Rudolf, oficijala Novak Alojzij in Lackovič Štefan, kancelista Kosztolanczy Julij in Nagy Evgen, dnevničar in stalni zapisnikar Friedrich Štefan, dnevničar in eksekutor Szabadfy Jožef, služitelja Titan Ignac in

18. septembra 1919. štev. 3784, ki ga je odobrilo ministristvo pravde z razpisom z dne 10. oktobra 1919. štev. 17.369, je bilo odredeno, da se uraduje in rešuje vse pravne stvari, ki bodo vložene na novo, po zakonih in predpisih, ki veljajo v Sloveniji.

Vse nerešene madjarske stvari je rešil sodnik novosadskega sodnega dvora Stevan Gavrilović, ki je bil za nekaj mesecev dodeljen temu sodišču.

Pri tem sodišču so službovali od 9. septembra 1919. naprej sledeči uslužbenci:

Sodni predstojniki: Dr. Irgolič Hinko, dr. Poznik Aleksander, dr. Konda Jakob (sedanji predsednik stola sedmorice v Zagrebu) dr. Kovča Franc in dr. Šumenjak Slavko.

Sodniki: Romih Božidar, Gavrilović Števan, dr. Železinger Vladimir, Šavel Anton, dr. Hočevar Vojteh, Levec Tilen, dr. Stričič Franc, Tratnik Ivan, dr. Kravina Luka (sedanji višji državni tožilec v Ljubljani), dr. Dominik Drnovšek, dr. Mak Ivan, dr. Farkaš Franjo, Ivanc Karol, Bidovec Valentin, Komotar Metod, dr. Dolinar Andrej, Moškon Stanjo, dr. Mihalič Boris, Kanceler Anton, Štefanciosa Franc, Senica Miloš, Kuntarič Anton, Verlič Franjo, Roš Mirko, Detela Franc, dr. Merhar Bogdan, Cvirn Otmar, Jereb Bogdan, Mikuz Ciril, Piškur Alojzij in Grm Milan.

Višji pisarniški predstojnik: Rus Jože.

Višji pisarniški oficijali: Pen Martin, Novak Anton, Neszményi Dionizij, Lőške Ivan, Rupnik Ivan, Gombossy Štefan, Grobelnik Ivan, Humar Ivan in Nemeč Viktor.

Oficijali: Friedrich Štefan, Lah Rudolf, Koren Josip.

Kancelisti: Marič Alojzij, Bokalič Franc, Šter Leopold, Amalietti Julij, Cimperman Benjamin, Sedonja Jože, Žagar Janez, Selak Jakob, Puschaer Štefan in Apatič Irena.

Izvršilni uradniki: Gregorič Edvard in Torkar Jakob.

Poduradnik: Krajšek Martin. Dnevničarji zvaničniki: Neszményi Alice, Lipovšek Marica, Eržen Vladimir, Merc Teodor, Šprager Marica, Lončar Franc, Klar Jože, Lozar Marija, Neszményi Elizabeta, Obran Angela,

Ing. Ivo Zobec:

Razvoj soboške gimnazije.

Značilno je, da je takoj po politični osvoboditvi „Slovenske okrogline“ izpod tujega jarma, dobila Slovenska Krajina gimnazijo. To dejstvo izpričuje kulturno zrelost prekmurskega ljudstva, ki se jasno zaveda, da je izobrazba pravi temelj napredka. Voditelji so svoje ljudstvo tako vzgojili, da je bilo v svobodi sposobno okoristiti se z vsemi kulturnimi dobrinami, ki jih more uživati svoboden narod.

Gimnazija se je ustanovila že v šolskem letu 1919/20. Najprej so odprli prvi razred i potem postopno vsako leto po en višji razred. Razumljivo je, da je bilo v začetku mnogo težko za pravilno in redno delovanje gimnazije. Poglavitna ovira je kajpada bila slaba predpriprava učencev. Osnovne šole so se poprej zanemarjale, zlasti še za časa svetovne vojne, saj na večini šol dalje časa sploh pouka ni bilo. Predvsem pa se je treba zavedati, da so prišli na gimnazijo učenci, ki na osnovni šoli nikdar niso slišali materinščine. Učili so jih večidel tujci, ki potreba ljudstva niso hoteli poznati.

Poleg popolnoma nezadostne šolske priprave je ovirala šolsko delo tudi velika revščina učencev. Po 5 ali 6 dijakov je stanovalo v eni sobi, po dva pa sta spala na eni postelji.

Prvi dve leti so povzročali silne težave gimnaziji številni hujšaki, ki se nikakor niso mogli otresti madjarske miselnosti in se niso mogli znajti v Jugoslaviji. Ti niso trpeli slovenske gimnazije in so neprestano ščuvali proti njej ter preprostim ljudem na različne načine grozili, če bodo še pošiljali otroke v šolo.

Pa tudi te težkoče so se premagale, ljudje so postali bolj zaupljivi in gimnazija se je mirno razvijala. Nenadno pa je prišel udarec v šolskem letu 1925-26, ko sta se zaradi premajhnega števila učencev v višjih razredih morala ukiniti VI. in VII. razred. Potem se je začela za popolno gimnazijo dolgoletna borba, ki živo dokazuje odločnost, doslednost in vztrajnost prekmurske inteligence za dosego pravičnih kulturnih zahtev. Začasno so rešili to vprašanje s samoupravnimi višjimi razredi. In res se je 1. 1928. vršila prva matura in naslednje leto druga, potem pa so se višji razredi, ker je bilo premalo sredstev in ker jih država ni vzela v svojo upravo, opustili. V šolskem letu 1930/31. je živetaril samo še V. samopr. razred, v šol. letu 1931-32. pa je kljub velikim naporom odločilnih činiteljev ostala še samo drž. nižja gimnazija.

Z nastopom sedanje vlade so začeli ponovno akcijo za višjo gimnazijo. Ministristvo je izdalo dne 19. IX. 1935. kraljevski dekret, s katerim se postopno odpro višji razredi samoupravne gimnazije. Mestna občina je nase prevzela dolžnost, da bo skrbela za vzdrževanje samopr. razredov in trdnem prepričanju, da se bodo takoj poddržavili. Sedaj oba samopr. razreda prav izdatno podpira kr. banska uprava z let-

Bogdan, Jereb Bogdan, Piškur Alojzij in Grm Milan, višji pisarniški oficijali Rupnik Ivan, Gombossy Štefan in Nemeč Viktor, oficijali Friedrich Štefan, Lah Rudolf in Koren Josip, kancelisti Marič Alojzij in Apatič Irena, dnevničarji zvaničniki Neszményi Alice, Lipovšek Marica, Šprager Marica, Eržen Vladimir in Merc Teodor, služitelji Škafar Matija, Vodišek Josip, Pirc Gabrijel ter dnevničar služitelj Horvat Josip.

nim zneskom 40.000 din. Kosta se za soboško gimnazijo zavezala ministra dr. Korošec in dr. Krek, se je končno uresničila davna zahteva Slov. Krajine: s kraljevim ukazom dne 3. decembra 1936. I. se je nepopolna gimnazija pretvorila v popolno, kar naj se postopno vrši, tako, da se s šolskim letom 1937-38 odpre V. razred. V tem šol. letu je torej 6 drž. razredov, 7 in 8 pa sta še samoupravna. V letošnjem šolskem letu bo po desetih letih zopet velika matura. Čez dve leti pa bo prva velika matura na popolni državni gimnaziji.

Marsikdo z bojznijo izprašuje: „Ali ne bodo zopet zaprli višje gimnazije, kakor so to že poprej storili?“ Na to lahko brez skrbi odločno odgovorimo: „Ne!“ Pred desetimi leti soboška gimnazija ni imela minimalnega števila dijakov v višjih razredih; po zakonu mora biti namreč za otvoritev višje gimnazije v V. razredu najmanj 35. Lansko leto pa je bilo v V. razred vpisanih 54, letos pa 57 učencev in še več bi jih bilo, pa je bilo treba zaradi pretesnih prostorov več učencev odkloniti. Vsa gimnazija šteje letos 595 učencev, kar je zelo visoko število. Naša gimnazija spada med večje provincialne gimnazije, saj imajo kočevska, novomeška in ptujka znatno manjše število učencev.

Zaslugo, da se je gimnazija po številu učencev tako dvignila, imata brez dvoma oba dijaška zavoda, zlasti Martinišče, pa tudi nagel napredek M. Sobote pospešuje dotok dijaštva. Dijaške razmere v Soboti prav gotovo niso posebno dobre, toda v mnogočem se je že obrnilo na boljše.

Ali je soboška gimnazija že kaj dala Slovenski Krajini? Zagrenjen črnogledec bi rekel, da nič, nepristranski, objektivni opazovalec pa mora pritrditi, da soboška gimnazija pošteno vrši

Naš prevz. g. knezoškof 40 let duhovnik.

Dec. 5. je minolo 40 let, da so ap. administrator Slov. Krajine i knezoškof lavantinske škofije, prevz. g. dr. Tomažič Ivan Jožef, bili posvečeni za duhovnika. K tomi jubileji želemo Prezvišenomi, da jih v obilnosti blagoslovi Srce Jezusovo. Sklenimo v svoje goreče molitve Prevzvišenoga.

„Slov. gospodar“ „Novinam“ in g. uredniku k srebrnemu jubileju.

Zadnjo soboto sept. 10. je bila odkrita v Črensovcih na pročelju „Našega doma“ spominska plošča za 25 letnico prekmurskega

svoje kulturno poslanstvo. Ne samo, da je iz te gimnazije izšlo že več odličnih akademsko izobraženih domačinov, ki delujejo to- in onstran Mure, temveč žarki prosvete prodirajo v vse predele Prekmurja. Vedeti pa moramo, da kultura in izobrazba nikjer ne rasteja naglo, temveč da proces prosvetljanja širše ljudske plasti le počasi zajema.

Starši dijakov se zelo zanimajo za roditeljske sestanke, ki se redno vršijo na gimnaziji, in se jih v lepem številu udeležujejo. Tudi roditeljski sestanki prispevajo k ljudski prosveti.

Kmalu bo zrastle sredi

Ing. Ivo Zobec, ravnatelj soboške gimnazije.

glavnega trga v M. Soboti ponosno novo gimnazijsko poslopje, za katero je g. ban dr. Natlačen, ki kaže toliko razumevanja za gospodarske in kulturne potrebe Prekmurja, izdal že odlok. In odtlej šele, ko se dijakji ne bodo več stiskali v tesnih prostorih brez zadostnih učil, bo v vsej svoji polnosti zadihalo zdravo gimnazijsko življenje, ki bo dvigalo državljansko in narodno zavest in oplajalo celotno prekmursko omiko in jo trdno vezalo z vso narodno in državno kulturo.

vodilnega in narodnobudnega glasila „Novin“. Ob tej priliki se spominja srebrnega jubileja prekmurskega tovariša „Slov. gospodar“ z iskreno željo, da bi za Slov. Krajino skozi dolgo dobo 25 let najbolj zaslužno glasilo že tolikanj utrjeno kulturno delo med brati onstran Mure krepko z blagoslovom spremljano nadaljevalo. Ob 25 letnici „Novin“ želi „Slovenski gospodar“ uredniku in voditelju Prekmurcev, g. Jožefu Klekul, trdnjejšega zdravja, da bi mogel svoje dobro ljudstvo voditi po krščanskih kulturnih vzorih do skrajnih mej svojega z največjimi zaslugami za osvoboditev in probuditev Slovenske Krajine spremljanega življenja!

Okrajno sodišče v Soboti.

tov in Slovencev bivše uslužbenec, vodjo zemljiške knjige Neszményi Dionizija, oficijala Novak Alojzija in Lackoviča Štefana, pisarniškega pomočnika Friedrich Štefana, služitelja Titan Ignaca in Podlesek Franca ter jetničarja Kardoš Ivana. Vsem ostalim uslužbencem je poverjeništvu za pravosodje v Ljubljani prošnje za sprejem v državno službo v kraljevini SHS odbilo, ker niso bili večji uradnega jezika.

Rajbar Marija, Rode Karol, Bolka Ernest, Cvetko Helena, Lőške Roza, Lovšin Leopold, Bostelega Anica in Rupnik Rudolf.

Služitelji: Titan Ignac, Podlesek Franc, Kardoš Ivan, Markič Ivan, Simonič Franc, Škafar Matija, Vodišek Josip, Pirc Gabrijel, Grobovšek Miha, Kralj Alojz, Molnar Miha, Zrinski Anton in Horvat Josip.

Dne 1. novembra 1938. so uslužbeni pri tem sodišču:

Sodni starešina dr. Šumenjak Slavko, sodniki dr. Merhar

Okrajno sodišče v Lendavi.

(Glej stran 2.)

Izrazi lübezni k 25 letnici Novin.

K 25 letnici Novin smo dobili neštete pozdrave, šterih vseh namen je podčrtati tiste velike zasluge, štere si je pridobila naš list s tem, ka je lübo i lübezen razširjao. Vsi ti pozdravi so izraz lübezni za lübezen, ki so jo Novine glasile do Boga i bližnjega, do svojega slovenskoga naroda i stovenske zemle. Vsi ti nešteti pozdravi so dokaz i pečat, da so Novine hodile pravo pot. Tistih, nad 20 jezer broječih navdušenih Slovincov, ki so se 11. sept. zbrali v Črensovcih, da slavijo zmago Novin, ki so Slov. Krajino pripelale do slobodščine v združitvi z krvnimi brati, je napunjavala edna misel i edna žela. Miso zahvale Novinam i žela, da tisti sad, ki so ga dozorile, ostane i se spopolnjava. V te namen objavimo tudi nižje pozdrave.

Prezv. g. dr. Ivan Jožef Tomažič, škof lavantinski in ap. administrator Slov. Krajine: Hvala Bogu in Mariji! Vam pa odkrito srčne čestitke! Boga prosim, naj verno ljudstvo Slovenske Krajine ohranja in potrjuje v dobrem.

Dr. Juraj Adlešič, župan mesta Ljubljane: Obhajate 25letnico Vaših zaslužnih „Novin“. Prav „Novine“ Vašega prečestitega župnika in vedno modrega vodnika g. Josipa Klekla so Vaše ljudstvo pripravile na osvobojenje ter Vas v 20 letih naše mogočne kraljevine Jugoslavije vzgojile v državni zavesti za ponosne jugoslovanske državljane. Kakor smo Slovenci srečno dočakali svojo svobodo in samostojnost v lastni državi Jugoslaviji, tako z Vami trdno verujem, da dočakamo še lepšo bodočnost naše države in tudi zadovoljnost vseh državljanov kraljevine Jugoslavije. Sicer je v teh 20 letih naša mlada kraljevina morala premagovati težke napore, kakor še nobena država v zgodovini ni bila popolna takoj ob svoji ustanovitvi, vendar pa ob 20letnici Jugoslavije vsakdo lahko z zaupanjem gleda v lepšo bodočnost svojega kraja in vse domovine. Poznam težave prebivalstva obmejne Slovenske Krajine, saj sem rojak obmejne Bele Krajine, ki je nekdanj tudi nosila ime Slovenska Krajina. Zaradi sto in stoletnih bojev s Turki obe obmejni Slovenski Krajini še do danes nista mogli premagati težkih posledic že davno minulih težkih časov. Tudi ostali Slovenci so morali služiti tujim graščakom, a krvni davek obeh Slovenskih Krajin je bil tako velik, da se prebivalstvo še vedno ni opomoglo. Revno je prebivalstvo obeh Slovenskih Krajin, zato je pa to prebivalstvo tembolj marljivo in delavno, da je spoštovano tudi v tujini in celo onkraj morja. Predvsem je pa to prebivalstvo, ki je stotletja krvavelo na mejah za svojo slovensko domovino, trdno zvezano z našo slovensko zemljo, da je od matere Slovenije ne odtrga nobena sila. Nasilno od drugih slovenskih pokrajin odtrgano prebivalstvo Vaše prelepe Slovenske Krajine, si je v skrbeh za ohranitev svojega milega slovenskega govora samo ustvarilo svojo slovensko književnost, ki je z vsemi lepotami in značilnostmi ohranjena v Vaših „Novinah“, kot vsemu slovenskemu narodu draga, častljiva svetinja. Ta v tisoč letih s požrtvovalno ljubeznijo do slovenskega materinega jezika posvečena svetinja, vse Slovence spominja na blagoslovljeno delovanje svetih bratov Cirila in Metoda in na slavno Vašo državo kneza Koclja. Vaša slovenska knjiga je bila pa vedno tudi najtesnejša vez Slovenske Krajine z ostalo Slovenijo, ki jo je zlasti bodrila s svojimi knjigami

Družbe sv. Mohorja. Žalostni so bili časi, ko so nas ločile skoraj neprenehne politične in upravne meje. toda vedno so nas spajale vezi duhovnega življenja in naše slovenske književnosti ter skupna ljubezen do slovenske domovine. Zato Slovenska Krajina in vsa Slovenija s tem večjim zanosom praznuje 20letnico osvobojenja in 20 letnico ustanovitve kraljevine Jugoslavije, ker s to proslavo obhajamo tudi praznik zedinjenja Slovenske Krajine z materjo Slovenijo, da na veke ostaneta nerazdružljiva celota. Vaša slavnost naj vas utrdi v ljubezni do slovenske domovine ter okrepí Vaše zaupanje v lepšo bodočnost Jugoslavije in v boljše čase, ki gotovo posijejo tudi na Slovensko Krajino. Sporočim moje najiskrenejše pozdrave in najtoplejše želje, ki jih izrekam v imenu mesta Ljubljane in vsega njenega prebivalstva. Z izrazi mojega velikega spoštovanja za Vaše delo in z zagotovili, da bo Ljubljana, kot glavno mesto Slovencev, vedno spremljala in po možnosti vselej podpirala Vaše delo in prizadevanja, da Slovenska Krajina ostane vedno tesno povezana s Slovenijo, Vam želim mnogo uspeha ter Vas najlepše pozdravljam.

Iz Madjarske: Obramba Blažene Device Marije naj i nadalje počiva na Tvojem deli, iz šteroga je teliko milosti rosilo na vernike. Tvoj namen sklenem v svoje molitve.

Tomazin, tajnik JRZ. Ljubljana: Udeležim se v mislih in željah, da Slovenska Krajina ostane naš ponos in naše veselje za vse dni.

Plečnik Josip, arhitekt, vseučilišni profesor, Ljubljana: Visokopostovani gospod! Zdi se mi, da ima malokateri list tako čisto vest, kot Vaše Novine! Želim njim in zlatemu narodu, kateremu so posvečene, ves božji blagoslov! Sprejmite prosim, izraze mojega velikega spoštovanja in najpriskrnejše pozdrave!

Horyat Štefan, Bagnolo, Italia. Prečastiti gospod! Tudi jaz se v duhi vdeležim Vaše slovesnosti. Po „Novinah“ najmre zvem vse, ka se godi v Slovenski Krajini. Iz srca Vam bom hvaležen za nje tudi za naprej. Spominam se Vas v molitvi, da se Vaše Novine kim bole razširijo in da dobijo od Boga takši blagoslov, kak so ga dobivale v teh 25 letaj. Srčna voščila za slovesnost „Novin“! Živijo „Novine“! Živela Slovenska Krajina!

Škulj Karlo, župnik-svetnik, Dolenja vas: Carissime! (Preddragi!) Optime pater patriae Slovenske Krajine (najbolši oča)!

Tudi jas bi Te objel —

Ko bi Te smel —

Pa nevreden, vem, ne bi uspel! Ave Anima pia! (Pozdravljena duša pobožna!)

Radoha Jožef, župnik, Uroševac, Srbija: Iz Kosovega Polja, čez Kumanovo, Velesovo iskreno pozdravlja.

Tkalec Jožef, rav., Zagreb: V duhu sem tam. Čestitam.

Glavač Franc, prefekt v zavodu sv. Stanislava, Št. Vid nad Ljubljano: Iskreno čestitam nad tolikim uspehom.

Putnik, Paris: S priskrničnimi čestitkami k 25 letnici „Novin“ Vas lepo pozdravljam.

Flis Gregor, superior Lazaristov, Ljubljana: Prečastiti g. svetnik in urednik! Ljubi Bog Vam naj prav obilo poplača vse, kar ste v 25 letih storili dobre, ka z Novinami za ljudstvo in čast božjo! Koliko dela in truda, koliko sitnosti in težav, skrbi in potov! Vse to in še drugo znaša ogromen kapital pred Bogom. Blagoslov božji še za prihodnost!

Dr. Vályi Aleksander, odvetnik, Murska Sobota: Velečastiti gospod! Dovolite, prosim, da ob priliki jubileja „Novin“ v prvi vrsti Vam srčno čestitam. Na žalost nas je že malo od tistih, ki poznamo delo „Novin“ in njih trpečo preteklost. Jaz, ki vsako fazo tega dela dobro poznam, Vam ob priliki praznovanja srčno čestitam ter želim, da naj Vam da Bog moč ter zdravje k nadaljnemu Vašemu delu.

Bokan Anton, delavec, Bösbj, Nemčija: Cenjeni g. Urednik! Dovolite, da se tudi jas oglašim v „Novinah“, štere vsaki keden tak težko pričakujem. V kakšoj teškoj okolnosti so se rodile Vaše Novine, a so dosegle svoj namen in to je tisto, da združujejo vse sinove in hčere Slovenske Krajine, kak doma, šče bole pa nas, ki smo tu v tujini. Za 20 letnico odsloboditve Slovenske Krajine i 25 letnico Novin tudi izseljenci iz Nemčije, ki smo tudi verni sinovje in hčeri Jugoslavije, ar nismo mogli biti navzoči pri proslavi in nismo mogli zažgati kresov, kak Vi, dragi rojaki, doma, se pridružimo v duhi in molitvaj k vam ino vas zagotavljamo, da v naših srcaj gori kres, ki vgasne samo

po našoj smrti. Želemo Vam, g. urednik, obilo Božega blagoslova, da bi dočakali zlati jubilej naših Novin. V te namen molimo Boga, da Vas občuva še duga leta pri zdravju, da vodite svoj narod prek Vaših Novin.

Kreditna banka d. d. Murska Sobota: Ob priliki jubileja Vašega lista „Novine Slovenske Krajine“, si dovoljujemo tudi mi izraziti naše čestitke s željo, da Vam bode prisojeno še dolgo vrsto let v zdravju in v zadovoljstvu ter še mnogo uspehov v korist našega naroda.

Zver Alojz, klerik, Instituto Teologiò Pio XI. Rua Cole Lotino, 290 (Lapa) S. Paulo, Brasil: Prečastiti g. Jožef Klekl, Črensovci. Pozdrave i lepa hyala za pošilanje Novin i Marijinoga Lista. Porabim tudi priliko, da Vam iz srca čestitam za dvajsetpetletnico velezasluženoga Vašega lista „Novine“. Ta proslava, ki jo Slovenska Krajina letos obhaja, je nej samo srebrna obletnica prvoga i najbolje delavnoga našega domačega tjedenskoga lista, nego je tudi lepa priložnost, da naš narod pogledne malo nazaj v minoča leta i pripozna, ka so velkoga napravili za narod naši najbolje za-

služni voditelje, med šterimi ste v prvoy vrsti pa najviše med vsemi Vi, čestiti g. Klekl. Zato pa mamoy vsi dužnost zahvaliti se Vam i Vam čestitati.

Seči Karol à Eulmont, Francija iz Gančan: Preč. g. urednik! Novine redno dobivam od doma. Čestitam vam, da ste Novine, te prepotreben list za ves prekmurski narod obdržali pri življenji. Novine so ravno te dni doživele svojo 25 letnico, štere ste izdali z svojov inicijativov i božov pomočjov iz lübezni do svojega naroda, v onom teškoy časi, v šterom so bile slovenskoj reči, posebno pa tiski postavljene vse mogoče ovire. Kakšega pomena so, sam je spoznao še posebno tu v tujini. One so vekšega pomena, kak dobro pismo od doma. Samo one so mogoče obdržali našega človeka tu v tujini, da se ne spozabi z Boga i domovine. Samo Novine združujejo zvezo z krajom domačim i dragov mi Slovenskov Krajinov. Zgodovinskoga pomena bi bilo, či bi sredstva dopuščala, ka bi se prva številka Novin ponatisnola zdaj ob 25 letnici. To bi denešnjemi novomi mladomi rodi potrebno bilo pokazati, ka bi vido, što je delao že pred bojnov za narod.

Razvoj občine Lendave v 20 letih svobodne države Jugoslavije.

Z družtviyo Slovenske Krajine z ostalo Slovenijo, katera se je vršila na podlagi končno-veljavne rešitve vrhovnega sveta petorice v Parizu, se je tudi v D. Lendavi začelo novo življenje.

Šole, uradi, ki so bili Madjarski, so dobili slovensko uradništvo in vodstvo Dolnje Lendave je prišlo v slovenske roke, ki je bilo začetkom poverjeno gerentom. Prvi gerent je bil štajerski Slovenec: Sever Božidar. Za njim so sledili: Dr. Čuš, Kokot, Kac, Hribar Andrej in Sabo Velimir ter Šiftar Geza. Prvi izvoljeni župan je bil Neubauer Jožef, bančni uradnik in sicer leta 1928., drugi pa leta 1933. Bačić Arpad, stavbenik, ki je še danes na čelu občine.

Lendava kot sedež sreskega načelstva, sodnije, davčne

uprave s žand. vodom in z voj. garnizonom predstavlja center za vso Dolensko Slovensko Krajino in kot taka se vsestransko lepo razvija. Veliki napredek pomeni za mesto Zdravstveni dom s šolsko polikliniko, elektrifikacija, ki je bila izvršena v letu 1933/34 in nova dvorazredna osnovna šola. Predvidena je zidava nove kasarne in carinarnice.

Sama Lendava nam kaže trgovsko-industrijski značaj s številnimi trgovskimi lokali ob Glavni ulici. Med industrijskimi podjetji je omeniti: Tovarno dežnikov, pletilnice, milarno, parni mlin in opekarno.

V konfesionalnem pogledu pripada večina prebivalcev h katoličanom, ostali pa k luteranom in židom.

Z novim zakonom iz leta 1933 o komasaciji občin je tudi

Lendava doživela burne občinske volitve, ki so bile znane kot zelo ostre in borbene med dvema strankama, ki sta se potegovali za vodstvo velike občine Lendave. Člani ene stranke so bili ljudje, ki so bili organizirani v državni straniki takozvani JNS. Drugo stranko je zastopal domačin Bačić Arpad, stavbenik, ki je na svoji listi zbral večinoma domačine, ljudi, katerim je šlo samo za dobrobit in napredek občine Lendave. Zmago pri volitvah je vedno žela poslednja stranka.

Po trikratni zmagi svoje stranke je še danes na čelu občine Bačić. Pod njegovim predsedstvom se občina Lendava vsestransko lepo razvija in se dviga do one višine, ki ji gre kot veliki občini in kot sedežu sreza.

Kmetovalci, obiskujte zimske tečaje kmečko nadaljevalnih šol.

Poleg splošne naobrazbe našega kmetovalca, je njemu predvsem potrebna strokovna kmetijska izobrazba. V današnji dobi hitrega napredka se mora kmetovalec izobraziti že malo več, kot se je izobraževal do sedaj. Pesameznik, ki vodi samostojno kmetijo, mora znati več kot samo pisati in brati. On mora poznati bitnost zemlje od katere živi, prirodne zakone po katerih se vrši vsa preobrazba na zemlji, upoznati mora dobre načine obdelovanja zemlje, vzgojo živine, splošne uprave kmetije — skratka naš kmet mora biti temeljito poučen o vsem kar mu pride vsak dan naprej v njegovem gospodarjenju.

Za to izobrazbo prav hvalevredno skrbi država preko banovin, srezov, občin, kmetijskih in gospodinjiskih šol ter drugih kmetijskih ustanov. Odziv s strani kmetovalcev je bil še vedno lep, povsod, kjer se je začelo delo za izobrazbo naših kmetovalcev.

Pred kratkim se je na slovesen način odprla banov. kmetijska šola v Rakičanu pri M. Soboti, ki bo služila za izobrazbo vse kmečke mladine celega Pomurja. Ta bo služila le naši mladini, ki se lahko za eno leto odtrga od težkega kmečkega dela, da se praktično in teoretično nauči vsega potrebnega za samostojno vodstvo domačije.

Kaj je pa s starejšimi in onimi, ki ne morejo za celo leto od doma? Tudi za nje je preskrbljeno. Njim pa je dana možnost, da v zimskem času posečajo tečaje kmečko nadaljevalnih šol v svojih ali v bližnjih vaseh, tam, kjer so nastavljeni učitelji, ki imajo predpisane posebne izpite za vodstvo teh kmetijsko nadaljevalnih šol. V teh šolah se v večernih zimskih urah poučijo lahko kmetovalci o vsem potrebnem. Od navadnega računstva, spisja pa do potrebnih naukov iz sadjarstva, poljedelstva, živinoreje i. t. d. dobijo v kratkem času tečajniki splošen vpogled v kmetijstvo. Tudi potreben nauk o krščanski morali se jim poda v večjem obsegu kot v ljudski šoli. Seznanijo se z cepljenjem, precepljanjem, sajenjem drevja, ogledi bližnjih vzornih kmetij in kmetijskih zavodov, dobijo pa tudi praktičen pouk o vseh gospodarskih vprašanjih. Po tečajih pa se priredijo krajši ali daljši poučni izleti.

V teh tečajih poučujejo naši pohvale vredni gg. kateheti, učitelji, kmetijski referenti, živinozdravniki, banov. zdravniki in predavatelji iz kmetijskih zavodov ali celo strokovnjaki od kralj. banske uprave.

Obisk teh tečajev je bil dosedaj vedno zadovoljiv. Uspeh

tečajev pa je tudi viden. V krajih, kjer so bili ti tečaji, so si gospodariji pričeli najprej urejevati svoja gospodarstva, si popravljati hleve, graditi vzorna gnojišča, napravljati umetna travišča, nabavljati dobro seme, rediti dobro živino, kupovati poljedelske stroje, se naročati na strokovno časopisje, pošiljati mladino v kmetijske in gospodinjiske šole, skratka pokazalo se je vidno zanimanje za zboljšanje svojega težkega stanja.

Javno se lahko pohvali vztrajno delo naših kmetovalcev, ki so ga pričeli po prejetih naukih v kmečko nadaljevalnih šolah. Poziva pa se tudi vse prijatelje teh šol, da tudi vnaprej obiskujejo te šole in privabijo v nje tudi svoje sosede, znanca, sploh vse, ki imajo smisel in voljo do pravega kmečkega dela. Uspehi tega ne bodo izostali.

V lendavskem srezu se bo predvidoma vršil kmetijski pouk na osmih ljudskih šolah v okviru tečajev kmečko nadaljevalnih šol. Pouk se bo vršil v sledečih šolah: Hotiza, Dolina, Lendava, Petešovci, Mostje, Melinci, Gančani in Turnišče. Zato kmetovalci teh krajev obiskujte zimske tečaje kmečko nadaljevalnih šol in se s tem poslužite dane prilike za izpopolnjevanje Vaše izobrazbe. Ing. M. Peternel, Lendava.

Banovinska kmetijska šola v Rakičani pri Soboti.

Že leta 1919., kda se je Slovenska Krajina priključila Jugoslaviji, se je pojavila žela po ustanovitvi kmetijske šole. Narodni sosvet, ki je bio pod vodstvom preč. g. Klekl Jožefa, urednika „Novin“, je na svojoj seji v M. Soboti obravnaval tudi pitanje ustanovitve kmetijske šole na veleposestvi v M. Soboti ali v Beltincih, ar je takši zavod potreben, da bi vzgojio bodoče gospodare za napredno i dobičkanosno gospodarstvo. To želo, štero je podpirao tudi okraj Ljutomer, so oblasti upoštevale i poslale 1921. l. Antona Šego, bivšega ravnatela na kmetijskoj šoli v Hoprijani pri Velikovci, da najde primerno veleposestvo i prouči vsa pitanja, ki so bila važna za ustanovitev šole. Njegova naloga je bila s strokovnoga, šče bole pa s pravnoga stališča težka. Po dugšem proučavanji i pregledi vseh veleposestev se je odločo za veleposestvo Rakičan i zbrao 286 ha zemlišča, ki bi se naj potom razlastitvenoga postopanja izročilo za kmetijsko šolo. Ali nastale so težkoče pri razlastitvi posestva, ki je pripadalo grofovskoj rodbini St. Julien Walsee. Končno je od 286 ha zemlišča, ki je bilo prvotno določeno za posestvo kmet. šole, toj pripadnolo samo 69 ha 52 a i 67 m² zemle. Odplačila so bila določena v obliki obveznic Privilegirane agrarne banke, šola je bila državna. Končno je banovina prevzela to stvar i pomagala šoli, da je odkúpila

za včenje, za stanovanje gojencov, vučitelstva i služabništva. Lehko se bo vršilo celoletno včenje, dočim je bila prvejša zgradba primerna samo za kračiše tečaje.

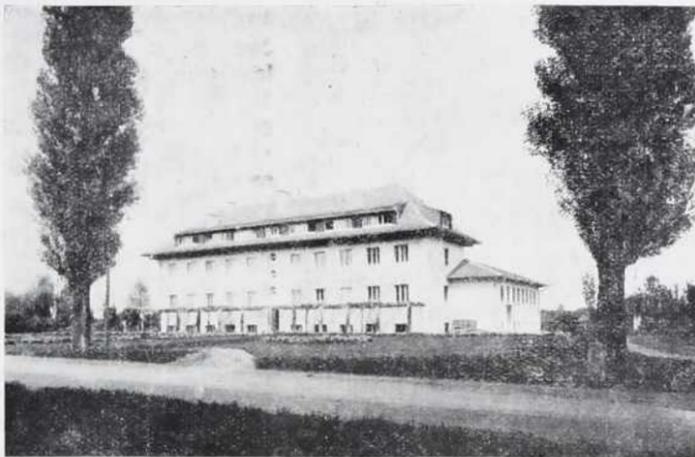
Na toj šoli dobijo naši bodoči gospodarje tudi praktični pouk: včijo se bolšega gospodarstva, vidijo, štere vrste žita bole uspevelejo na našoj zemli, štere vrste ži-vine, svinj, kokoši se pri nas najbolje obnese. Navčijo se, kak se izboljšajo travniki, štere vrste sadja pri nas najbolje uspevelejo. Vse to pa je za našega kmeta jako potrebno, ar so to glavne vretine njegovih dohodkov.

Zdajšnji ravniteo šole je g. ing. Franc Mikuž, ki je še 1932. l. nastopo to službo i šteromi ide zahvala, da se je kmet. šola tak povzdignola. On se je dosta trüdo, da se je zgradilo novo poslopje, ki je bilo blagosloveno 23. okt. t. l. Pri blagoslovitvi, štero je izvršo prevz. g. knezoškoj lavantinski i apostolski administrator Slov. Krajine dr. Ivan Tomažič, je bio navzoči tudi g. ban dr. Marko Natlačen. Njegov krasen govor, ki ga je pri toj priliki držao, tü niže objavimo.

1938. l. je šola priredila dva enomesečniva zimskiva tečaja, ki sta bila namenjeniva predvsem

ske banske uprave v Ljubljani, ki ji načelujem, vrata novemu zavodu te vrste sredi lepe Slovenske krajine.

Naši Prekmurci so žilava, narodno zavedna veja našega slovenskega drevesa, ki je v delu panonske ravnine kljub vsem silnim pritiskom ohranila dediščino kneza Koclja in jo prinesla v ju-

Banovinska kmetijska šola v Rakičani.

goslovansko državno skupnost. Vsi Slovenci znamo ceniti to junaško odporno moč, ki je vzdržala več kakor tisoč let, da je s poslednjimi silami dala še zadnji zagon v svobodo. Naša skupna dolžnost je, da tej izmučeni zemlji damo novih moči. In to hočemo! Med važne ustanove Slovenske krajine se uvršča tudi kmetijska šola v Rakičanu, ki bo imela veliko nalogo, da dvigne predvsem prekmurskega, pa tudi

Prosveta v Slovenski Krajini.

Mladina Slovenske Krajine se je takoj z veseljem odzvala novemu klicu po samostojnem prosvetnem delu, ki ga je prineslo osvobojenje. Razumljivo je, da je bilo začetno delo združeno z mnogimi težavami in ovirami. Društvenih domov, ali vsaj za društveno delovanje primer-nih prostorov ni bilo — še zdaj jih je žal zelo malo — odbor je bilo treba šele učiti, kak naj se društvo vodi in sploh — za ljudi je bilo to nekaj povsem novega. Vendar glavni pogoj za to, da se prosvetno delo začne, je bila, da se znal izobrazene ljudstvu približati.

Najlažje je bilo z delom začeti tam, kjer je bila dana že prej slovenska vzgoja narodu, v kolikor se dalo to storiti za časa madžarske nadvlade po Novinah in z širjenjem knjig Družbe sv. Mohorja. Po mnogih farah je bila narodova duša že močno zavestno slovensko čuteča. K prebujenju te narodne zavesti so mnogo pripomogli zavedni slovenski duhovniki, ki so svoje ljudstvo razumeli in ga z ljubeznijo versko in narodno vzgajali.

Prva organizacija, ki je vzrasla na naši osvobojeni zem-

dišče so tvorili bolj žižki. In ti dve organizaciji sta v Slovenski Krajini pokazali največ življenske sposobnosti, delavnosti in sta tudi največ uspehov desegli izmed vseh številnih organizacij, ki so se pozneje razvile.

Prosvetna društva so se začela ustanavljati pozneje. Najstarejša prosvetno društvo je v Črensovcih, ustanovljeno leta 1927. v marcu. Beltinsko je bilo ustanovljeno v naslednjem letu meseca maja. Prosvetna društva, ki so prevzela lepo nalogo mirnega prosvetnega dela, širiti ljudsko izobrazbo, zbujaati in utrjevati narodno zavest, buditi smisel za skupnost in dobrobit občestva, so se v tem času lepo razvijala in so bila ustanovljena v mnogih farah naše lepe krajine, ko jih je nenadoma zadela težka usoda, da so morala kaj kmalu za dobo dveh let prenehati in odložiti svoje kulturno poslanstvo.

Po svobodi, ki je bila dana znova leta 1935, so spet začela nadaljevati zapečeto delo. Seveda se je poznal precejšen zastoj in ponekod je bilo treba začeti skoraj kakor na novo. A zelo razveseljivo je dejstvo, da so tudi naši obmejni kraji spoznali važnost in potrebnost, ustanavljati prosvetna društva in vzgajati ljudstvo. Naloga višjih edinic prosvetne orgznizacije bo predvsem v tem, da bodo posvetile mnogo pozornosti in dela tem obtejnim društvom, kot so Cankova. Sv. Jurij, Pečarovci in Kol-

bilje. Kolbilje je pokazalo, da je zavedno, delavno in v zelo kratkem času doseglo v prosvetnem oziru velik napredek in lepe uspehe. Tudi Tišina, Grad in Bogojina važne postojanke, ki stoje v obmejnem krogu. Hotiza, Polana, Črensovci, Beltinci, So-

Del imanja kmetijske šole v Rakičani kre ceste Sobot—Rakičan.

zemlišče i šola je plačala lastnike veleposestva z gotovimi penazi. 1933. l. je šola kúpila od dobrovolcov, ki so dobili prvotno njej namenjeno zemlišče, šče 25-5557 ha zemlišča, od veleposestva Rakičan pa 2 4028 ha, tak da meri zdaj vse njeno zemlišče 97-4852 ha.

Prvotno je bilo določeno, da bi rakičanski grad i dve stanovanjskivivi hiši z gospodarskimi poslopji pripadali kmet. šoli. Sledkar je bilo določeno, da samo edna hiža i nekaj gospodarskih poslopjij. Tak je morala šola misliti na zgraditev lastne zgradbe, ki naj bi služila za šolske prostore i za stanovanja vučitelstva, pa tudi gospodarska poslopja ne so odgovarjali popolnoma njenomi nameni. Zavolo krize pa to ne bilo mogoče, tak so se nekoliko popravile stare zgradbe. Vendar so se počasi gradila nova poslopja i kda je 1934/35. bio določen vekši znesek za gradnjo šolskoga poslopja, so to začeli delati. Ta zgradba je bila namenjena za tečaje, vendar je bila tak projek-tirana, da bi se sledkar lahko povekšala za kmetijsko šolo kak takšo. 1937. l. so zgradili k glavnoj zgradbi prizidke, letos so začnoli graditi tudi dve stranjskivi hiži. Zdaj bo mela šola prostore

mlajšim gospodarom i odrščanim kmetskim sinovom. Oba tečaja je obiskovalo 51 gojencov.

Letos je obhajalo šola desetletnico svojega obstoja. Težke čase je preživela v borbi za svoj napredek. Zato bo pa zdaj, kda ma primerne prostore, pomagala našemi ljudstvi i ga podpirala, da bo ležej živelo na svojoj zemli i njemi je ne de trbelo leto za letom s težkim srcem zapuščati v tak velkom številu, kak se je to godilo do zdaj.

Govor g. bana, dr. Natlačen Marka pri blagoslovitvi kmetijske šole v Rakičani.

Stanovsko in narodno zaveden ter gospodarsko trden kmet je neporušljiv temelj naroda in države. V kmečkih hišah raste na duhu in telesu zdrav rod, ki vedno znova osvežuje vse ostale sloje naroda in ki je — primerno izobražen in prav vzgojen — najboljši jamstvo za naš gospodarski in kulturni napredek v bodočnosti.

Da se mladi kmečki rod za svoj poklic pripravi, da se strokovno-gospodarsko izobrazii in pravilno stanovsko in narodno vzgoji po načelih, ki so slovenskemu kmetu sveta, imamo že nekaj kmetijskih in kmetijsko-gospodarskih šol. Sedaj se pa odpirajo po prizadevanju kraljev-

kmeta iz ostalih vzhodnih predelov naše banovine na primer-no gospodarsko in stanovsko-kulturno višino, da bo mogel svoje rodovitne ravnine in brda obdržati trdno v svojih rokah in tako ostati tudi v bodoče zvest in neomajen stražar tega dela jugoslovanske meje. Želim novi kmetijski šoli v Rakičanu ob pričetku njenega dela popolnih uspehov in mnogo božjega blagoslova. Naj iz tega zavoda izhajajo vredni sinovi svojih prednikov, zvesti kakor oni svojemu narodu, iskreno vdani kralju in jugoslovanski državi, utrjeni v veri in čednostnem življenju, do vrha svojih mladih src napolnjeni z ljubeznijo do rojstne zemlje in kmečke domačije in zadosti strokovno podkovani v gospodarskih naukih.

Ne dvomim, da bo kmetijska šola v Rakičanu zvesto izpolnjevala svojo lepo nalogo ter izobrazila in vzgojila v tem predelu naše domovine nov kmečki rod za nove čase, a vsekakor v skladu z voljo in načeli našega kmečkega stanu, nikdar proti njim.

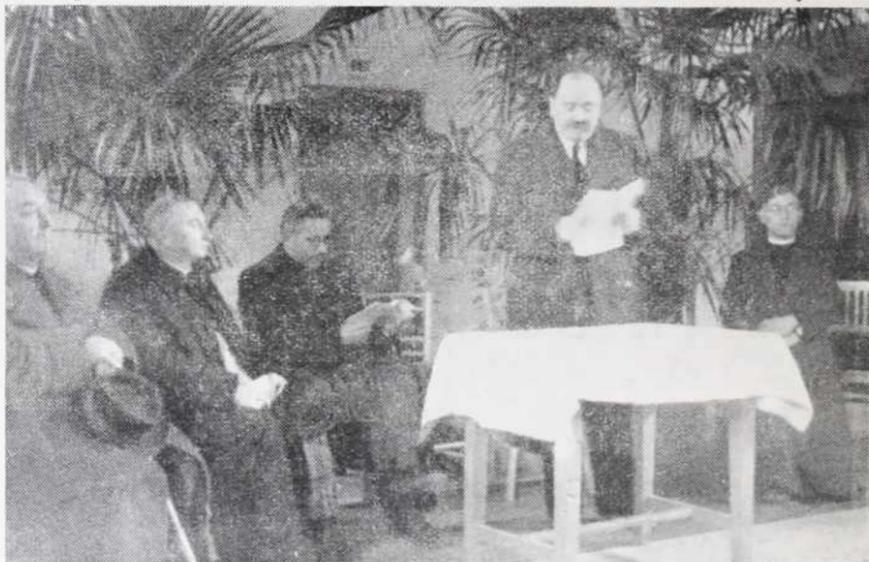

Vdeleženci I. zimskoga tečaja 1. 1938. v Rakičani. Na sredini med učnim osebom veleslužni i nevtrüdiivi ravniteo g. ing. Mikuž Franc.

li, je bila orlovska organizacija. Najmočnejši odziv je takoj v začetku našla v črensovski, bogojinski in beltinski fari, kjer se je gojila ne samo telovadba, ampak se je razvilo tudi drugo vsestransko prosvetno delo. Vztrajno in uspešno prav do konca je deloval Orel v Bogojini in v Črensovcih, oziroma sre-

bota in Martjanci pa imajo lažje stališče za delovanje, zato naj bi svojim bratskim društvom obmeji bila v podporo. Upamo, da bo Lendava tudi kmalu postala važen činitelj med našimi prosvetnimi društvi.

V Soboti je prosvetno okrožje kot višja edinica vseh naših prosvetnih društev.

Pri blagoslovitvi kmetijske šole v Rakičani v slavnostnoj dvorani zavoda. Od leve na desno. g. kanonik Weixl, prevz. g. knezoškoj, dr. Tomažič, g. ban dr. Natlačen, ravniteo šole ing. Mikuž i sobočki plebanoš Vojkovič.

Dobernik Simon, ravnatelj.

Državna mešč. šola dr. Ivanocija v Lendavi:

kratak pregled o njenem razvitku in uspehu ob 20 letnici osvoboditve.

1. Razvoj meščanskih šol.

Z razvojem trgovine, obrti in industrije se je posebno po mestih in industrijskih krajih čutila potreba po šoli, ki bi ustrezala prosvetnim potrebam teh stanov.

Povsod, kjer so ustanovili meščanske šole, se je njen vpliv kmalu pokazal v javnem življenju, vso dobo obstoja je ona v polni meri vršila svoje naloge. Žalibog je nekdanja tuja uprava nam Slovincem poklonila samo 2 slovenski mešč. šoli: eno v Postojni, drugo pa so otvorili tik pred prevratom v Žalcu.

Po dneh naše osvoboditve je bilo treba vse šolstvo na našem ozemlju postaviti na narodna tla. V raznih krajih Slovenije so se otvorile nove meščanske šole, že obstoječe z neslovenskim učnim jezikom pa so se pretvorile v narodne zavode.

Stari avstrijski tip meščanske šole ni povsem ustrejal našim potrebam, zato je pod našo upravo doživela preustroj — postala je izbirna šola: učenci so se sprejemali v 1. razred po dovršenem 5. razredu ljudske šole, ki so ga mogli dovršiti z dobrim uspehom; ako do božiča niso pokazali potrebnega napredka, so se morali vrniti v ljudsko šolo. Notranji ustroj je bil vzoren: množina predmetov primerna za učenčev starost, ne preveč tedenskih učnih ur, vodilni povdarek je bil na realnih predmetih, samostojno izoblikovanje so omogočali neobvezni predmeti.

Leta 1926. je bila izvedena unifikacija meščanskih šol: novi učni načrt je vseboval občutne spremembe in ni pospeševal prejšnjega ugodnega razvoja; nastala je potreba po novi ureditvi mešč. šol in učnega načrta, kar se je zgodilo z zakonom o mešč. šolah z dne 5. XII. 1931.

Po tem zakonu se je izvršila tipizacija meščanskih šol. Po gospodarskih potrebah prebivalstva in po drugih krajevnih razmerah se dele v obrtno-industrijsko, trgovsko ali kmetijsko smer. Vsi predmeti se morajo poučevati praktično po smeri šole. Absolventi meščanskih šol se lahko izpopolnijo v študiju na vseh strokovnih srednjih šolah in morejo biti sprejeti tudi na učiteljske, ne pa v gimnazije.

2. Lendavska meščanska šola.

Krajevni činitelji za Lendavo in okolico so takoj spoznali važnost meščanske šole za ta kraj, zato so dosegli, da je bila že l. 1872. otvorjena. Bila je samo deška in je imela do 4 razrede, včasih celo 6. Začetne težave so prenehale, ko je prešla pod državno upravo. Novo poslopje je bilo zidano l. 1896. V prevratnih dneh jo šolsko poslopje mnogo trpelo, dosti inventarja je bilo uničenega, ker so bili v poslopu nastanjeni vojaki.

Ko je v l. 1919. Slovenska krajina svobodno zadihala in se priključila Jugoslaviji, je tudi tukajšnja mešč. šola prešla v slovensko upravo. Od nekdanjega učiteljskega zbora je ostal samo prof. Peter Medzihradsky; njemu je tedajni ravnatelj Kiss Dénes oddal šolo z vsem inventarjem dne 19. II. 1920.

Prva leta se je morala šola boriti z večjimi težavami; v poslopu se je nastanila ljudska šola in 1. razred, ki se je otvoril v l. 1919/20, se je moral zadovoljiti s prostori v učiteljski zbornici. Naslednje leto sta bila otvorjena 2 razreda — pouk pa se je vršil v zbornici in ravnateljevem stanovanju, ki je bilo prazno. Šele tekom tega šol. leta se je

zadeva uredila, prostori so se zopet izpraznili za normalen pouk mešč. šole. Nadalje je bil to šolsko leto dovoljen sprejem dekl. šola je postala mešana. Obisk ni bil dovoljen, do l. 1925. so bili samo trije razredi. Radi malega števila učencev je bila šola začasno ukinjena, a z letom 1925/26 znova otvorjena. Odslej se je mirno in lepo razvijala. V šolskem letu 1928/29 je z radostjo zaključil pouk 1. letnik absolventov.

V skladu z zahtevami zakona o mešč. šolah so se krajevni činitelji odločili, da bi se tukajšnji mešč. šoli dala obrtno-industrijska smer, kar je ministrstvo prosvete tudi odobrilo.

Zanimanje za šolo ni bilo vedno enako. Število učencev je

v stalnem porastu do leta 1932-33, v dobi krize je znatno padlo in zdaj se zopet približuje nekdanjemu stanju. Zadnja leta je obisk iz okolice mnogo narasel. Zakaj? Dočim so prej meščani in intelektualci pošiljali svoje otroke radi v mešč. šolo, jih sedaj raje dajejo v gimnazije, nasprotno pa se je med obrtnim, delavskim in kmečkim slojem utrnilo spoznanje, da je za današnje prilike stanovska naobrazba nujno potrebna, zato čutijo ti sloji potrebo, da pošiljajo svoje otroke še nadalje v mešč. šolo, ker jih tam manj stane in se tu vrši pri pouku praktični povdarek. Podatki o številu učencev, dotok po poklicih in bivališču, so natančneje razvidni iz priložene tabele.

Dobernik Simon, ravnatelj meščanske šole v D. Lendavi.

Št.	Leto	Razredov	Koncem šol. leta vpis	Poročilo za vršni izpit	Učenci po poklicu staršev					Uč. po bivališ.	
					Dnš. del. samostojni poklic	Obrtniki, trgovci, gostilnič.	Kmetije, poljedelci	Delavci, služitelji	iz Lendave	iz drugih krajev	
1	1919-20	1	?								
2	1920-21	2	45		6	22	5	12	37	8	
3	1921-22	3	60		11	29	13	7	47	13	
4	1922-23	3	72		16	30	17	9	48	24	
5	1923-24	3	55		8	33	10	4	31	24	
6	1924-25	3	22		3	8	9	2	11	11	
7	1925-26	1	53		9	20	19	5	34	19	
8	1926-27	2	79		12	34	26	7	59	20	
9	1927-28	3	94		9	31	43	11	67	27	
10	1928-29	4	105	21	12	34	55	4	74	31	
11	1929-30	4	107	14	16	39	50	2	66	41	
12	1930-31	4	110	10	18	38	47	7	47	63	
13	1931-32	4	111	13	22	35	44	10	65	46	
14	1932-33	4	113	14	16	44	48	5	54	59	
15	1933-34	4	98	20	17	28	37	16	68	30	
16	1934-35	4	87	10	11	30	23	23	62	25	
17	1935-36	4	109	9	13	31	47	18	66	43	
18	1936-37	4	101	7	6	25	50	20	53	48	
19	1937-38	4	95	12	5	26	43	21	48	47	
20	1938-39	4	111	—	13	26	59	13	48	63	
			1627	130	223	563	635	206	985	642	

3. Šolsko delo.

V dvajsetletnem razdobju so na šoli delovali: a) ravnatelji: Medzihradsky Peter (1. III. 1920 — 1. X. 1920), Mirko Sader (1920 — 21), Gorišek Josip (1921 — 28), Farazin Lovro (1928 — 30), Dobernik Simon (1930 —); b) učitelji: Kollarš Anica (1920 — 22), Gobec Regina (1921 — 25), Seči Ludovik (1922 — 23), Rustja Slavica (1921 — 24), Pikuš Šilovinc Berta (1922 — 32), Turko Alfonz (1923 — 25), s M. N. Avguštin Pavel (1926 — 31), Tomažič Josip (1926 — 27), Pečnik Dragotin (1927 —), Šinigoj Asta (1927 — 28), Kocbek Alojzija (1928 — 29), Večko Filip (1928 — 38), Dobernik Simon (1928 — 30), Farazin Lovro (1930 — 34), Kokolj Mirolav (1932 —), Kokolj Šajna Marija (1932 —), Žvan Sonja (1938 —); c) rim. kat. veroučitelji: Berden Andrej (1920 — 23), Varga Štefan (1921 — 22), Holse del Hinko (1923 — 27), Herman Ferdinand (1927 — 29), Bakan Štefan, 1929 — 31), Verbajnsak Janko (1931 —), č) izrael. verouč.: dr. Rudolfer Antal (1919 — 33), dr. Roth Lazar (1933 —); d) evang. verouč.: Teke Deneš (1919 — 24), Hari Leopold (1925 do 1927), Škalič Aleksander (1927 —).

Redni pouk so poživljali izleti v bližnjo okolico, da so učenci spoznavali domače kraje in obrt, narodne šege in običaje. Čeprav so otroci večinoma siromašnih staršev, so vedno radi zbrali tudi potrebne vsotice, da so lahko napravili izlete v lepe kraje Slovenije in razna obrtno-industrijska središča. Pregled izletov nam kaže veliko požrtvovalnost učiteljstva, ki je rado spremljalo učečo se mladino: v Turnišče (1), Bogojno (1), M. Soboto (1), Sv. Benedikt (1), Filovce (5), Selnico (4), Sv. Martin (1), Mursko Središče — Peklenico (4), Čakovec (3), Vraždin (2), Ptuj (4), Maribor (6), Ruše (1), Falo (1), Hrastnik — Trbovlje (1), Rogaško Slatino (1), Ormož (1), Zagorje (1), Ljubljana (2), Bled (2), Golnik (1), Slovensko Bistrico (1), Sušak (1), Kamniške planine (1), Meziško dolino (1), na Uršljo goro (1) in na Pohorje (3).

Narodno vzgojno delo se je vključilo pomanjkanju učnih moči ugodno razvijalo. Razen internih šolskih proslav je šolska mladina večkrat priredila priložnostne predstave za Miklavževo, božičnico, materinski dan, dalje šolske akademije s prizori, deklamacijami, petjem in simboličnimi telovadnimi slikami. Od začetnih krajših iger so tekom zadnjih let uprizorili prav uspešne predstave z okusno scene-

Dr. Pečan Jože:

Zdravstvo Slov. Krajine.

Dolgotrajna svetovna vojna je poleg človeških in gospodarskih žrtev, ki jih je narod utrpel, tudi po sklenitvi miru grozila narodu z nevarnimi posledicami. Izmučeni, sestradani, bolni in bolehní možje so se vrnili na svoje domove, med svoje sestradane družine. Takoj drugi dan so pa začeli težki boj za svoj in svoje družine vsakdanji kruh, kajti zemlja zahteva truda in znoja za svoje darove — še posebno — skozi dolga leta pomanjkljivo obdelana. Siromaštvo in bolezen je trajala še po vojni in se še večala. Zdravja in odpornosti so pogrešali ravno najsiromašnejši, delavci, kmetje, kaj šele naš prekmurski kmet, ki je bil celo kmet brez zemlje.

Naša država je bila prva, ki je s svojo globoko zamišljeno zdravstveno zakonodajo skušala dvigniti zdravstvo širokih plasti našega naroda, zboljšati higijenske razmere naših pokrajin, naših vasi. Izdelala je točen program ne za leto, temveč za desetletja, za doraščajočo in novo generacijo. Z nasveti, poučevanjem in zdravniškim delom prodreti v skrajno in najmanjšo vas, omogočiti ravno najrevnejšim, da iščejo v potrebi brezplačne pomoči pri zdravnikih, v raznih zdravstvenih ustanovah (razne bolnice, zdravstveni domovi, zdravstvene zadruge, razni ambulatoriji itd.) Ustanovitve raznih številnih zdravstvenih ustanov v času obstoja naše države dokazujejo nesebičen namen pomagati bližnjemu, vzgojiti zdrav in odporen narod. Letni izkazi o delu teh ustanov pa nudijo jasno sliko, kako so bile potrebne, koliko škode je trpelo ljudstvo, ko jih ni bilo. Pa še vedno jih je premalo in so premale, pomanjkljive kljub ljubezni in požrtvovalnosti zdravnikov in zdravstvenega osebja. V vseh delih in pokrajinah naše države se množe te hiše ljubezni do bližnjega in program zdravstvene politike je, da bi v vsakem večjem kraju poleg cerkve in šole stala še ustanova, ki bi skrbela za zdravje prebivalstva v okolici. Nuditi vsem, bogatim in siromašnim, pomoč zdravnika, bolnim, da se jim vrne zdravje, zdravim, da se zdravje čuva in krepi.

Poglejmo napredek v zdravstvenem oziru v naši Slov. Krajini. Banovina je razdelila tuk. pokrajino na združene zdravstvene občine, nastavila zadostno število banovinskih zdravnikov, ki z brezplačnimi pregledi, z brezplačnimi zdravili in s predavanji omogočijo tudi največjemu siromaku kar najuspešnejšo zdravniško pomoč.

Mala in skromno opremljena splošna bolnica v Murski Soboti opravlja petkrat večje delo, kot v prvih letih osvoboditve, čeravno je število prebivalcev še celo manjše kot takrat. Preko 3 tisoč bolnikov

rijo. Preko odra so šle igre: „Pogumni Tonček“, „V kraljestvu palčkov“, „Vražje“, „Škratje“, „Trije bratje“, „Bedak Pavle“, „Triglavska bajka“, „Princezka in pastirček“, „Čudo kresne noči“ ter pevski prizori „V bratskem objemu“, „Kresniček“ in dr.

spejme letno, preko 1500 operacij izvrši kirurški oddelek. Pomnoženo je zdravniško osebje, delo je pa že leta in leta kljub temu skrajno otežkočeno. V prvih mesecih bodočega leta začne banovina graditi novo bolnico s skoro trikrat večjim številom bolniških postelj, kjer bo našemu ljudstvu na razpolago 130 postelj na kirurškem oddelku, 140 na notranjem oddelku in 50 postelj za trahomaše. Načrti so gotovi, denar zasiguran. Prekmurje dobi bolnico, ki bo dovolj velika za tukajšnje potrebe in bo obenem tudi najmodernejša v celi banovini.

Leta 1931. je bil dograjen v M. Soboti zdravstveni dom. Tri leta pozneje je tudi drugo naše središče — Lendava — dobila enako zdravstveno ustanovo. Dva zdravstvena doma v naši krajini, ki sta že mnogo koristila našim vsem in katerih čaka še ogromno dela.

Dvigniti splošno zdravstveno stanje po naših vaseh, z neutrudljivim delom voditi borbo proti boleznim, razširjenim posebno med našim prebivalstvom. So to bolezni, ki hudo zmanjšujejo žilavo pridonost in deložnost našega kmeta, kot je n. pr. trahom, malarija. Njih naloga je čuvati zdravje naše šolske mladine z zdravstvenim delom v šolskih poliklinikah in s pogostimi pregledi, začeti z zdravstveno vzgojo pri nosečih materah in polagati največjo pažnjo dojenčkom in predšolski mladini.

Jetika, ki uničuje tisoče in tisoče ljudi vsako leto v naši državi, je tudi med našim prekmurskim prebivalstvom naša naravnost ugodna tla za širjenje in uničevanje. Težko in naporno poljsko delo doma in na sezonskem delu v tujini, druga težka dela in delo po tovarnah, slaba prehrana, neprimerne stanovanjske razmere, gosto naseljene vasi, mnogoštevilne družine, vremenske nepravilnosti s skoro vsakoletnimi poplavami, vse to slabi odpornost napram tej morilki. Zato ni čudno, da se tudi druge nalezljive bolezni z lahkoto širijo po naših vaseh in zahtevajo mnogo človeških žrtev. Spominjam na nevarno škrlatinko leta 1925, ki je bila zatrta z največjim naporom ljubljanskega higijenskega zavoda. V zadnjih letih neprestano razsaja griža in le hitrim ukrepom zdravstvenih oblastev se moramo zahvaliti, da se bolezen ni preveč razširila in da so bile žrtve zelo male. Zdravstvene ustanove in razna društva z denarnimi prispevki se trudijo, da se delo še bolj razširi in sicer do slednje vasi, do poslednje hiše. Navajam samo par števil.

Trahomska akcija je izvršila preko 650 tisoč brezplačnih zdravljenj, pregledala preko 100 tisoč prebivalcev; protituberku-

oficirji v vojski, 4 so v državni službi, študije jih nadaljuje 14, redovniškemu stanu se je posvetilo 7 absolventij (učiteljice), doma jih je ostalo 44. Vsi absolventi po veliki večini v vseh strokah dobro napredujejo. 1 absolvent in 1 absolventinja sta umrla.

Ko sem pred desetimi leti vstopil v četrti razred, se je 42 oči vprašujoče ozrlo vame: „Odkod si ti?“ Z delom sem jim odgovoril. In ko se danes oziram nazaj v dolgo brazdo dvajsetih let, vidim, da je marsikatero seme obrodilo v mladih srčih dober sad: v procvit srednjega stanu in v blagor našega rodu.

lozni dispanzer, ki je bil v M. Soboti ustanovljen pred tremi leti, v Lendavi lani, je pregledal preko 6 tisoč ljudi, z röntgenom (s posvetom) preko 5.500 ljudi; profimalarična borba je izdala velike vsote za razna zdravila proti malariji. Tisoče in tisoče hišnih obiskov so izvršile zaščitne sestre po naših vaseh in hišah, z namenom, svetovati in pomagati. In v vseh teh ustanovah delo vsako leto narašča. Pred desetimi, dvajsetimi leti ni bilo skoro nobene take ustanove, ki bi služila vsem, ponavljam, posebno siromašnim in bila v korist vseh.

Preskrba naših vasi z dobro, zdravo pitno vodo, je še v povojih. Zgradilo se je sicer že več vodnjakov, na žalost pa še vedno ni na razpologo toliko denarnih sredstev, da bi bil tudi v tem oziru splošen napredek v boju za zdravje viden. Začetek

je pa storjen in vsako leto se množe vodnjaki z zdravo vodo.

Zdravstvene potrebe naših vasi so našle pripravljeno srce banovine in države, ki je v zadnjem desetletju dvignila splošno zdravstveno stanje naših Prekmurcev. Ogromno je še dela in vse ljudstvo mora voljno slediti ukrepom naših zdravstvenih oblastih. V predkratkem izšli knjigi direktorja dr. Pirca „Zdravje v Sloveniji“, ki opisuje veliko delo za ljudsko zdravje v Sloveniji v zadnjih 15 letih in ki s točnimi številkami prikazuje gibanje zdravja, bolezni, rojstev, smrti itd., je razvidno, da sta naša sreza bila med najslabšimi v tem pogledu. Z veseljem pa moramo ugotoviti uspehe naše zdravstvene politike od strani naše banovine in države. Bog naj v obilni meri povrne vsem, ki so se trudili, da se tudi v zdravstvenem oziru bližajo našim Prekmurcem lepši dnevi.

MISIJSKA POROČILA

Chaotung, Kitajska, 14. sept. 1938
J. M. J. F.

Velečastiti g. urednik!

Dovolite, da se po dugom časi pali malo oglašim eti iz Daljnoga Vzhoda! Mislila sem prijeto za pero že pred meseci, pa sama ne vem, kak se je pri najboljši volji moglo tak dolgo zavleči! Na misijonskom potovanju. — Predragi misijonski prijatelje v miloj Slov. Krajini! Gvišno ste že več ali menje slišali, da mora misijonar, misijonarka večkrat na tak zvano misijonsko pot iskat nemrtelnih duš za Jezusa. Tak smo tudi mi štiri odrinile prve dni julija v tri dni oddaljeno misijonsko postajo Kovei ali po novejšem Y-Ke-Ang. Tamkajšnji kristjani in drugi znanci so nas že celo leto prosili, naj pridemo k njim na „sva“, to se pravi na počitnice. No, počitnice, pa že malo čudno zveni eti na nepreglednom misijonskom poli, kda žetev dozoreva, pa delavcov tak jako primenjkuje. Pa, ve kak te poznej slišali, je bilo tam vse kaj drugoga, samo počitnice ne. I, to je pravzaprav moja največja tolažba.

Kak pravim, potivale smo tri dni i to po strašni bregaj, da bi nešternoj mamicu tam doma srce vztrepotalo, či bi nas samo iz deleč gledala, kak kuražno plazimo mimo čarnih prepadov, ki so kak grozna žrela zijala v nas. Pri nas nemamo nej kola (bar takša ne, kak v domovini. Tu so prave šajtrige na dva potača), nej biciklinov, še menje pa se čuje od kakšega motora, ali avtomobila. Potujemo na „traglaj“ t. j. edna nosilnica, ki ma dva droga, vmes pa je telko prepleteno z vejami ali travnatov vrhov, ka skoz ne spadneš. Prvi i drugi den na toj poti je jako dežovalo ali kak pravijo rada deca tam pri nas doma, nas je dešč pokao, ka smo bile mokre, kak ribe v Muri. Zgledale smo strašno, do kolena blatne, ve pravim, šče mama me kak takše vendar ne bi spoznali. Gosta megla je bila ino dešč, ka smo komaj eden stopaj mogli viditi naprej. Večkrat smo bili primorani vstaviti se pri šteroj kuči, kde smo si zakurili kak cigani, da smo se malo segreli. Pri toj prilikaj sem tu pa tam zvedila za kakšega betežnika. Kovčeka z zdravili sezna nesem mela prisebi, ali goba, prepojena z vodov, mi je služila kak najdragocenejšje evropejsko vrašto (gobe tu ne poznajo). Kak srečne smo bile, kda smo na toj poti mogle krsiti par vmirajočih pogančkov. Imele smo tudi spotoma priliko spoznati rod „Mjavce“, šteri živejo kak prava deca narave v

divjoj samoti po tistih visokih bregah. So to nekaki nomadi, ki cele mesece i leta pasejo po planinah črede koz i krav, samo, ka mleka ne poznajo. Ali je za tov čudov skrta kakša compnija, mi je ešče nej znano. I njihove hižičke, ali kak bi se že človek izrazo, ve to niti kuče nejso, liki brlogi v kakšem skritom skalovji! Ubogi ljudje, ali nemajo tudi oni ravno tak nemrtelne duše, kak mi? Tudi te dušice so odkuplene z Predragocenov Krvjov našega Zveličara, med te uboge ovčice, ki šče brezvupno blodijo v čarnoj noči poganstva, da pride k njim dober paster, ki de jih vodo po svetloj poti zveličanja v večno domovino. O, kak hvaležne Vam bodo nekoč za vsako najmenšo molitvico, za vsako potno kaplico, za vse žrtve i težave, da, za vsaki hip, kda se spominata ž njih.

Betežniki v Yleangi so bili že obveščeni našega prihoda i so vrel i vkuper iz vseh krajov. A tudi drugi ljudje, kristjani i pogani so prihajali na misijonsko postajo, da je bilo kak na mravlišči. Prvi den smo mele nekaj nad 50 betežnikov, dokeč jih je bilo že drugi den nad 200, dale vsaki den 450—500. To je bilo dela, si lejko mislite. Pa, kaj delo i trūd, duše, duše . . . 20 smo jih krsile za nebesa v časi tamkajšnjega bivanja.

Dva tedna smo bile v Yleangi i eden teden v Ta wan tse, kje je tudi edna mala misijonska cerkva, pa tak siromaška, ka bi se nešterni katoličan v domovini mlo razjokao, či bi vido kak vbogo bivališče ma naš Nesbeski Prijateo eti v misijonih. Vi tam doma si toga niti predstavlati nemrete. Po vseh bližnjih gorah so raztepeni kristjani. Misijonar, Kitajec, pa prebiva sredi svojih ovčic, kje pravijo, je že 100 let stara mis. postaja i ki je bila oblegana še za časa boksarov, ki so svoj čas divjali po Kitajskom i trpinčili kristjane. Poleg je tudi misijonska šola z zavetiščem za sirote. Tam na kraji loga, na breščeki, pa v tihoj osamlenosti i pozablenosti počivlejo i čakajo vstajenja misijonarje francoski, ki so se žrtvivali po teh divjinah, pa v trūdi i znoji rešavali nemrtelne dušice iz krutih okovov poganstva . . . V Ta wan tse so vse naokoli veliki skalnati bregovje. Po teh samotnih peččinaj pa blodijo i ječično najbole vsmilenja vredna bitja: gobavci. Zaskuzilo se mi je v očeh, kda sem pomislila nazaj v dečinsko dobo, kda sem od nesrečnih i ubogih gobavcov, ali kak je smemo imenūvati, živih

„HIZICKI DOMAČOJ“

Gutman Andrej a Thelonne. Velečastiti g. urednik! Hvalen bojd i Jesu Kristu, s tem pozdravom vas, velečastiti g. urednik pozdravim i vam želem, da bi nam šče duga leta vrejivali naše Novine i Marijin list. Tej listi so nam na velko pomoč doma, šče bole pa v tujini, kde človek malo dobrog čuje. Nazanim vam, da redno dobivam oba lista i ostanem v novom leti tudi naročnik, naročnino za 1939. leto vam v kratkom pošlem. Zdjaj vas pa, velečastiti g. urednik, šče ednok prav lepo pozdravim pa vam želem vse najboljše. Pozdravim tudi svoje domače, ženo i deco, mojo i ženinino mater i njim vsem želem zdravje od Boga. Pozdravljam tudi bogojanskoga gospoda plivanuša, vse bogojančare i celo bogojansko faro.

Konkollč Marija, au Verges. Prečastiti g. urednik! Prav lepo vas pozdravljam i vam želem lūbo zdravje od gospoda Boga i od blažene Device Marije. Naše lūbe Novine redno dobivam vsako nedelo i vam naznanjam, da sam tudi v 1939. leti naročnica. Zdjaj vas pa lepo pozdravljam i vse vaše sotrudnike, pozdravljam tudi dolenskoga gospoda i celo dolensko faro, moje drage starše i sestre i vso rodbino, gospoda učitelja z gospov.

Požonec Kristina i Justika, Pas de Calais. Prečastiti g. urednik! Pozdravljeni v Jesu i Mariji. Najlepše se vam zahvalūjevi na rednom pošiljanji Novin, ki so nama edino bogastvo v toj mrtvecov, mogla zvedeti nekaj samo iz misijonskih poročil. I dnes, sama med njimi . . . Kak rada bi ostala za vedno pri njih, jim izpirala smrdlive rane, šče bole pa tolažila njih obvūpajoče duše. Jaj tem sirotam, če vūpajo priti doli v vesi — kamenja je skoro premalo za nje. Tak bežijo daleč v gore, kje se hranijo z koreninicami i dokeč morejo kaj delati, si gojijo kakšo betvico zelenjave. Jeli dragi rojaki, da radi prislūhnete mojoj vročoj prošnji i Kristušovoj želi, da te se vsikdar spominali v svojih molitvah, kak tudi v žrtvah i težavah, ki jih srečavate na progi tūzemskoga življenja, da Te molili za vse jezere poganov, pa tudi za številna pozvanja gorečih misijonarov, ki bi z posvetom svoje žrtve i lūbezni svetili po teh poganskih teminah i že skoro pridobili te sirote za kralstvo bože.

Zdjaj pa predragi, naj Vas šče popelam za par hipov v moje drago samaritansko delo, sredi šteroga se nahajam tū v Chaotungu. No pa, kaj več od toga drugoč. Samo to naj Vam še povem, da či se šče tak točno držim vōr v dispanzeri, sem primorana dnes skoro celi den pregledavati betežnike. Ja, kak pa to. Deževno vreme je bilo, pa sunca dolgo nej gor bilo. Tak so zdelešnji zamūdili, ar so čakali, kdaj jim sunce vošči dobro jūtro. Ka si pa ščem? Vej je kaj

mrzloj tūjini, tū v Franciji, kde živevi med ne pobožnimi lūdmi. Tū svi že več kak edno leto, pa svi ešče ne vidile niedne duše pri sv. obhajili. Nama je zato nej prehūdo, lahko idevi vsako nedelo k sv. meši, šteroj si g. dūhovnik sami zvonijo i zovejo ovčice k sebi, ali jako malo jih pride. Kak srečnivi bi bile, če bi mogle kak drugi izseljenci poslūšati predgo izseljenskoga dūhovnika g. Camplina, ali mūvi vsi daleč od toga. Gospod urednik, na den, kda se je vršila proslava 25. letnice Novin i 20 letnice Jugoslavije, naj je težila miseo, da nesvi mogle biti na te veseli den doma i viditi lepote, štero je Slovenska Krajina doživela. Škuze veselja so zalezale najne oči, kda svi zaglednole v Novinaj slike iz tabora v Črensovcih i opazile med onimi, ki so bili oblečeni v lepo narodno nošo, tudi svojega brateca i dosta drugih iz naše vesi. Pozdravlavi vas šče ednok, g. urednik Novin, ravno tak upravo Novin, pozdravlavi tudi našega prejšnjega kaplana preč. g. Zelko Ivana, ki so se poslovili iz našega kraja. Meli jih bomo vsikdar v najlepšem spomini, ar so lūstvo jako na dobro obračali s svojimi lepimi predgami. Želevi njim od Gospodnoga Boga lūbo zdravje i vnogo božega blagoslova na njihovom novom mesti. Pozdravlavi svojo rojstno ves Kobilje, ki je puno veselja, da je dobilo dūhovnika v svojo sredino. Pozdravlavi najno drago mamo i

podražim: no, mamica, dnes pa je sunček pozabo potrkati na Vaše okno. Najrajši bi zaspevala tisto: „Sedma ura že zvon i, naša Anka še leži.“ „Pridi, prid i črni vran . . .“ itd. Toda kaj, če me pa razumeli ne bi. Šče mislili bi, da jim je pesmica v čast. Ubogi lūdje, od tak daleč prinesejo betežnike, pa naj je zato, če neso točni, odslovim. Preveč se mi smilijo, šče bole pa njih duše, v štere po božoj milosti vlevam tolažbo i srčni mir . . . Mala deca so v smrtnom slūčaji navadno krščena na skrivnom. Pa, kak so si matere to že zapomnile, da mujvam, to se pravi, da vlijem vodo v znamenji križa na sezna jako težko betežnim. Zgodi se pa, da te ali oni po takšem skrivnostnom umivanji popolnoma ozdravi. Mamice so pa tak srečne i hvaležne, da je taki vsa družina pripravljena i volna vstopiti v našo sv. vero. Kaj pa se mi je dnes dogodilo. Edna ženska je pribelžala k meni, pa je že od daleč kazala i delala velki križ nad svojov glavov. Joj, sila bo, sem mislila. Najbrž je što na vulici težko betežen. Pa komaj se vzdržim smeha, kda se mi približa. Prosi, naj tudi njej vlijem v znamenji križa na teme vodo, kak sem to včinila ž njenim otrokom, ki pa je nato ozdraveo. Ženska ne bila ne vem kak betežna. Dam njej zdravilo. Ja sestra, kaj mi ne boš umila glave,

dva brateca, dve sestri, ki že v ranoj mladosti okušavi bridkost i trpljenje v tujini.

Činč Franc, Le Marais. Lepo pozdravlavi g. urednika Novin i njim žele dosta božega blagoslova pri njihovom deli za izseljenice.

Horvat Ivo:

Naš velikan.

Na delo pozval Te Bog je mogočni. Ali kdo naj dvignil drugače bi rod? Rojeni Ti David bil si nam močni! Oteti nas, Ti le hotel si svoj rod. Davno že pod težo tujcev bi spali, Ne mogel več nihče bi vstati nikdar! Eno želel si: da ne bi se vdali, Mi tudi svobodni naj smo gospodar! Upe rad nad nami bodoče si gledal, Večne, težke si smrti svoj narod otel. Enkrat si le vstajenje nam napovedal. Li kdo še kaj več bi si od Tebe želel? In rod se v ponosu Tebe raduje, Ko tiho in skromno po zmagi živiš. A v nesreči Ti srce ne miruje, Nesrečnemu vedno sveti up poživiš. Uk, vero, srečo med narod le nosiš, K slavi, v dobrote narod svoj vodiš. Lahko nam pota bo tvoja hoditi, Enotno korakajmo vedno s Teboj! Kot eden množica mora pritrđiti: „Le v veri, syobodi je sladki napoj! Up Ti vedno nam si jekleni, naš Velikan!“

2500.- Din.
rabite, da zaslužite
1000.- Din.
mesečno doma
Pišite: „ANOS“ Maribor

TRGOVSKA HIŠA 2. lokalna z lepim stanovanjem in z velikim vrtom v Dobrovniku se oda ali pa da se v najem. Zglasite se pri GERENČER JOŽEPI, trgovci v Lendavi.

BANKA BARUCH

11, Rue Auber Paris 9°

Odpremlja denar v Jugoslavijo najhitreje in po najboljšem dnevnem kurzu. Vrsi vse bančne posle najkulantneje. — Poštni uradi v Belgiji, Franciji, Holandiji in Luksenburgu sprejemajo plačila za naše čekovne račune: Belgija: št. 3064-64, Bruxelles; Holandija: št. 1458-66 Ned. Dienst; Francija: št. 1117-94, Paris; Luksenburg: št. 5967, Luxemburg. — Na zahtevo pošljemo brezplačno naše čekovne nakaznice.

me skoro boječe zaprosi. Prav maš, moja draga, krstna voda te resan lahko ozdravi, pa ne samo tvoje telo, nego tudi dušo, ka pa šče ti, na žalost, ne moreš razmeti. Milo mi je bilo. Da sem siroti spunila želo, sem jo resan krsčila, se ve navalavno, ar od Boga i od istin naše sv. vere šče prav nikaj ne razmela. (Ar je krst veliko svestvo, se ne sme deliti pri odrasčenih brez vere. Sme se pa sama ceremonija zvršiti, da se pomiri prosilka. Č. sestra gvūšno samo na to ceremonijo misli. Vrednik.) Vūpamo pa, da njej bo lūbi Bog dao milost spoznanja pravoga stūdenca zdravja i moči, Presvetoga Boga, v šterom edinom se more duša odpočiti i nevtrūdljivo hoditi po pravoj poti v večno pristanišče.

Vse bo zanimalo, ali nas ne že mogoče zajela bojna, ki že skoro leto dni besni med Japonci i Kitajci. Zaednok smo pri nas šče na varnom, vendar ne vemo, kaj nam prišestnost še lahko prinese. Posledice bojne pa se tudi v Yunanskom okraji britko občūtijo.

Priporočam Vam ubogo Kitajsko, kak tudi sebe z tūkaršnji rojakinjami, častitimi sestrami, v Vaše goreče molitve. Blagovolite sprejeti od vseh nas nebroj najiskrenejših misijonskih pozdravov.

Vam v Srci Jesuša i Marije iskreno vdana domačinka

S. Imakulata Maršič,